

Riikka Kurru

MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON SATAKUNNAN
PIIRIN PERHEPALVELUIDEN KEHITTÄMISHAASTEET

Sosiaalialan koulutusohjelma
2011

MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITON SATAKUNNAN PIIRIN PERHEPALVELUIDEN KEHITTÄMISHAASTEET

Kurru, Riikka
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Marraskuu 2011
Ohjaaja: Frigren, Kirsi-Leena
Sivumäärä: 67
Liitteitä: 2

Asiasanat: perhetyö, ostopalvelut, kolmas sektori, vertaisryhmät, kotipalvelut

---

Opinnäytetyön aiheena oli tutkia, miten Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen lastensuojelun ja terveydenhuollon ammattilaiset näkevät perhepalveluiden ja ostopalveluiden tilanteen omalla toimialueellaan. Tutkimuksessa selvitettiin myös, mille perheille suunnatulle palvelulle on kasvava tarve ja millaiselle palvelulle voisi olla vielä tarvetta. Työn tarkoituksena oli selvittää myös, miten Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen valitut työntekijät näkevät, mihin suuntaan työn tilaajan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tulisi kehittää perheille suunnattua palvelutoimintaansa. Tutkimus suoritettiin syksyllä 2011 ja aineisto kerättiin kuutena teemahaastatteluna kahdeksalta haastateltavalta.

Teoriaosuudessa käsiteltiin työn tilaajan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin taustoja kolmannen sektorin toimijana kuten myös haastateltavien taustajärjestönsä Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen rakennetta ja strategiaa. Teoriaosuudessa käsiteltiin myös kolmea perheille suunnattua palvelua, joita Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri markkinoi jo kentällä. Näitä palveluja olivat perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu ja ryhmämuotoinen perhetyö. Tutkimuksessa sivuttiin myös ostopalveluja sosiaalihuollossa sekä kolmannen sektorin toimintaa palveluntuottajana.

Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastatteluina ja analysoitiin teemoittelemalla. Tutkimuksen tulosten tarkastelun vaiheessa saatua aineistoa peilattiin teorian tietoon. Tutkimuksesta kävi ilmi, että ostopalveluiden osuus on jatkuvassa nousussa Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella. Tämä ostopalveluiden suuri osuus johtui siitä, että yhteistoiminta-alueen omat avohuollon tukitoimet ovat kuormittuneet, eikä se pysty vastaamaan tarpeeseen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin jo kehittämä perhepalveluiden palvelupaketti osoittautui tutkimuksessa hyväksi kokonaisuudeksi, joka koettiin kuuluvan ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön kentälle. Ehkäisevän lastensuojelutyön merkitys tutkimuksessa nousi selvästi esille, mutta samalla selvisi, ettei ehkäisevälle työlle ole budjettia eikä siihen vielä juurikaan panosteta.

Tutkimuksesta saadun tiedon perusteella Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri saa tiedon siitä, että heidän palvelupakettinsa sisältö koetaan hyväksi. Tulosten perusteella organisaation tulee vain pohtia sitä, voivatko he tehdä myös asiakaskohtaisia sopimuksia, joita kunnat usein vaativat palvelua ostaakseen.

MANNERHEIM LEAGUE FOR CHILD WELFARE SATAKUNTA AREA'S CHALLENGES ON DEVELOPING FAMILY SERVICES.

Kurru, Riikka

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

November 2011

Supervisor: Frigren, Kirsi-Leena

Number of pages: 67

Appendices: 2

Keywords: family work, outsourced service, third sector, peer group, home services

---

The purpose of this thesis was to analyse how the employees of the Social and Health Care Centre of Pori Co-operation Area see the situation of family and outsourced services on their own territory. In this research the purpose was to find out for which family services there's a growing need and what kinds of additional services are still needed. The aim was also to find out the views of the employees of the Social and Health Care Centre of Pori Co-operation Area on which direction the Mannerheim League For Child Welfare Satakunta Area should develop its services for families. The research was carried out in fall 2011 by doing six theme interviews with eight interviewees.

The topics discussed in the theoretical part of the thesis include the Mannerheim League for Child Welfare Satakunta Area's background as a third sector organization and the Social and Health Care Centre of Pori co-operation Area's structure and strategy. The theoretical part also deals with the three services that the Mannerheim League For Child Welfare Satakunta Area already produce, and which are directed to families: family work, home services for families with children at home and peer group family work. The outsourced services on social welfare and the role of the third sector as a service producer were also discussed.

Themed interviews provided the data for the research. The data was analyzed by categorizing the observations according to different themes. Finally the results were compared with the theory. The research results showed that in the Social and Health Care Centre of Pori Co-operation Area the proportion of outsourced services is constantly growing. This growing use of outsourced services is a result of overload in the co-operation area's own non-institutional social care. The Mannerheim League of Child Welfare Satakunta Areas' package developed for family services was seen as a good entity by the interviewees. The work of The Mannerheim League of Child Welfare Satakunta Area was regarded as a part of the preventive child welfare system. The significance of preventive child welfare work stood out in the results. Although prevention is regarded as important, it is not yet invested in due to lack of resources and budget.

The knowledge that this research gave for Mannerheim League For Child Welfare Satakunta Area is the positive perception of the organization's service package. The organization can also consider whether they should do contracts that are only for one client at a time.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIIITTO JA SATAKUNNAN PIIRI.....	7
2.1	Mannerheimin Lastensuojeluliitto	7
2.2	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toiminta.....	8
2.3	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin perhepalveluiden kehittäminen	9
3	PORIN PERUSTURVAN YHTEISTOIMINTA-ALUE	12
3.1	Organisaatio	12
3.2	Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen strategiset tavoitteet	13
4	PERHEPALVELUT.....	14
4.1	Perhetyö	18
4.2	Lapsiperheiden kotipalvelu.....	22
4.3	Ryhmämuotoinen perhetyö.....	26
5	OSTOPALVELUT SOSIAALIHUOLLOSSA	30
5.1	Lastensuojelupalveluiden hankinta ostopalveluna.....	32
5.2	Kolmas sektori palveluntuottajana.....	34
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	37
6.1	Kvalitatiivinen tutkimus	37
6.2	Tutkimustehtävät ja – menetelmä	38
6.3	Tutkimusympäristö	40
6.4	Tutkimuksen toteuttaminen	40
6.5	Aineiston analyysi.....	42
7	TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU	43
7.1	Haastateltavat ja haastattelut.....	44
7.2	Palveluiden tilanne.....	44
7.3	Ostopalvelut	49
7.4	Perhetyön ja perhepalveluiden sisällöistä	55
7.4.1	Perhetyön sisältö ja luonne.....	55
7.4.2	Lapsiperheiden kotipalvelun sisällöstä.....	58
7.4.3	Ryhmämuotoisen perhetyön sisällöistä ja kohderyhmästä.....	59
7.4.4	Kehittämisideoita	62
7.5	Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamat perhepalvelut ..	64
8	POHDINTA.....	68
	LÄHTEET.....	73
	LIITTEET	
	Liite 1 Teemahaastattelurunko	
	Liite 2 Tutkimuslupa	

1 JOHDANTO

Opiskeluajanani huomasin kiinnostuvani yhä enemmän lastensuojelun perhetyöstä lasten päivähoidon lisäksi. Oli luontevaa etsiä aihetta joko päivähoidon tai lastensuojelun kentältä. Se, miksi aiheeni paneutuu juuri perheiden kanssa tehtävään työhön, johtuu sattumasta. Satakunnan ammattikorkeakoulun opinnäytetyötorin runsaasta valikoimasta löytyi keväällä 2010 aihe, josta Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri halusi opinnäytetyön. Yhtenä kriteerinäni opinnäytetyöni aiheen valinnalle oli se, että työ olisi mahdollisimman työelämälähtöinen ja se palvelisi jonkun organisaation tarpeita.

Suuntautumisvaihtoehtoni on sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö ja tavoitteena on saada täytettyä tarvittavat kriteerit, jotta saan tutkinnollani myös lastentarhanopettajan pätevyyden. Minun oli pohdittava tarkkaan toteutuuko tässä opinnäytetyössä se, mitä pätevyyden saamiseksi opinnäytteeltä vaaditaan. Lastentarhanopettajan pätevyyden saamiseksi opinnäytetyön kriteereiksi luetellaan muun muassa se, että työssä tulee kuvata lapsuutta, vanhemmuutta tai perhettä. Mielestäni lastensuojelussa ja perhetyössä toteutuvat juuri nuo ominaisuudet, sillä pohjimmiltaan perhetyö ja lastensuojelu ovat lapsen edun turvaamista, mutta myös vanhempien tukemista kasvatustyössään. Perhetyöllä on yhtymäkohtia myös päivähoidon ja varhaiskasvatukseen, sillä perhetyötä tehdään myös päiväkodeissa ja varhaiskasvatuksessakin on läsnä samat elementit kuin lastensuojelussa: lapsen edun turvaaminen ja vanhempien kasvatuksen tukeminen kasvatuskumppanuudella.

Opinnäytetyöprosessin aikana pohdin myös sitä, miten varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyötä voisi lisätä niin, että perheiden ongelmiin saataisiin yhä varhaisemmassa vaiheessa apua. Tärkeää olisi, etteivät vanhemmat ja perheet eivät jäisi huoliensa kanssa yksin, vaan varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olisi keinot ja reitit saada perheelle apua jo silloin, kun huoli herää. Perhetyöntekijän on mahdollista toimia myös päivähoidossa ja olenkin sitä mieltä, että tuota mahdollisuutta hyödynnetään vielä liian vähän.

Käytännön harjoittelua suorittaessani keväällä 2011 kävi ilmi se, kuinka monimuotoinen ja mielenkiintoinen perhetyön kenttä on. Oli hienoa, että pystyin samaan aikaan suorittamaan sekä harjoitteluani että työskentelemään perhetyön kentällä sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan opinnäytetyötäni. Se, että minulla on käytännön kokemusta lastensuojelun perhetyöstä, on auttanut huomattavasti tutkimusta tehtäessä. Oma kiinnostus ja käytännöstä ammennettu näkemys käsiteltävään aiheeseen auttoivat muun muassa aineistoa kerätessä.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin edustajan kanssa käytyjen pohdintojen ja keskustelujen kautta lopulliseksi opinnäytetyön aiheeksi muotoutui Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen työntekijöiden näkemykset perhepalveluiden tilanteesta ja MLL:n Satakunnan piirin perhepalvelupaketin kehittämisestä. Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää teemahaastattelujen avulla Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen työntekijöiden näkemyksiä ajan hengestä niin perhepalveluiden kuin ostopalveluidenkin osalta.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toiminnan lisäksi opinnäytetyössä käsitellään piirin perhepalveluiden palvelupakettiinkin sisältyviä palveluja: perhetyötä, lapsiperheiden kotipalvelua ja ryhmämuotoista perhetyötä. Työssä käydään läpi myös sitä, millainen on ostopalveluiden tilanne yleisesti sosiaalihuollossa ja mikä on kolmannen sektorin rooli palvelujen tuottajana tällä hetkellä. Työssäni kerron myös siitä, millainen organisaatio Porin perusturvan yhteistoiminta-alue on, jonka piiristä haastateltavat tutkimuksen valikoituivat.

Tutkimuksen toteutus on ajankohtaista juuri nyt, koska Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri kehittää ja markkinoi toimintaansa Satakunnassa. Ajankohtaisuudesta kertoo myös se, että Satakunnan piirin palvelupaketti keskittyy ennaltaehkäisevään ja ehkäisevään lastensuojeluun ja avohuollon tukitoimien piirissä olevien lasten ja nuorten lukumäärä kasvaa huimaa vauhtia vuosittain. Terveys- ja sosiaalialan ammattilaiset ovat heränneet ehkäisevän lastensuojelutyön tärkeyteen ja ehkäisevästä työstä sekä siihen painottamisesta on viitteitä myös Suomen nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa.

2 MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO JA SATAKUNNAN PIIRI

2.1 Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on pitkät perinteet suomalaisten perheiden ja lasten edunvalvojana. Järjestö toimii ympäri Suomea ja on hyvin näkyvä toiminnassaan. Pitkät perinteet ja aito kiinnostus perheiden ja lasten asioihin ovat tuoneet järjestölle kunniaipaikan suomalaisessa järjestötoiminnassa.

Vuonna 2010 Mannerheimin Lastensuojeluliitto täytti 90 vuotta. Liiton ensimmäinen tehtävä 90 vuotta sitten oli vähentää imeväiskuolleisuutta ja toiminnan ensimmäisellä vuosikymmenellä perustettiin myös ensimmäinen neuvola Helsinkiin. Lastenneuvolaverkosto levisi myös muualle suomeen Mannerheimin Lastensuojeluliiton alayhdistysten kautta, jonka ylläpito sittemmin vuonna 1944 siirtyi kuntien hoidettavaksi. Liitto osallistui sota-aikana sotaorpojen auttamiseen ja 50-luvulla se rakensi yli 500 terveystaloa paikallisen kansanterveystyön keskuksiksi. Iso rooli Mannerheimin Lastensuojeluliitolla oli myös kodinhoitajien kouluttamisessa ja hyvinvointipalveluiden kehittämisessä. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton [www-sivut](http://www.mll.fi).)

Sittemmin Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnan ydinalueiksi ovat muodostuneet:

- Lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja elinolojen edistäminen
- Lasten kuulemisen ja osallisuuden edistäminen
- Lapsuuden kunnioittaminen ja suojeleminen
- Vanhemmuuden arvostaminen ja tukeminen.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, lyhennettynä MLL, on avoin valtakunnallinen kansalaisjärjestö. MLL:n keskusjärjestön jäseniä ovat 13 piirijärjestöä ja 566 paikallisyhdistystä. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintakertomus 2010, 8.) Satakunnan piiri on yksi MLL:n keskusjärjestön piireistä.

2.2 Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toiminta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirillä on 31 paikallisyhdistystä ja noin 5 000 jäsentä Satakunnassa. 60-vuotias Satakunnan piiri on mukana niin kehittämässä toimintaa kuin ylläpitämässä jo hyväksi havaittua. (MLL:n Satakunnan piirin www-sivut 2011.) MLL:n Satakunnan piiri on näkyvästi esillä satakuntalaisessa lapsille ja perheille suunnatussa toiminnassa. Satakunnan piiri toimii aidosti lasten ja perheiden edun eteenpäin viejänä ja toiminta kehittyy sitä myötä, kun uusia painopisteitä tarvitaan.

Kuten kaikessa järjestötoiminnassa, myös MLL:n Satakunnan piirissä on tilaa kehittämiselle. Tällä hetkellä Satakunnan piiri on mukana Vahvuutta vanhemmuuteen -hankkeessa ja Lasten- ja nuorten tukihenkilötoiminnan kehittämishankkeessa. Hankkeesta alkanut Porkkanapesä -toiminta on vakiinnuttanut paikkansa Porissa ja Porkkanapesät ovat matalan kynnyksen tukipaikkoja 7-14-vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen. Vuonna 2011 on meneillään myös ”Vaikuttava nuori 2011” -hanke, jonka tarkoituksena edistää satakuntalaisten nuorten kuulemistä ja osallisuutta. (MLL:n Satakunnan piirin www-sivut 2011.)

Perheille Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri järjestää monimuotoista toimintaa. Satakunnan piirin ylläpitämiä perhekahviloita järjestetään ympäri Poria ja ne ovat vakiinnuttaneet paikkansa piirin toiminnassa. Satakunnan piirin palveluihin kuuluu myös lasten synttär juhlien järjestäminen, joka on perheille maksullista toimintaa. Vahvuutta vanhemmuuteen toiminta on saanut myös jalansijaa Satakunnan piirin alueella, josta enemmän tämän opinnäytetyön alaluvussa 4.3. Ryhmämuutoinen perhetyö. (MLL:n Satakunnan Piirin www-sivut 2011.)

Satakunnan Piirillä on myös runsaasti nuorisotoimintaa. Edellä mainittu Porkkanapesä -toiminta toimii Porin alueella Sampolassa, Pormestarinluodossa ja Keskustassa. Porkkanapesät ovat ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä ja toiminnan tavoitteena on ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä. Porkkanapesä -toiminnan ollessa varsin uutta Satakunnan piirissä Tukioppilastoiminnalla on sen sijaan jo pitkät perinteet. Tukioppilastoiminnalla on vahva jalansija satakuntalaisissa kouluissa ja toiminnan vaikutuksena kouluissa on saatu työrauhaa ja yhtenäisyyttä, vilkastutettu yhteistoimintaa

ja saatu aikaan innostuneita empaattisia ihmisiä. 95 % satakuntalaisissa kouluissa on tukioppilastoimintaa ja paikallisyhdistyksen tukevat toimintaa omilla alueillaan. (MLL:n Satakunnan Piirin www-sivut 2011.)

Monikulttuurisen Suomen myötä myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirissä on monikulttuuritoimintaa. Monikulttuuritoiminta koostuu muun muassa kulttuurivälitystoiminnasta ja virkistystoiminnasta. Kulttuurivälitystoiminta on suvaitsevaisuuskasvatusta ja virkistystoiminnalla on tarkoitus tarjota vapaa-ajan toimintaa erityisesti maahanmuuttajaperheille. (MLL:n Satakunnan Piirin www-sivut 2011.)

Kuten järjestötoiminnassa yleensä, myös MLL:n Satakunnan Piirissä vapaaehtoistyötä tekevillä on tärkeä rooli. Vapaaehtoistyöllä pyörivää toimintaa Satakunnan Piirissä ovat muun muassa SATUKE (Satakunnan lasten ja nuorten tukihenkilötyön kehittämishanke) ja rikosuhripäivystys. (MLL:n Satakunnan Piirin www-sivut 2011.) MLL:n Satakunnan Piirin toiminnassa toteutuvat kaikki Mannerheimin Lastensuojeluliiton periaatteet ja sen toiminta ottaa huomioon niin lapset, nuoret, vanhemmat kuin perheetkin. Satakunnan Piiri tuottaa myös palvelutoimintaa, joista perhepalvelut ovat paketti, jota markkinoidaan suoraan satakuntalaisiin kuntiin. Perhepalveluista ja niiden kehittämisestä kerrotaan tarkemmin seuraavassa alaluvussa 2.3.

2.3 Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin perhepalveluiden kehittäminen

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintakertomuksessa (2010, 18) kerrotaan piirin tuottaneen vuonna 2010 perhepalveluita, lasten synttäritoimintaa ja lastenhoitopalvelua yrityksille. Perhepalveluissa toteutettiin perhetyötä, tehostettua perhetyötä ja ryhmämuotoista perhetyötä sopimuksien pohjalta Raumalla ja Eurajoella.

Vuosi 2010 toi Satakunnan piiriin muutoksia. Perhepalvelut muuttuivat, sillä perhetyön ja tehostetun perhetyön tilaukset vähentyivät kuntien palkattua enemmän omia työntekijöitä perhetyöhön ja kotipalveluun. Ammatillisten perhepalveluiden kehittä-

minen tuli tämän muutoksen myötä ajankohtaiseksi, jotta palvelumäärää saataisiin kasvatettua. Vuoden 2010 loppupuolella piiri panosti erityisesti tähän kehittämiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin piirihallitus hyväksyi ammatillisten perhepalveluiden kehittämisen yhä ennaltaehkäisevämpään suuntaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintakertomus 2010, 18.)

Satakunnan piiri on siis vuodesta 2010 keskittynyt ennaltaehkäisevien ja ehkäisevien perhepalveluiden tuottamiseen. Tätä uudistettua palvelupakettia Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri on markkinoinut kuntiin vuoden 2011 alusta alkaen. Palveluiden tavoitteena on turvata lapsiperheille oikea-aikasta ja helposti saatavaa palvelua. Vuoden 2011 toimintasuunnitelmassa luetellaan tavoitteena tuotteistaa palvelutoiminnan eri osa-alueet ja selvittää kuntien sekä lapsiperheiden palveluntarve. Kunnista saadun tiedon perusteella Satakunnan piiri pyrkii muokkaamaan palveluja ja tarvittaessa kehittämään uusia. Palvelutoiminnan tavoitteena vuodelle 2011 on lueteltu myös laatuksiteereiden määrittelyn eri palvelutoiminnan osa-alueille. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintasuunnitelma 2011, 9.) Tämä opinnäytetyö auttaa toteuttamaan perhepalvelupaketin uudistusta yhä kunta- ja asiakasystävällisempään suuntaan, kun tutkimuksen avulla saadaan tietoa siitä, mikä on Porin perusturvan yhteistoiminta-alueelta valikoitujen informanttien näkemys perhepalveluiden tilasta, sisällöistä ja tarpeesta.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin palvelutoiminnan perhepalveluiden osa-alue pitää sisällään lapsiperheiden kotipalvelun, perhetyön sekä ryhmämuotoisen perhetyön (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintasuunnitelma 2011, 10). Tutkimuksessa nämä kolme perhepalveluiden osa-aluetta tulevat keskiöön, sillä MLL:n Satakunnan piiri on osaltaan jo kehittänyt toimintaansa niin, että heillä on myydä valmista pakettia joka sisältää nämä kolme palveluvaihtoehtoa. Tutkimuksen avulla selkenee se, ovatko nämä osa-alueet juuri ne, joita kaivataan vai olisiko vielä jotain muuta palvelua, jota informantit kaipaisivat tai onko palvelupaketin sisällössä jotain, jota he vielä kehittäisivät.

Vuoden 2011 toimintasuunnitelmassa kerrotaan, että Satakunnan piiri alkaa tuottaa matalan kynnyksen lapsiperheiden kotipalvelua. Tavoitteena toimintasuunnitelmassa luetellaan, että lapsiperheiden kotipalvelua saataisiin lisättyä laajalti Satakunnan kun-

tiin, perheen arjen taitoja ja vuorovaikutusta tuetaan sekä matalan kynnyksen palveluja tuotetaan lapsiperheiden tarpeisiin. Toimenpiteiksi näiden tavoitteiden toteuttamiseksi Satakunnan piiri luettelee viranomaistahojen kanssa toimivan yhteistyön, kuntaneuvottelut, tiedon ylläpitämisen koulutusten avulla, työnohjaukselliset tapaamiset ja palveluiden aktiivisen markkinoinnin. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintasuunnitelma 2011, 10.)

Vuoden 2010 MLL:n Satakunnan piirin toimintakertomuksessa kerrotaan myös, että piirin tavoitteena oli nostaa perhetyö perhepalveluiden painopistealueeksi, mutta tämä tavoite ei toteutunut. Vuonna 2010 Satakunnan piiri teki perhetyötä yhteensä 311 tuntia kun vastaava luku vuonna 2009 oli 1168,25 tuntia. Perhetyön tuntimäärissä oli siis nähtävissä huimaa laskua. Tuntimäärät perhetyössä vähenivät vuoden 2010 aikana ja tehostetun perhetyön tunteja tehtiin määrällisesti enemmän. 2010 alkaneessa perhepalveluiden uudistuksessa on mukana myös perhetyö. Tämän MLL:n Satakunnan piirin tuottaman perhetyön tavoitteena on lapsiperheiden hyvinvoinnin lisäksi toimia tuottavassa yhteistyössä kuntien kanssa ja lisätä perhetyön volyymia ja saada kokoaikainen työntekijä perhepalveluihin. Toimenpiteinä perhetyön osalta luetellaan muun muassa kuntaneuvottelut, säännölliset palaverit asiakasperheiden tilanteista, verkostotyö ja moniammatillinen yhteistyö, ratkaisu- ja voimavarakeskeinen työskentely ja toiminnan aktiivinen markkinointi. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintakertomus 2010, 18; Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintasuunnitelma 2011, 10.)

Ryhmämuotoista perhetyötä Satakunnan piiri toteutti vuonna 2010 Rauman kaupungille yhteensä 184 tuntia. Toimenpiteiksi vuodelle 2011 Satakunnan piiri kertoo, kuten lapsiperheiden kotipalvelun kuin perhetyönkin osalta, aktiivisen markkinoinnin, kuntaneuvottelut ja toimivan yhteistyön viranomaistahojen kanssa. Tavoitteena Satakunnan piiri kertoo olevan muun muassa laadukkaan palvelun tuottamisen ja ryhmämuotoisen perhetyön palvelupaketin kysynnän lisäämisen. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintakertomus 2010, 18; Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintasuunnitelma 2011, 10.)

Palvelupaketin uudistamisen myötä Satakunnan piiri päivitti myös perhepalveluiden hinnaston ja uusi hinnasto astui voimaan vuonna 2010. Vuonna 2010 perhepalveluis-

sa toimi yksi vakituinen ja seitsemän määräaikaista työntekijää. Satakunnan piirin perhepalvelupaketista vastaa perhetyön koordinaattori Nina Alsela, joka on vuonna 2010 käynyt aktiivisesti esittelemässä Satakunnan alueella piirin ammatillisten perhepalveluiden pakettia. (Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintakertomus 2011, 19.)

3 PORIN PERUSTURVAN YHTEISTOIMINTA-ALUE

3.1 Organisaatio

Tutkimuksen informantit valikoituivat Porin perusturvan yhteistoiminta-alueelta. Se, miksi juuri Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen työntekijät valikoituivat informanteiksi, oli lähtöisin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toiveesta. Yhteistoiminta-alue kattaa laajan alueen niin väestöllisesti kuin maantieteellisestikin ja on toiminnallaan Satakunnan suurin sosiaali- ja terveystalvveluiden yhteistoiminta-alue. Haastatteleamalla juuri tämän organisaation työntekijöitä, saadaan kattava kuva siitä, miten informantit kuvaavat sitä, mikä on perhepalveluiden tila.

Porin perusturvan yhteistoiminta-alue on jaettu kuuteen eri lähipalvelualueeseen, joita ovat Itä-Pori, Keski-Pori, Länsi-Pori ja Luvia, Luoteinen lähipalvelualue (Merikarvia, Pomarkku, Ahlainen ja Noormarkku), Pohjois-Pori, Ulvila. Tämä yhteistoiminta-alue sai alkunsa PARAS -lain (Kunta- ja palvelurakennemuudistus) myötä vuonna 2006. Tätä yhteistoiminta-aluetta hallinnoidaan isäntäkunta – periaatteella, jolloin Porilla on toiminnan järjestämisvastuu. Yhteistoiminta-alueen budjetti on yli 300 miljoonaa euroa ja henkilöstöä on noin 3000. (Porin perusturvan www-sivut 2011; Pori - Perusturva strategia 2016 2011.) Yhteistoiminta-alue aloitti toimintansa 1.1.2010. Sopimuksen mukaan kunnat ovat antaneet yhteistoiminta-alueen vastuukunnan Porin hoidettavaksi alueen kansanterveyslain mukaiset terveystalvvelut ja sosiaalihuoltolain mukaiset sosiaalipalvelut lukuun ottamatta lasten päivähoitoa. Yhteistoiminta-alueen palveluiden tasa-arvoisuudesta vastaa Porin perusturvalautakun-

ta, jonka edustajat on muodostettu sopijaosapuolien valtuustojen nimeämisten mukaan. Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen kuudella lähipalvelualueella toimii myös koordinaatioryhmät, jotka koordinoivat ja kehittävät palvelualueiden toimintaa. Ryhmien jäsenet nimeää perusturvajohtaja. (Porin perusturvan www-sivut 2011; Pori - Perusturva strategia 2016 2011; Porin perusturvakeskus toimintasääntö 2011, 4.)

Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perustehtäväksi kuvataan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen yhteistyössä suunniteltujen oikea-aikaisten ja asiakasta lähellä tuotettujen peruspalveluiden avulla. Tämän perustehtävän toteuttamisen mahdollistavat asiakkaiden kunnioitus, osaava ja määrätietoinen johtaminen sekä asiantunteva, motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö. Toiminta perustuu alueelliseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön ja kumppanuuteen. (Pori – Perusturva strategia 2016 2011.)

Perusturvaa johtaa perusturvajohtaja. Perusturva jakautuu neljään eri vastuualueeseen, joita ovat sosiaali- ja perhepalvelut, terveys- ja hyvinvointipalvelut, vanhustenhuollon palvelut ja kuntoutus- ja sairaalapalvelut. Näitä palvelualueita johtavat palvelujohtajat, jotka toimivat perusturvajohtajan alaisuudessa ja vastaavat varojen sekä henkilöstön riittävydestä. Perusturvan palvelujohtajilla on omat vastuualueensa ja hänen alaisuudessa taas työskentelee vastuualueen päällikkö, joka vastaa toimialueen määrärahoista ja niiden riittävydestä. (Porin perusturvakeskus toimintasääntö 2011, 4-6.)

3.2 Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen strategiset tavoitteet

Arvoikseen Porin perusturvan yhteistoiminta-alue luettelee luottamuksen, kumppanuuden, ihmisistä välittämisen ja osaamisen. Visio vuodelle 2016 kiteytyy lauseeseen ”Sosiaali- ja terveyshuollon peruspalveluja asiantuntemuksella, lähellä Sinua”. Yhteistoiminta-alueen visio eli yhteinen tahtotila on katsottu koostuvan kahdesta osa-alueesta. Visiossa vuodelle 2016 yhteistoiminta-alueen väestö huolehtii itsestään ja yhteisöistään joustavien, asiantuntevien ja oikea-aikaisten peruspalveluiden avulla. Visiossa perusturva on vetovoimainen ja kilpailukykyinen henkilöstön ja alan opiskelijoiden hyvinvoinnista ja urakehityksestä huolehtiva työnantaja, jonka palveluk-

seen hakeutuvat sekä asiantuntijat että huippuosaajat. (Pori – Perusturva strategia 2016 2010.)

Porin perusturvan yhteistoiminta-alue on lisännyt sosiaali- ja perhepalveluiden talousarvioon vuodelle 2012 muun muassa lapsiperheiden kotipalvelun aloittamisen, lastensuojelun avohuollon ostopalveluiden lisäämisen ja niiden monipuolistamisen. Suunnitelmissa vuosille 2013–2016 perusturva listaa esimerkiksi sen, että perhehoitoa kehitetään osaksi ehkäisevää lapsiperhetyötä. (Pori – Perusturva strategia 2016 2010.) Vuoden 2012 talousarviossa luetellut kotipalvelun aloittaminen ja ostopalveluiden lisääminen ja monipuolistaminen puoltavat sitä ajatusta, että tälle tutkimukselle on juuri nyt oikea aika ja paikka. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin perhepalveluiden palvelupaketti sisältää sekä lapsiperheiden kotipalvelun. Tämä perhepalveluiden paketti tarjoaa ostopalveluihin edullisen vaihtoehdon, sillä Satakunnan piirin intressinä ei ole tuoton tavoittelu.

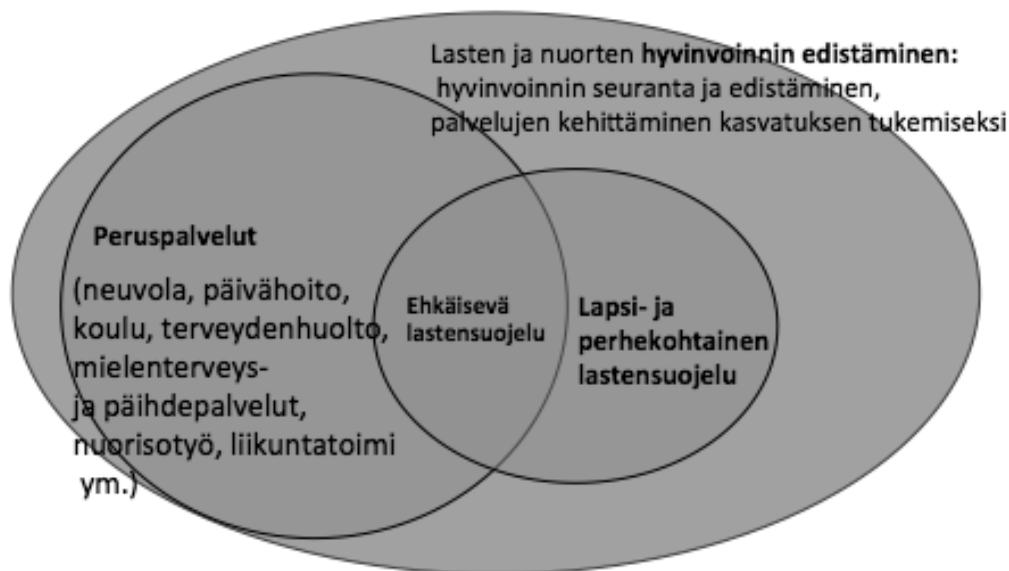
4 PERHEPALVELUT

Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsesta. Lastensuojelulain mukaan viranomaisten tehtävä on tukea vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan tarpeellista apua riittävän varhain ja tarvittaessa ohjattava lastensuojelun piiriin. (Lastensuojelulaki 414/2007, 2§.)

Lastensuojelulaissa erotellaan lastensuojelun kenttä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojeluun, lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja ehkäisevään lastensuojeluun (Lastensuojelulaki 414/2007, 3§, 3a§ & 7§). Nämä lastensuojelun osa-alueet ovat eriteltynä myös Kuviossa 1.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen sisältää hyvinvoinnin seurannan ja edistämisen sekä palvelujen kehittämisen kasvatuksen tukemiseksi. Tähän hyvinvoinnin edistämisen kenttään nähdään toimijoiksi muun muassa harrastustoiminta, kasvatuskumppanuus ja koulussa annettava tuki. Lasten asema on otettava huomioon myös

aikuisille suunnatuissa palveluissa. (Lastensuojelulaki 414/2007, 7§.) Lapsiperheiden peruspalveluita ajatellaan siis olevan esimerkiksi päivähoito, neuvola, koulu, nuorisotyö ja liikuntatoimi.

Kuvio 1. Lastensuojelun kokonaisuus (Ylinen 2008)

Ehkäisevä lastensuojelu toteutuu peruspalveluiden kentällä, joka ajatellaan olevan peruspalveluissa annettavaa erityistä tukea perheelle, vaikka perhe ei olisi lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla turvataan sekä edistetään lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Peruspalveluiden piirissä toteutetaan myös lapsiperheiden kotipalvelua, jonka ajatellaan olevan ehkäisevää lastensuojelua, jota saadakseen perheen ei tarvitse siis olla lastensuojelun asiakkaana (Kts. 4.2. Lapsiperheiden kotipalvelu). Ehkäisevän lastensuojelun kentällä toimii myös päivähoidon ja neuvolan perhetyö. Reijosen (2010) mukaan ehkäisevässä lastensuojelussa perheitä autetaan kokonaisuutena, mutta myös yksilöllisiin tarpeisiin vastataan. Ehkäisevä perhetyö perustuu vapaaehtoisuuteen. Työskentely voi liittyä vanhemmuuden tukemiseen, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaamiseen, kodin arjen ja arkirutiinien hallintaan, toimintakyvyn ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Perustotehtävänä on perheiden elämänhallinnan ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen ja arjessa selviytymisen vahvistaminen.

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelun tarpeesta selvitys sekä asiakassuunnitelma ja järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijais- ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 414/2007, 3§.) Yksi avohuollon tukitoimista on perhetyö, josta enemmän jäljempänä alaluvussa 4.1. Perhetyö. Vertaisryhmätoiminta luetellaan myös avohuollon tukitoimeksi, joten alaluvussa 4.3. kerrottava ryhmämuotoinen perhetyö on myös avohuollon tukitoimi. Avohuollon tukitoimen järjestämisen edellytyksenä on, että lapsen huoltaja ja 12 vuotta täyttänyt lapsi niihin suostuvat, sekä palvelunsaajan omaehtoinen aktiivisuus ja osallistuminen palvelujen ja tukitoimien järjestämiseen (Räty 2010, 260–261). Avohuollon tukitoimet vaativat siis palvelunsaajalta motivaatiota ja sitoutumista työskentelyyn.

Perhetyö ja ryhmämuotoinen perhetyö voivat olla myös ehkäisevää lastensuojelua, jos perheen koetaan hyötyvän heidän kanssaan tehdystä työstä, vaikka he eivät olisi-kaan lastensuojelun asiakkaina. Myös tässä tilanteessa palvelunsaajan omaehtoinen aktiivisuus ja osallistuminen ovat avainasemassa. Kaikissa aikuisille suunnatuissa sosiaalipalveluissa on huomioitava lapsi ja lastensuojelutyössä on tuettava lasta kasvattavia aikuisia kasvatustyössään. Lastensuojelun kokonaisuuteen liittyvät olennaisina osina nämä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin perheille suunnatut ammatilliset perhepalvelut, jotka ovat lähtökohtana tälle opinnäytetyölle. Uusimäki (2005, 35) avasi perhetyön ja perhepalveluiden eroavaisuuksia. Tämä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin palvelupaketti sisältää näkökulman sekä perhepalvelusta että perhetyöstä tämän Uusimäen erottelun mukaan.

Uusimäen (2005, 35) erottelun mukaan perhepalvelut ja perhetyön erottaa työtapojen ja -muotojen lisäksi perhe- ja ongelmatilanteiden huolen aste. Perhepalvelu on asiakaslähtöistä palvelua, jonka piiriin perhe hakeutuu itse ja se palvelu on vapaaehtoista. Perhepalvelua vastaanotetaan, eikä sillä ole selkeää, tarkkaa sisältöä tai tavoitetta. Perhepalvelun tavoitteena on edistää hyvinvointia ja se ei ole välttämätön perheen hyvinvoinnin kannalta, mutta edistää sitä. Perhetyö sen sijaan on tavoitteellista ja suunnitelmallista työtä, jossa puututaan johonkin asiaan perheessä. Perhetyön avulla vaikutetaan tietoisesti perheeseen ja perhe ohjataan palvelun piiriin muualta. Perhetyö on perheelle velvoite ja työllä on tavoite, joka on haitan tai ongelman korjaaminen ja poistaminen.

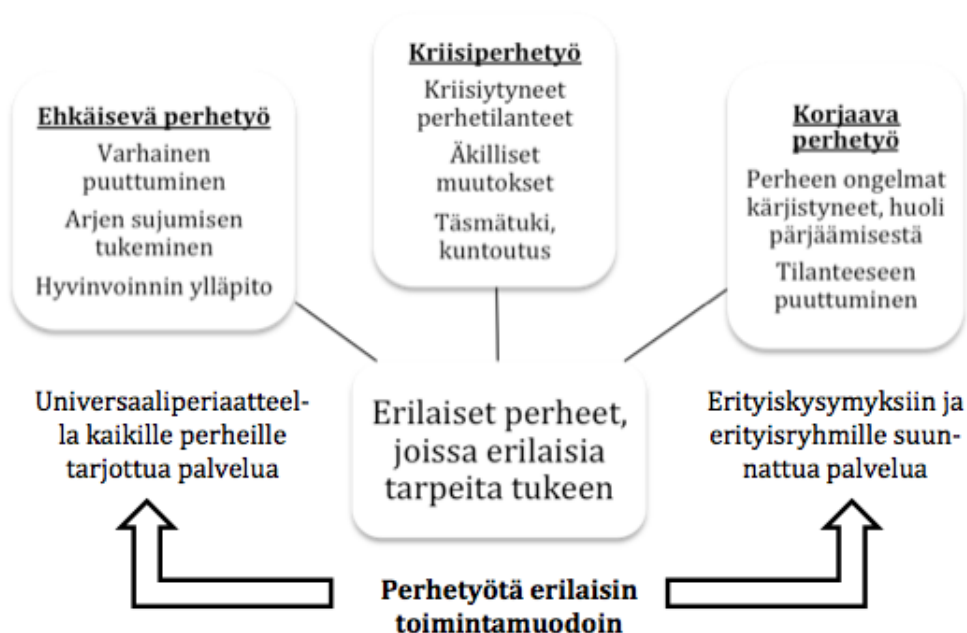
Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin ammatillisten perhepalveluiden -palvelupaketin voidaan siis katsoa sisältävän perhetyön aspektin, sillä palvelut ovat sellaisia, joiden piiriin perheet ohjataan. Toisaalta kuitenkin pakettiin kuuluva lapsiperheiden kotipalvelu voi olla myös sellaista palvelua, jota perhe hakee itse, tilanteesta riippuen. Toinen näkökulma perhetyön jäsentämiseen on määrittää se prosessikuvauksena perheen elämäntilanteen mukaan (Rönkkö & Rytönen 2010, 29).

Rönkön ja Rytöksen (2010, 29) mukaan perhetyö voidaan jakaa ehkäisevään, kriisivaiheen ja korjaavaan perhetyöhön (Kuvio 2.). Ehkäisevän perhetyön tarkoituksena on ylläpitää ja lisätä ihmisten hyvinvointia ja pienentää perhetilanteiden vaikeutusten riskejä. Tätä ehkäisevää perhetyötä voidaan katsoa toteutuvan perhepalveluiden piirissä niin sanotut väljät toimintamuodot. Kriisiperhetyö sen sijaan voidaan tarjota perheelle, joka tarvitsee sitä kohdanneesta kriisistä selviytymisen tueksi perhetyötä. Kriisityön tavoitteena on palauttaa perheen valmius käsitellä ja hallita omatoimisesti elämäänsä. Kolmas määrittely perhetyölle on korjaava perhetyö, jota kutsutaan myös kuntouttavaksi perhetyöksi. Korjaavan perhetyön tehtävänä on tukea ja kuntouttaa perhettä vaikeassa elämäntilanteessa. Yleensä korjaavalla perhetyöllä tarkoitetaan lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista tilanteen selvittelyä ja muutoksien tukemista. Tätä myös korjaavana perhetyönä puhuttua työmuotoa käsitellään enemmän alaluvussa 4.1. Perhetyö.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin ammatillisten perhepalveluiden palvelupaketti sisältää myös näitä perhetyön ja perhepalveluiden eroavaisuuksia ja erottelua. Palvelupaketissa on myös niin sanottua eritasoista perheiden kanssa tehtävää työtä ja se pitää sisällään myös näkökulman niin perhepalveluista, joiden piiriin perhe voi itse hakeutua kuin lastensuojelullisista toimenpiteistä, joiden piiriin perhe ohjataan.

4.1 Perhetyö

Perhetyö on kohtalaisen uusi käsite. Vasta 2000-luvun alussa selvitettiin laajemmin perhetyötä Stakesin projektin kautta ja tuolloin saatiin ensimmäiset kuvaukset perhetyön tarkoituksesta ja asiakaskunnasta. Kuten tälläkin hetkellä, myös selvityksestä kävi ilmi, että perhetyön nimike pitää allaan monenlaista toimintaa. (Heino, Berg, Hurtig, 2000, 202.) Perhetyö voi olla kotiin suunnattua palvelua yhtä lailla kuin vastaanotolla käytävää keskustelua. Perhetyöntekijä sen sijaan voi työskennellä yhtä hyvin niin päivähoidossa, lastensuojelulaitoksessa kuin neuvolassakin. Perhetyön työkäytännöt muokkaantuvat usein sen mukaan, mihin on ollut kunnissa tai järjestöissä eniten tarvetta. Usein tämä suurin tarve on ollut tukea perheitä kokonaisvaltaisesti heidän luonnollisissa ympäristöissään. (Reijonen 2005, 7; Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 32.) Viime vuosina perhetyöntekijöiden määrä kunnissa on jatkuvasti kasvanut. Perhetyöntekijän tärkeyteen ja heidän monimuotoisen osaamisen mahdollisuuksiin on herätty. Perhetyöntekijät ovat uusi, mutta hyvin vastaanotettu ammattiryhmä lastensuojelun kentällä.

Kuvio 2. Perhetyö ja perheiden erilaiset tarpeet (Mukaillen Rönkkö & Rytkönen 2010, 33)

Perhetyö jaetaan usein ehkäisevään perhetyöhön ja korjaavaan lastensuojelulliseen perhetyöhön (Kuvio 2.). Ehkäisevää perhetyötä katsotaan olevan muun muassa kotipalvelun tekemä perhetyö (Kts. 4.3. Lapsiperheiden kotipalvelu). Perhetyön käsitteen moninaisuuden vuoksi kunnissa on lähdetty nimittämään lastensuojelun avohuollon tukitoimena tehtävää perhetyötä lastensuojelun perhetyöksi tai tehostetuksi perhetyöksi (Reijonen 2010). Tässä alaluvussa perehdymme siis lastensuojelun perhetyöhön.

Perhetyö on lastensuojelulain mukainen avohuollon tukitoimi. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin viipymättä, jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai silloin, jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa kasvuaan ja kehitystään. Lastensuojelulain mukaisten avohuollon tukitoimien tehtävänä on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastuussa olevia henkilöitä kasvatustehtävässään. Mahdollisuuksien mukaan näitä avohuollon tukitoimia toteutetaan yhteistyössä lapsen kasvatuksesta vastuussa olevien henkilöiden kanssa. Avohuollon tukitoimet järjestetään aina asiakassuunnitelma huomioon ottaen. (Lastensuojelulaki 414/2007, 34§, 35§ & 36§.) Lastensuojelulain mukaista perhetyötä on järjestettävä perheelle silloin, kun lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä niin arvioi. Perhe voi saada perhetyötä myös ilman lastensuojelun asiakkuutta, mutta lastensuojelun asiakkuus takaa palvelun saatavuuden.

Perhetyö kuuluu lastensuojelun asiakasprosessin kaikkiin vaiheisiin, sillä kaikissa lapsiin liittyvissä tukitoimissa pitää ottaa huomioon yhteistyö myös lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa. Lastensuojelulaissa (414/2007, 36§) määritellään, kuten kaikki muutkin avohuollon tukitoimet, myös lastensuojelun perhetyö käynnistyy sosiaalityöntekijän päätöksellä ja se on perheelle maksutonta. Avohuollon perhetyötä voidaan myöntää myös huostaan otetulle tai jälkihuollossa olevalle lapselle tai nuorelle (Heino 2008, 45).

Avohuollon tukitoimet ovat siis aina asiakassuunnitelman mukaisia, suunnitelmallisia ja tavoitteellisia. Sama pätee siis perhetyön osalta. Usein perhetyön tarpeen alkukartoitus voi olla samassa yhteydessä kuin lastensuojelutarpeen selvitys (Reijonen 2010). Näin ollen jo kartoitusvaiheessa työntekijä pääsee tutustumaan perheeseen ja

näin ollen varsinaisen perhetyön aloittaminen lastensuojelutarpeen selvityksen valmistuttua on helpompaa ja aiheisiin voidaan päästä nopeammin käsiksi. Perhetyössä tärkeää on perheen motivointi työskentelyyn. Avohuollon tukitoimien edellytyksenä on asiakkaan omaehtoinen aktiivisuus ja osallistuminen. Ilman perheen motivoitumista työskentelyyn perhetyöllä ei ole merkitystä. Perheet voidaan kuitenkin velvoittaa ottamaan perhetyö vastaan, jolloin perheelle annetaan mahdollisuus kohentaa tilannettaan, jopa välttää huostaanotto ja sijoitus kodin ulkopuolelle (Järvinen ym. 2007, 44).

Lastensuojelulaissa perhetyöllä tarkoitetaan erityisesti perheen kotona tehtävää perhetyötä, kuten työntekijän antamaa keskusteluapua tai tukea ja opastusta erilaisissa arjen toiminnoissa. Perhetyön tarkoituksena on tukea eritoten perheen vanhempia kasvatustehtävässään, lapsen etua unohtamatta. Perhetyön osana voidaan toteuttaa vanhemmuuden arviointia ja järjestää lapselle tämän hyvinvointia tukevaa toimintaa. (Räty 2010, 268.) Perhetyön perustana on perheen ja työntekijän keskinäinen vuorovaikutus ja luottamus. Tärkeää on käyttää tarvittava aika tutustumiselle ja luottamuksen syntymiselle. Vuorovaikutustyön lisäksi perhetyöhön on kehitetty useita eri työmenetelmiä ja -välineitä, joita työntekijä voi käyttää hyväkseen perheen kanssa työskennellessään. Usein perhetyö perustuu niin sanotulle voimavaratyöskentelylle, jossa keskitytään enemmän perheen voimavaroihin kuin niihin asioihin, joissa perheen tarvitsee kehittyä.

Perhetyön keskeisiä periaatteita ovat asiakas-, perhe- ja lapsilähtöisyys. Asiakaslähtöisyys on periaate, joka on otettu ohjaavaksi periaatteeksi sosiaali- ja terveystalveissa. Perhetyössä asiakaslähtöisyys nähdään periaatteena, jossa perheet, aikuiset ja lapset ovat itsenäisiä ja aktiivisia toimijoita. Tällöin perhetyötä voidaan tarkastella perhelähtöisestä, aikuislähtöisestä tai lapsilähtöisestä näkökulmasta. Eritoten lapsilähtöisyys on perhetyössä keskiössä, sillä perhetyön yleensä käynnistää lapsen tilanne ja perhetyö on erityisesti lapsen hyvinvointia tukevaa toimintaa. Perhekeskeisyys sen sijaan on periaate, jonka mukaan kiinnitetään huomiota myös muihin perheen jäseniin, jos yksi sen jäsen on sosiaali- tai terveystalveluiden asiakkaana. Perhelähtöisyyteen kuuluu olennaisena osana se, että perhe ja sen jäsenet ovat oman tilanteensa ja arkensa parhaita asiantuntijoita. (Järvinen ym. 2007, 17.)

Niin lastensuojelu- kuin perhetyössäkin asiakastyö on tutkimusta ja arviointia, tukea ja ohjausta, hoitoa ja kuntoutusta. Perhetyön tehtävä on tärkeä ilmaista perheelle selkeästi ja varsinkin työskentelyn alkuvaiheessa on tärkeää selvittää tuen tarve joka kuuluu osaksi lastensuojelutarpeen selvitystä. Kun perhetyöllä halutaan muutos perheen toimintaan, voidaan puhua muutokseen tähtäävästä tai kuntouttavasta perhetyöstä. Perhetyössä ovat tuki ja kontrolli avoimesti läsnä. Perhetyö onkin usein mahdollisuus korjata tilanne ja välttää radikaalimmat tukimuodot kuten huostaanotto. Perhetyöllä ei kuitenkaan voida poistaa huostaanoton tarvetta, vaan työntekijöiden on jatkuvasti arvioitava kehittykö perheen tilanne niin, että lapsen tilanne parantuu. (Järvinen ym. 2007, 44; Heino 2008, 46.)

Tiivistetysti lastensuojelun perhetyö on lapsilähtöistä, perhettä tukevaa ja perhekokonaisuuden toimivuutta vahvistavaa tavoitteellista ja suunnitelmallista työtä. Se on asiakassuunnitelman mukaista psykososiaalista, toiminnallista, monimuotoista työtä. Perhetyössä yhteistyö ja työnjako ovat välttämättömiä ja perhetyötä tehdään yleensä parityönä. Perhetyön käynnistymiselle tarvitaan lähete ja arvioi perhetyön tarpeesta ja sen etenemistä arvioidaan yhdessä asiakkaan ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Perhetyön tavoitteena voi olla kriisitilanteen laukaiseminen, uusien ongelmien ehkäiseminen tai tilanteen korjaaminen. Perhetyöhön voidaan tarvittaessa kytkeä muita palveluja niin, että syntyy palvelukokonaisuus. Palvelukokonaisuudessa huolehditaan myös, että perhetyön jälkeen lapsella ja perheenjäsenillä on heidän tarvitsemansa palvelut. (Heino 2008, 48; Reijonen 2010.)

Perhetyön kestolle ei ole selkeitä määraaikoja. Perhetyötä olisi järjestettävä ”riittävän varhain ja sopivan ajan”. Se, milloin on hyvä aika tai milloin perhetyö tulisi lopettaa, riippuu paljon perheen ja lapsen tilanteesta. Tarvetta olisi kuitenkin hyvä arvioida uudestaan noin vuoden päästä työskentelyn aloittamisesta, jos tavoitteiden mukaista edistymistä ole tapahtunut. Ajoitukseen liittyy myös arki ja työaika. Kuntien tuottama perhetyö rajoittuu usein virka-aikaan, joten monet työssäkäyvien vanhempien perheet jäävät vaille palveluja. (Heino 2008, 49; Reijonen 2010.) Vastaus perhetyön tarpeelle myös iltaisin ja viikonloppuisin on löytynyt paljolti ostopalveluista. Yritysten ja yhdistysten tuottamaa perhetyötä harvemmin sitoo virka-aika, vaan heillä on mahdollisuuksia tuottaa perhetyötä myös virka-ajan ulkopuolella. Tähän virka-ajan

ulkopuoliseen tarpeeseen myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri voi toiminnallaan vastata.

Lastensuojelun perhetyön perheiden tilanne on usein moniongelmainen, jolloin perhetyö ei yksin ole riittävä tukimuoto. Yhdelle ja samalle perheelle voikin olla joskus perusteltua antaa ”päällekkäin”, mutta suunnitellusti sekä perhetyötä, kotipalvelua, lastenhoitoapua että siivousapua. Moniammatillisuus on myös vahvasti läsnä perhetyössä, sillä usein perheet tulevat perhetyön asiakkaaksi jonkun muun tahon kautta. Moniongelmaisissa tapauksissa perheet joutuvat käyttämään useiden ammattilaisten palveluja, jolloin moniammatillinen yhteistyö on erityisen tärkeää. Moniammatillisessa työskentelyssä tavoitteena on asiakkaan tilanteen muuttumisen lisäksi yhteisötyökumppanien työnjaon selkiytyminen sekä päällekkäisyyksien karsiminen. (Järvinen ym. 2007, 44; Heino 2008, 45, 193–194.) Moniammatillisessa työssä on tärkeää, että myös perhetyöntekijä on läsnä perhettä koskevissa viranomaisverkostopalaverissa, sillä perhetyöntekijällä on usein läheinen ja intensiivinen suhde perheeseen ja hän voi osaltaan toimia asiakkaan etujen ajajana viranomaisverkostoissa.

Sisällöllisesti perhetyötä tehdään sen mukaan, mikä taustaorganisaatio työntekijällä on takanaan ja mikä tuon organisaation perustehtävä on. Kuntatasollakin perhetyötä voidaan toteuttaa monilta eri toimialoilta (muun muassa sivistystoimi, terveydenhuolto) käsin. Perhetyö onkin syytä erottaa esimerkiksi päiväkodissa kasvatustehtävän tueksi tehtävästä vanhempien kanssa toimimisesta. Eri toimijoiden järjestämän perhetyön etuliitteenä käytetäänkin yleensä toimijan nimeä etuliitteenä kuten: neuvolan perhetyö, päivähoidon perhetyö, lastensuojelun perhetyö. Tämänkaltaisen luokittelu auttaa hahmottamaan, minkä tasoisesta perhetyöstä on kyse. (Heino 2008, 39, 51; Reijonen 2010.)

4.2 Lapsiperheiden kotipalvelu

Kiviniemen hallituksen peruspalveluministeri Risikon mukaan (STM 2010) lapsiperheille suunnattu kotipalvelu ei ole riittävästi lapsiperheiden käytettävissä. Kodinhoitoavun väheneminen lapsiperheiden piirissä näkyy konkreettisesti myös luvuissa, sillä vuonna 1995 kodinhoitoapua sai lähemmäs 30 000 perhettä, kun vastaava luku

vuonna 2009 oli vain hieman alle 9000 (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2010).

Risikon mukaan lastensuojelun asiakkaiden mahdollisuudessa saada kotipalvelua esiintyy monia puutteita (STM 2010). Samaa tarinaa kertovat myös kantelut aluehallintovirastoille. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston antaman tiedotteen mukaan he ovat selvittäneet kotipalvelun saatavuutta viraston toimialueen 91 kunnassa. Kunnista vain 33 järjestää kotipalvelua lain velvoittamalla tavalla. Tutkimuksen perusteella 17 alueen kuntaa päätyi erityisvalvontaan, sillä niissä lapsiperheiden kotipalvelua ei ole saatavissa. (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2010.)

Kuntien laiminlyönnit kotipalvelun järjestämisessä perheille ovat poikineet kansallisen lastensuojelun laatukriteeristön, jonka valmistelusta peruspalveluministeri Risikko kertoi keväällä 2010. Kentän viesti laatusuosituksista oli vahva: pelkät suositukset eivät riitä, tarvitaan myös lakimuutos. Laatukriteeristön myötä päivitettiin myös lastensuojelulakia. 1.1.2011 voimaan astunut lastensuojelulain muutos pyrkii parantamaan lapsiperheiden kotipalvelun saatavuutta. Lakimuutoksen myötä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvioimat välttämättömät palvelut on järjestettävä. Näihin palveluihin lukeutuu myös sosiaalihuoltolain mukainen kotipalvelu myös lapsiperheille. (Lastensuojelulaki 414/2007, 36§; STM 2010.)

Kuntien laiminlyöntien ja kotipalvelua saavien perheiden lukumäärän laskun myötä Kiviniemen hallitus sai aikaan lakimuutoksen, jonka tarkoituksena on parantaa kotipalvelun saatavuutta myös lapsiperheiden piirissä. Kotipalvelun suurin käyttäjäryhmä on ja tulee olemaan ikäihmiset, mutta on tärkeää, että myös lapsiperheiden oikeuksista pidetään kiinni. Lakimuutos ei lisää kuntien velvollisuuksia eikä asiakkaan oikeuksia, vaan kotipalvelua olisi pitänyt olla saatavilla perheille jo ennen vuoden 2011 lakimuutosta. Lapsiperheiden kotipalvelun ja muiden matalan kynnyksen palveluiden lisääminen ja kehittäminen on kirjattu myös uuteen Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan (Hallitusohjelma 2011).

Lapsiperheiden kotipalvelun katsotaan olevan osa peruspalveluita ja ehkäisevää lastensuojelutyötä (Kuvio 2). Kotipalvelua saadakseen perheen ei tule olla lastensuojelun asiakas, joten tässä mielessä ehkäisevä näkökulma toteutuu. Lapsiperheiden koti-

palvelu voi kuulua myös lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun piiriin, jos perhe on lastensuojelun asiakas ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä näkee, että kotipalvelu on perheelle sellainen tukimuoto, joka on avuksi perheen tilanteeseen.

Lapsiperheiden kotipalvelua voidaan siis myöntää perheille niin ehkäisevänä lastensuojelutyönä kuin lastensuojelun asiakkaana olevalle perheellekin. Kotipalvelu on pääsääntöisesti maksullista, mutta sitä voidaan myöntää myös maksutta jos kotipalvelu järjestetään avohuollon tukitoimena. Kotipalvelun ollessa ehkäisevää palvelua, voidaan maksuista käyttää myös harkintaa. (Järvinen ym. 2007, 35.)

Sosiaalihuoltolain (710/1982, 21§ & 22§) perusteella kotipalvelua voidaan antaa alentuneen toimintakyvyn, perhetilanteen, rasittuneisuuden, sairauden, synnytyksen, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn perusteella niille, jotka tarvitsevat apua asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunnaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamiseen tai niissä avustamiseen.

Lapsiperheille annetusta kotipalvelusta puhutaan myös nimellä kotipalvelun perhetyö ja siinä korostuu varhainen tukeminen. Kotipalvelua saadakseen perheen ei tarvitse olla lastensuojelun asiakas, vaan sitä on saatavilla niin ehkäisevänä lastensuojeluna kuin lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Perheillä ei kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta kotipalveluun, vaan kunta voi järjestää kotipalvelua ensisijaisesti lastensuojelun tukitoimia tarvitseville perheille. Kunta voi järjestää kotipalvelun perhetyön lastensuojelun avohuollon tukitoimena myös ostopalveluna hankkimalla sen kunnan ulkoiselta toimijalta. (Järvinen ym. 2007, 36; Sosiaaliportti 2010.)

Lapsiperheille suunnattu kotipalvelu on tavoitteellista, suunnitelmallista ja määräaikaista työtä, jota tehdään yhdessä perheen ja sen yhteistyötahojen kanssa. Tehtävällä työllä pyritään tukemaan vanhemmuutta sekä arjessa selviytymistä. Perhe saa tukea tavanomaiseen elämään kuuluviin tehtäviin ja toimintoihin sekä niistä suoriutumiseen. Kotipalvelussa ei tehdä perheen puolesta, vaan opastetaan lasten ja kodinhoidossa vahvistamalla arjen taitoja. Perheessä voi olla monenlaista huolta, jonka vuoksi arkiaskareista suoriutuminen voi olla vaikeaa. (Järvinen ym. 2007, 36-37; Sosiaaliportin www-sivut 2011.) Usein lapsiperheiden kotipalvelu on avuksi myös tilanteis-

sa, kun perhe ei uskalla tai halua pyytää läheisiään avuksi kuormittavaan tilanteeseen. Monilla perheillä ei välttämättä edes ole läheistä, jota pyytää avuksi. Kotipalvelu voi vastata myös tähän kuormittavaan tilanteeseen kun vanhemmat saavat ulkopuolisen aikuisen avuksi kotiin.

Kotipalvelun perhetyö on matalan kynnyksen palvelua, jota perheen on helppo ottaa vastaan. Usein perhe ilmaisee itse tarpeesta saada apua, mutta usein ajatus kotipalvelun avun tarpeesta lähtee myös perheen kanssa yhteistyötä tekeviltä tahoilta kuten päivähoidosta tai sosiaalityöntekijältä. Useimmiten kotipalvelun työntekijä on toisen asteen koulutuksen saanut lähihoitaja. (Järvinen ym. 2007, 37.) Kotipalvelun työntekijä on usein perheelle keskusteluapu, kodinhoitoapu, kuuntelija, lasten kanssa leikkijä, ohjaaja ja vahvistaja. Kotipalvelun perhetyöntekijä voi olla mukana tekemässä perheen kanssa yhdessä tai kuunnella vanhemman huolia ja keskustella näistä hänen kanssaan.

Kotipalvelun perhetyöntekijä työskentelee usein perheissä muutamana päivänä viikossa useamman tunnin ajan. Tilanteesta riippuen työskentely voi olla lyhyehkö, määriteltä aika tai työn kesto voi olla myös pidempi esimerkki silloin, jos perhe on lastensuojelun asiakas tai perheen vanhemmalla on vakava sairaus. (Järvinen 2007, 39.)

Kotipalvelun perhetyöntekijän huomatessa, ettei hänen valmiutensa riitä perheen asioiden hoitamiseen on hänellä velvollisuus ohjata perhe tarvittavien palveluiden piiriin (Järvinen 2007, 38). Useita kertoja viikossa perheen kanssa työtä tekevä kotipalvelun perhetyöntekijä on usein myös tärkeä linkki perheen ja sosiaalitoimen välissä. Kotipalvelun perhetyöntekijä joutuu usein myös vastaamaan asiakkaan kyselyihin muista palveluista ja tarvittaessa osattava ohjata hänet hakeutumaan eri palvelujen piiriin.

Lapsiperheiden kotipalvelu on ehkäisevää lastensuojelutyötä. Perhe saa kotipalvelusta apua kuormittavaan tilanteeseen, jonka myötä voi vanhempien jaksaminen parantua ja heidän usko omaan osaamiseen vahvistua. Kotipalvelu näkee myös hyvin perheen arkea, jolloin mahdollisiin puutteisiin voidaan puuttua jos varhaisessa vaiheessa.

4.3 Ryhmämuotoinen perhetyö

Yhteisöllisyys on nykypäivän Suomessa miltei tuntematon käsite. Individualismi eli yksilökeskeisyys on nykypäivän Suomessa valloillaan ja ihminen sekä perhe ovat yhteiskunnassa varsin yksin. Suomalaisissa kunnissa on varmasti monia perheitä, jotka ovat muuttaneet esimerkiksi perheen vanhempien työn perässä uudelle paikkakunnalle, eikä luonnollista verkostoa ole välttämättä vielä muotoutunut. Ryhmätöiminnan myötä saadaan luotua vertaisryhmiä myös niille, joilla sitä luonnostaan ei ole.

Yhden perheen tukemisen rinnalle on siis tullut myös perheryhmien kanssa työskentely. Ryhmätöimintä tapahtuu yleensä kodinomaisessa ympäristössä, jossa voidaan perheille järjestää erilaista toimintaa. Tärkein työmenetelmä ryhmämuotoisessa perhetyössä on vertaistukitoiminta. Vertaistuellla tarkoitetaan joko vapaamuotoisesti tai organisoidusti järjestäytynyttä keskinäistä tukea ja apua. Yksilöt, jotka ovat samassa elämäntilanteessa tai jakavat samanlaisia kokemuksia elämästä tukevat toisiaan, selvittelevät ja ratkovat elämäntilannettaan. Perheryhmän työntekijöiden on kuitenkin hyvä olla vanhempien käytettävissä jatkuvasti, jotta nämä voivat halutessaan keskustella työntekijän kanssa heitä askarruttavista asioista. (Järvinen ym. 2007, 166; Sosiaaliportin www-sivut 2011.)

Ryhmät ovat tehokas työmuoto varsinkin ennaltaehkäisevän ja ehkäisevän perhetyön kentällä. Eräs esimerkki ryhmämuotoisesta perhetyöstä ovat neuvolan järjestämät perhevalmennukset, joihin osallistuu suuri osa ensimmäistä lastaan odottavista vanhemmista. Tämän kaltaisessa perhetyön muodossa keskitytään konkreettisiin asioihin, jotka liittyvät vanhemmuuteen ja vauvan tuloon. Samalla perhetyöntekijä voi kuitenkin kertoa tuleville vanhemmille perhetyöstä ja mahdollisuudesta saada tätä palvelua. Perhetyöstä kertominen madaltaa kynnystä ottaa vastaan ja pyytää apua perhetyön muodossa, jos perhe sitä myöhemmin tarvitsee. (Järvinen ym. 2007, 166.)

Ryhmämuotoinen perhetyö voi olla ennaltaehkäisevää tai ehkäisevää työtä, mutta se voi olla myös avohuollon tukitoimi. Lastensuojelulain mukaisella vertaisryhmätöiminnalla tarkoitetaan yhteisten ongelmien käsittelyä yhdessä toisten samanlaisessa tilanteessa olevien henkilöiden kanssa. Vertaisryhmätöimintana voidaan järjestää

muun muassa vanhempainryhmätoimintaa ja avointa päiväkotitoimintaa (joka on toisaalta myös ehkäisevää lastensuojelua). Myös lapsille ja nuorille voidaan järjestää omaa vertaisryhmätoimintaa. (Räty 2010, 269.)

Ryhmämuotoisen perhetyön ryhmät voivat olla joko avoimia tai suljettuja. Perheet, joita ohjataan palvelun piiriin, voivat tulla ryhmään esimerkiksi terveydenhoitajan tai sosiaalityöntekijän ohjaamana. Suljetussa ryhmässä on mahdollista saavuttaa luottamuksellinen ilmapiiri, jolloin ryhmässä voidaan käydä läpi vaikeitakin kokemuksia. Suljettuja ryhmiä voivat olla esimerkiksi päihdeperheiden lasten tai odottavien äitien ryhmä. Lastensuojelun perhetyön piirissäkin olevat perheet voivat hyötyä ryhmämuotoisesta perhetyöstä. Perheiden kanssa työskentelevät voivat koota perheistä erilaisia ryhmiä eri teemojen ympärille. (Järvinen ym. 2007, 167; Sosiaaliportin www-sivut 2011.)

Ryhmissä voidaan toimia eri teemojen ympäriltä ja eri menetelmin. Perheet voivat harjoitella yhdessä arjen rutiineja ja lasten hoitamista. Ryhmälle voidaan järjestää vapaata leikkiä sekä käyttää taidetta ja muita luovia menetelmiä apuvälineinä. Ryhmätoiminta on aina tavoitteellista toimintaa vaikka pääpaino ryhmätoiminnalla onkin ennen kaikkea vertaistuen. (Järvinen ym. 2007, 167; Seppänen, Hansen, Janhunen, Kytöpuu, Salo, Seppänen, Tapio & Vilén 2010, 247; Sosiaaliportin www-sivut 2011.)

Ryhmätoiminta on siis aina tavoitteellista ja sillä on sekä alku että loppu. Ryhmillä voi olla erilaisia intensiviteettejä ja perheryhmässä käyntien väli voi vaihdella viikossa 1-5 käynnin välillä. Jokainen ryhmä käy osaltaan erilaisen ja eri kestoisen prosessin, eikä jokaisen ryhmätoiminnan eri vaiheita ole mahdollista määritellä ajallisesti. (Seppänen ym. 2010, 247; Sosiaaliportin www-sivut 2011.) Varsinkin suljetuissa ryhmissä on hyvin tärkeää luottamuksen saavuttamisen kannalta, että ryhmän jäsenet säilyvät samoina koko ryhmäprosessin ajan. Perheitä voi olosuhteiden muuttuessa kuitenkin tippua ryhmästä pois, mutta uusia jäseniä ei ole perusteltua ottaa mukaan kesken ryhmäprosessin. Vaikeassa elämäntilanteessa olevien perheiden voi olla vaikea luoda luottamusta joten on tärkeää, että ryhmämuotoiset työmenetelmät ovat tarpeeksi pitkäkestoisia ja hyvin suunniteltuja.

Ryhmätoiminnan muodot voivat olla myös kohdennettuja mutta avoimia. Tällaisesta esimerkkinä voi olla isä-lapsi -ryhmät tai koululaisten läksyklubi. Ryhmät voivat keskustella yhdessä eri teemoista tai ryhmä voi yhdessä tähdätä johonkin tiettyyn, ennalta määriteltyyn, tavoitteeseen. (Sosiaaliportin www-sivut 2011.)

Ennaltaehkäisevää lastensuojelua on avoin ryhmätoiminta, joka on kaikille avointa toimintaa ja ryhmän koko sekä sen jäsenet voivat vaihdella paljon. Avointa ryhmätoimintaa järjestävät monet tahot. Avoimessa ryhmätoiminnassa korostuu yhteisöllisyys ja verkostojen luominen. Avoin ryhmätoiminta kannustaa myös perheitä aktiivisesti lähtemään kotoa vertaistuen piiriin. Avoin ryhmätoiminta voi olla esimerkiksi perhekahvila tai perhekerho. Monissa kunnissa on myös avointa päiväkotitoimintaa. Avoimessa ryhmätoiminnassa on tärkeää, että toiminnan sisältöjä suunnitellaan yhdessä sen käyttäjien kanssa. Avoimella vertaisryhmätoiminnalla halutaan myös varmistaa, että kotoa lähtemisen kynnys pysyisi mahdollisimman matalana ja tukisi sosiaalisen verkoston syntymistä perheiden asuinalueella. (Kemppainen 2008, 59; Sosiaaliportin www-sivut 2011.) Järjestöillä on tärkeä rooli avoimen ryhmätoiminnan järjestämisessä. Monella kunnalla on MLL:n järjestämää perhekerho- tai perhekahvilatoimintaa.

Vuosina 2005–2008 toimineessa PERHE -hankkeessa tuotiin myös esille vertaistuen vahvistamisen tärkeys. Hankkeen tarkoituksena oli löytää uudenlaisia keinoja organisoida vertaistukea peruspalvelujen yhteyteen. Hankkeessa vertaisryhmien peruslähtökohtana oli, että ne ovat kaikille avoimia. (Viitala & Saloniemi 2005, 16.) Hanke on poikanut myös muita hankkeita, jotka pyrkivät edistämään vertaistukitoimintaa. Seuraavassa on esimerkit Jyväskylän mallista ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton vertaistoiminnasta.

Sosiaalialan portaaliin Sosiaaliportti.fi – nettisivustolle kerätään kentältä niin sanottuja Hyviä käytäntöjä, joita eri toimijat toteuttavat. Sosiaalialan Hyvä käytäntö -mallinnuksesta löytyy esimerkki muun muassa Jyväskylästä, jossa on kehitetty PERHE -hankkeen (2005–2008) myötä vertaisryhmätoimintaa. Hankkeen puitteissa saadusta asiakaspalautteesta päätellen vertaisryhmät koetaan myös niiden käyttäjäryhmissä hyviksi. Lastensuojelun perhetyön vertaisryhmän Hyvä käytäntö – malli mahdollistaa käyttäjille vertaistukea, verkostoja ja yhteisöllisyyttä. Ryhmät tuovat

osallistujilleen sisältöä arkeen, edistävät arjen hallintaa ja parantavat vuorovaikutustaitoja. Hankkeen myötä Jyväskylän seudulla on aloitettu myös monia vertaisryhmätoimintoja ja ne on juurrutettu osaksi ehkäisevää lastensuojelun perhetyötä. (Hyvä käytäntö 2009.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on meneillään Vahvuutta vanhemmuuteen -hanke 2010–2014, jonka tarkoituksena on kehittää perheryhmämalli, joka sopii Suomen perhe- ja neuvolapalvelumalliin. Hankkeen päätarkoituksena on kouluttaa kunnan työntekijöitä ensimmäisen lapsensa saaneiden vanhempien ryhmien vetäjiksi. Ryhmissä on ajatuksena tukea lapsen ja vanhemman vuorovaikutusta ja vahvistaa vanhempia tunnistamaan lapsessaan erilaisia viestejä ja vastaamaan näihin asianmukaisesti. Hankkeen toisena tarkoituksena on kannustaa vanhempia muuhunkin vertaisryhmätoimintaan. Toistaiseksi hankeyhteistyötä tehdään kunnissa, jotka sitoutuvat perheryhmämallin toteuttamiseen ja joissa toimii Mannerheimin Lastensuojeluliiton perhevalmennus. Kaikki MLL:n piirit tekivät hankkeen aluksi aluekohtaisen suunnitelman neuvola- ja perheryhmätoiminnan kehittämiseksi alueellaan. Satakunnassa hankkeen kuntakumppanina toimii Rauman kaupunki. Vuodesta 2011 alkaen 62 kuntaa toimii perheryhmätoiminnassa MLL:n kanssa yhteistyössä. Vuoden 2011 syksystä alkaen perheryhmät alkavat myös Kokemäellä ja Kankaanpäässä. (MLL 2011, 34–35; MLL:n Satakunnan piirin www-sivut 2011.)

Avoimessa ryhmätoiminnassa ryhmää ohjaa usein vapaaehtoinen. Suljetussa ryhmätoiminnassa perhetyöntekijä sen sijaan on usein hyvä ryhmänohjaaja. Perhetyöntekijä usein tuntee perheet ja on heidän lähityöntekijänsä. Kiinteän yhteistyön avulla perhetyöntekijällä on mahdollisuus myös ohjata perheitä ryhmämuotoisen perhetyön piiriin, jos hän kokee, että perhe hyötyisi sen kaltaisesta toiminnasta. (Järvinen ym. 2007, 166.) Mikään ammattilaisen antama tuki ei kuitenkaan korvaa vertaistukea. Ryhmämuotoisessa perhetyössä onkin tärkeää, että ryhmää vetävä (perhe)työntekijä antaa tilaa vertaistoiminnalle ja toimii itse ryhmän vetäjänä sekä on tarvittaessa ryhmäläisten saatavilla. Työntekijä on siis se, joka mahdollistaa ryhmän kokoontumisen ja pitää huolta käytännön asioista.

Kunnat alkavat hiljalleen herätä ryhmämuotoisen työskentelyn hyödyntämättömiin voimavaroihin. Ryhmämuotoisella työskentelyllä saadaan tehokkaasti vaikutettua

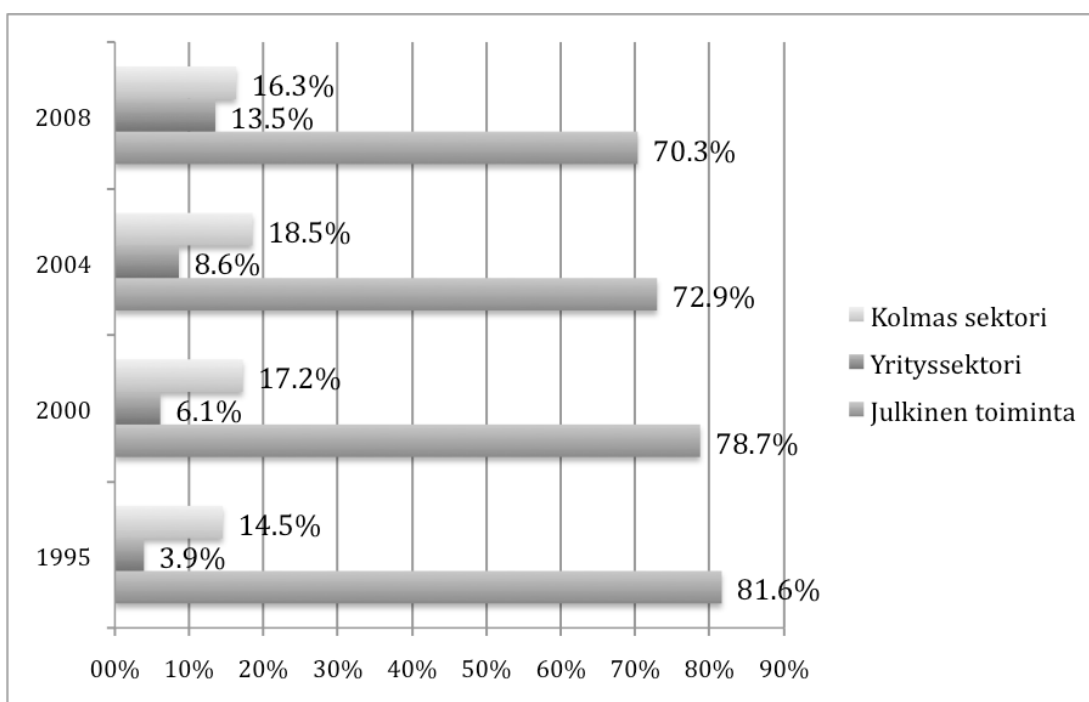
monien perheiden elämään samalla kun yhden työntekijän aikaa ei mene yhtä paljon kuin silloin, jos hän tapaisi jokaista perhettä yksilöllisesti. Vertaisryhmätoiminta on ehdottomasti paikallaan ennaltaehkäisevän ja ehkäisevän työn näkökulmista, mutta lastensuojelun piirissä olevia perheitä on tarkkaan harkittava ryhmätoimintaan. Kaikille ryhmässä omista ongelmista kertominen ei ole helppoa. Ryhmätoiminnassa tulisi pohtia, voiko ryhmiin sekoittaa sekä ennaltaehkäisevän työn piirissä olevia että ehkäisevää lastensuojelua tarvitsevia perheitä.

5 OSTOPALVELUT SOSIAALIHUOLLOSSA

Lain sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta (773/1992, 3§) mukaan kunta voi järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon alaan kuuluvat tehtävät hoitamalla ne itse, sopimuksin yhdessä muun tai muiden kuntien kanssa, kuntayhtymän kautta tai hankkimalla palveluja valtiolta, toiselta kunnalta, kuntayhtymältä tai muulta julkiselta tai yksityiseltä tuottajalta. Kunta voi myöntää palvelun käyttäjälle myös palvelusetelin, jolloin palvelun käyttäjä voi itse valita miltä palvelun tuottajalta palvelunsa hankkii.

Kunnat järjestivät vuonna 2008 noin 30 prosenttia (Kuvio 3.) sosiaalipalveluista ostopalveluina joko kolmannen sektorin taholta tai yksityisiltä palveluntuottajilta (THL 2010). Kuntien ja kuntayhtymien ostopalveluina hankkimat palvelut ovat julkisia hankintoja, joissa pääperiaatteina ovat avoimuus, tasapuolisuus, ehdokkaiden ja tarjoajien syrjimätön kohtelu sekä julkisuus. Hankintalain mukaan kunnat joutuvat kilpailuttamaan ostamansa palvelut, jos markkinoilla on useita saman palvelun tuottajia. Laki antaa kuitenkin tietyin edellytyksin mahdollisuuden myös suoraan hankintaan sekä niin sanottuun neuvottelumenettelyyn. Tätä neuvottelumenettelyä voidaan soveltaa myös silloin, kun tarjouspyyntöä tai tehtävämäärittelyä ei voida laatia tarkasti. (Laki julkisista hankinnoista 348/2007, 2§, 25§.)

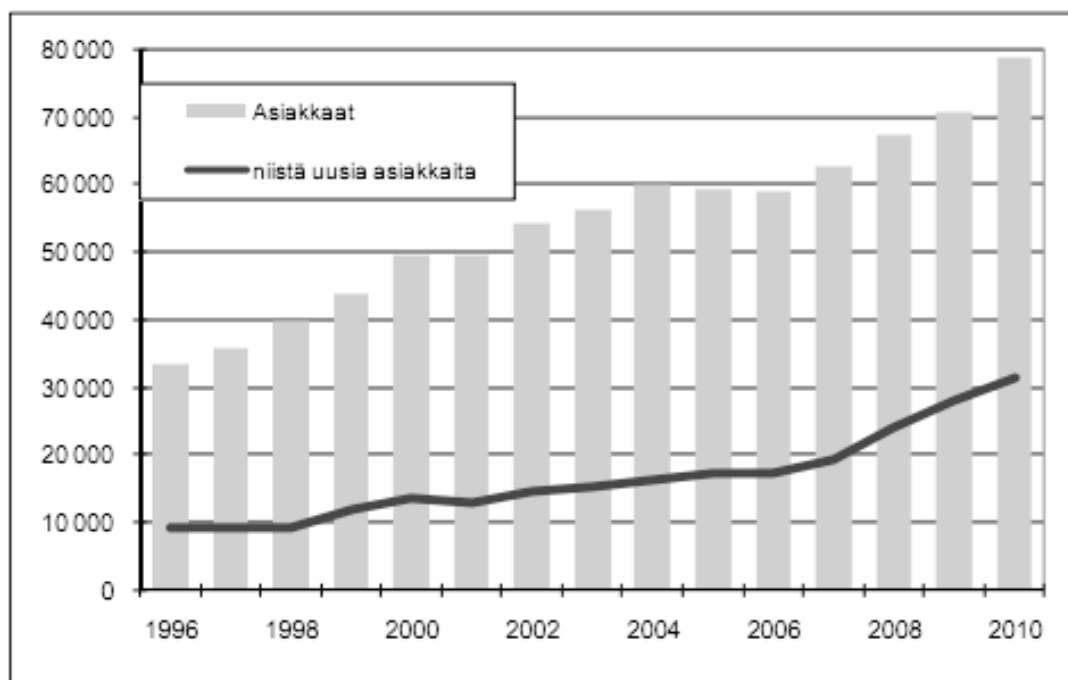
Vaikka kilpailuttamisesta on määritetty hankintalaissa, on useimpien sosiaalipalveluiden kohdalla tilanne sellainen, ettei kilpailuttamista tarvita. Kansallisen kynnsarvon alittavaa palvelua ostettaessa kunnan tai kuntayhtymien ei tarvitse soveltaa hankintalakia, mutta heidän tarvitsee noudattaa kunnan tai kuntayhtymän omia hankintaohjeita. Sosiaali- ja terveystieteiden palveluiden hankinnan kansallinen kynnsarvo on 100 000 euroa, joten arvoltaan kynnsarvon alittavia palveluita ei tarvitse kilpailuttaa. Kansallisen kynnsarvon alittavissa palveluissa ja niiden valinnasta ei ole mahdollista valittaa markkinaoikeuteen, mutta muiden palveluntuottajien on mahdollista vaatia hankinta-oikaisua tai oikaisuvaatimusmahdollisuutta. (Oksanen 2010, 14–15.)

Kuvio 3. Sosiaalipalveluiden prosenttiosuus palvelutuotannosta tuottajasektoreittain vuosina 1995, 2000, 2004 ja 2008 (Mukailtuna Lith 2006; THL 2010)

Lastensuojelun kentällä kunnat ovat jo pitkän aikaa ostaneet sijaishuoltoa ulkoisilta toimijoilta. Avohuollon piirissä olevien lapsien määrä on kuitenkin jatkuvassa kasvussa (Kuvio 4.), joten monet kunnat eivät enää pysty omilla resursseillaan vastaamaan kasvavaan tarpeeseen. Sijaishuollon rinnalle on syntynyt useita avohuollon tukipalveluita tuottavia yrityksiä. Tämä yksityisten palveluntuottajien uusi aluevaltaus lisää entistä enemmän kuntien ostopalveluina tuottamia palveluita ja näin ollen hankinnat vaativat yhä enemmän resursseja kunnissa. Kuntien pohdittavaksi on myös

noussut kysymykset siitä, miten määritellä laatua ja olisiko kuitenkin parempi tuottaa palvelua itse, saati ostaa sitä palveluntuottajilta.

Kuvio 4. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana olleet lapset ja nuoret vuosina 1996-2010 (Lastensuojelu 2010 2011, 9)

5.1 Lastensuojelupalveluiden hankinta ostopalveluna

Sosiaalipalveluiden ulkoinen hankinnan prosenttiosuus on kasvanut vuosi vuodelta. Vuodesta 1995 vuoteen 2008 julkisen toiminnan järjestämät sosiaalipalvelut ovat vähentyneet yli kymmenellä prosenttiyksiköllä. Samaan aikaan yksityisten toimijoiden järjestämien sosiaalipalveluiden osuus kasvaa. Sosiaalipalveluissa yhdistysten eli kolmannen sektorin tuottamien palveluiden määrä on ollut yritysten tuottamia palveluja suurempi. Sittemmin tilanne on tasaantunut, ja vuoden 2008 tilastoissa kolmas sektori ja yritykset tuottavat miltei yhtä suuren prosenttiosuuden koko valtion sosiaalipalveluista. (Kuvio 3.) Vanhusväestön suuri kasvu sekä lasten ja nuorten laitoshuollon kasvava tarve on johtanut siihen, että tarvittavat lisäpalvelut on haettu yksityiseltä puolelta (Lith 2006, 10.) Lastensuojelun kentälle uutuutena ovat tulleet sijaishuoltoa järjestävien toimijoiden lisäksi avohuollon tukitoimia järjestävät yritykset ja yhdistykset.

Lastensuojelussa muutos järjestöjen ja yritysten järjestämien palveluiden suhteessa tapahtui, kun RAY veti rahoitustaan ammatilliselta perhetyöltä ja siten myös lastensuojelulta. Markkinoille on tullut pienempiä kaupallisia toimijoita ja sijaishuoltoa tuottavien palvelutuottajien rinnalle on syntynyt avohuollon perhe-, jälkihuolto- ja nuorisotyön palveluja tuottavia yksityisiä yrityksiä. Yritysten myötä lisääntyy toimijoiden määrä, joten kunnat joutuvat luomaan uusia käytäntöjä ja uudistamaan toimintatapojaan. Kuntien pohdittavana on, miten palveluiden ostamista hallinnoidaan ja miten toiminnan laatua valvotaan. (Heino 2008, 53–54.)

Vuonna 2005 Kuntaliitto laati yhdessä lastensuojelun palvelutuottajien ja kuntien tilaajien sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden avulla linjaukset lastensuojelupalveluiden hyvän hankinnan periaatteista. Näihin periaatteisiin kuuluu, että palvelujen hankinta on suunnitelmallista ja pitkäjänteistä ja se perustuu asiakaslähtöisyyteen. (Kuntaliitto 2005.)

Lastensuojelupalveluiden hankinnassa tulee kiinnittää huomiota perusvaatimusten lisäksi toiminnan laatuun, sisältöön ja asiakastyön tuloksiin. Valinta siitä, minkä palveluntuottajan palvelua kunta käyttää on tehtävä tutustumalla palveluihin, ei vain kirjallisiin dokumentteihin tutustumalla. Näiden vuonna 2005 luotujen hyvien käytäntöjen avulla halutaan taata se, että ostettu palvelu vastaa parhaalla mahdollisella tavalla sen lapsen tarpeita, jolle palvelua ostetaan. Suunnitelmallisuuden lisäksi hyvät käytännöt edistävät hyvää yhteistyötä eri osapuolten kesken. (Kuntaliitto 2005.)

Ulkoisesti hankittujen palvelujen valvonta nousee avainasemaan. Miten kunnat pystyvät valvomaan ulkoisen palveluntuottajan toimintaa? Pienemmissä kunnissa, joissa palvelujen tarve on vähäinen ja palveluntuottajia on vähän, tiivis ja välitön yhteistyö on mahdollista. Sosiaalityöntekijä valvoo samalla palveluntuottajan toimintaa kun hän hoitaa asiakkaan asioita asiakassuunnitelman mukaisesti. Reagointi voi olla tässä tilanteessa myös nopeaa; jos asiakas ja palvelua tilaava sosiaalityöntekijä ovat tyytymättömiä palveluun, palvelun ostaminen voidaan lopettaa. (Heino 2008, 54.)

Keskisuurissa kunnissa on usein tarpeen palkata erillinen valvoja, joka vastaa tilauksista ja seuraa palvelutasoa. Mitä enemmän kunta tai seutukunta käyttää rahaa ostopalveluihin, sitä enemmän vaaditaan kustannuslaskelmia, vertailuja ja seuranta. Os-

topalveluista vastaavan ”valvojan” tulisi tuntea sisällön toiminnalliset vaatimukset, laatukriteerit ja hallita sopimuskäytännöt. (Heino 2008, 54.)

Lastensuojelupalveluiden hankinnasta tulee sopia kirjallisesti. Sopimuksilla tulee edistää lapsen etua, eikä hankintaprosessi saa aiheuttaa sopimuksen katkonaisuutta. Kuntien tulee käyttää yhtenäisiä kriteerejä ja malleja puite- ja lapsikohtaisiksi sopimuksiksi. Sopimuksen laadintaan, tarkistamiseen ja seurantaan tulee varata tarpeeksi resursseja. (Kunnat.net 2011.)

Kuntaliiton Lastensuojelupalvelujen hankkimisen ja tuottamisen näköaloja - tutkimuksen (2008, 9) mukaan tärkeimpiä palveluntuottajan valintaan vaikuttavia tekijöitä olivat palveluvalikoiman tarkoituksenmukaisuus, yhteistyön jatkuvuus ja pitkäjänteisyys sekä henkilökunnan koulutustaso ja määrä. Ei-tärkeiksi tekijöiksi koettiin henkilökohtaiset suhteet ja kirjalliset esitteet sekä muut dokumentit. (Vettenranta, Holma & Rosu 2008, 9.) Ostopalveluna hankittavaa lastensuojelupalvelua valittaessa on siis punnittava tarkkaan kaikki tekijät jotka vaikuttavat palveluun. Tärkein kriteeri on, että palvelu jota ostetaan, vastaa juuri sen lapsen tai perheen tarpeisiin. Sosiaalihuollon palvelua ostettaessa hinta on vain yksi tekijä muiden joukossa, joka määrää valintaa. Totta kai hintakin on tärkeä elementti, mutta lapsen etu nousee hinnan ja kaiken muun edelle. Jos se palvelu, joka on lapsen kannalta kaikista paras mutta kallein, se ostetaan lapselle – maksoi mitä maksoi.

Vaikka yksityisten palveluntuottajien määrä lastensuojelun kentällä on kasvanut jatkuvasti, ovat järjestöjen tuottamat palvelut vielä ajankohtaisia. Järjestöt pystyvät yleensä vastaamaan nopeasti muuttuvaan kysyntään kilpailukykyisellä hinnalla. Seuraavaksi pohditaankin kolmannen sektorin ominaisuuksia palveluntuottajana sosiaalihuollossa ja lastensuojelun kentällä.

5.2 Kolmas sektori palveluntuottajana

Kolmannen sektorin, eli järjestötoiminnan katsotaan kuuluvan osaksi kansalaisyhteiskuntaa yhdessä muun muassa kirkkokuntien ja uskonnollisten järjestöjen, säätiöiden ja ammattiyhdistysten kanssa. Järjestö- ja kansalaistoiminnan katsotaan luovan

kansalaisyhteiskunnan ytimen. Kansalaistoiminta on ihmisten aktiivista toimintaa itsestä ulospäin, yhdessä toimien, yhteiseksi hyväksi. Keskeisin osa kansalaistoimintaa tehdään kansalaisjärjestöissä. Järjestön tai yhdistyksen sen sijaan katsotaan olevan ihmisten yhteenliittymä, joka toteuttaa tiettyä arvoa, tavoitetta tai intressiä. Järjestöt jaetaan roolien mukaan kolmeen päätehtävään; kansalaisvaikuttamisen tehtävä, vapaaehtoistyön tehtävä ja palveluntuottajan tehtävä. Esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliitto on kansalaisvaikuttamiseen keskittyvä järjestö. Tällainen järjestö toimii edustamansa erityisryhmän puolestapuhujana yhteiskunnallisessa keskustelussa. (Järvinen ym. 2007, 69; Kansalaisyhteiskunta www-sivut 2011.)

Kansalaistoiminta vaatii kansalaisten aktiivisuutta ja on toiminnaltaan pääsääntöisesti non-formaalia. Pääsääntöisesti kolmannen sektorin toimijat eivät pyri tuottamaan voittoa tai toimimaan yritysten kaltaisesti. Kolmannen sektorin katsotaan toimivan yhteisötaloudellisesti, eli se ei tuota voittoa yksityisille omistajille vaan voitot käytetään toiminnan uudistamiseen. Vaikka pääsääntöisesti kolmannen sektorin toimijat eivät tavoittele voittoa, on usea järjestö erottanut palvelutuotannon ja järjestötoiminnan tosistaan. Järjestötoiminta onkin pitkään ollut luonteva alusta innovaatioille, sillä järjestöissä kuullaan palvelujen käyttäjien ääntä. Moni järjestö onkin alkanut kehittämään itse palveluita, kun kuntien palveluissa ei ole otettu järjestöjen edustamien asiakasryhmien tarpeita riittävästi huomioon. (Möttönen & Niemelä 2005, 78; Pyykkönen; Kansalaisyhteiskunta www-sivut 2011.)

Sosiaalipalveluissa kolmannen sektorin järjestöillä on edelleen tärkeä asema ostopalvelujen tuottajana. Yhdistysten asemaa on parantanut se, että niiden toimintaa tuetaan Raha-automaattiyhdistyksen varoista. Kolmannen sektorin toimijoilla on kuitenkin usein puutetta pääomasta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vakiintunutkin kolmannen sektorin toimija tarjoaa yleensä sellaisia palveluja, jotka eivät kuulu kunnan tarjoamiseen palvelujen piikkiin tai palveluja, jotka ajoittain täydentävät kuntien omaa palvelutarjontaa. (Kunnat.net 2010.)

Vaikka Raha-automaattiyhdistys tukee yhdistysten toimintaa, on se lopettanut sellaisen palveluntuotannon ja investointien tukemisen, jotka kilpailevat yritysten kanssa samoilla markkinoilla. Tämän myötä monet yhdistykset ovatkin yhtiöittäneet palveluntuotantonsa ja erottaneet muun järjestötoiminnan erilliseksi tehtäväalueeksi, jonka

puitteissa Ray edelleen tukee kehittämistoimintaa. (Kananaja, Niiranen & Jokiranta 2008, 192.) Tämä Ray:n avustuksen muutos vaikuttaa osaltaan myös siihen, miksi yksityisten palveluntuottajien osuus on kasvanut.

Kolmas sektori eroaa julkisesta ja yksityisestä toiminnasta sillä, että sen tavoitteet ovat johdettavissa kunkin järjestön lähtökohdista ja motiiveista. Tämä vahva motivaatio vahvistaa järjestöjen roolia niin sanottujen erityispalvelujen tuottamisessa. Kolmannen sektorin palvelut ovatkin kehittyneet mittaviksi erityisasiantuntemusta sisältäviksi palvelukokonaisuuksiksi. (Kananaja ym. 2008, 159, 191–192.) Esimerkiksi Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin motiivit ja lähtökohdat ovat lasten ja perheiden etujen ajaminen.

Järjestöillä on sen edustaman ryhmän edunvalvonnan tehtävä ja palvelun tuottamisen tehtävä. Kuten on jo todettu, yleistyvänä tasona pidetään myös kuntien ja järjestöjen osto-myyntisuhdetta. Tämä suhde tarkoittaa sitä, että kunnan ja palvelua järjestävän järjestön välille tehdään sopimus siitä, mitä palveluja, kuinka paljon ja millä hinnalla kunta järjestöltä ostaa. Järjestöjen tuottamista palveluista on monia erilaisia tapauksia. Yhden näistä muodostavat tapaukset, joissa järjestön saama korvaus määräytyy asiakaskohtaisena maksusitoumuksena. Tämänkaltaiset palvelut voivat olla hyvin pitkäkestoisia. (Möttönen & Niemelä 2005, 175-176.)

Tilanteessa, jossa on monia tuottajia ja kunnilla on mahdollisuus ostaa palveluita usealta palveluntuottajalta, kunta ei voi asettaa järjestöjä erilaiseen asemaan kuin muita toimijoita. Järjestöt ovat siis samanlaisessa asemassa kuin palveluja tuottava yritys. Jos useat järjestöt tuottavat samanlaisia palveluja, myös järjestöt joutuvat kilpailemaan keskenään. Kun järjestö osallistuu sellaisten palveluiden tuottamiseen, joita myös muut tuottavat, on niiden pystyttävä tuottamaan palvelut kilpailukykyiseen hintaan. (Möttönen & Niemelä 2005, 176–178.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän ajatukseen sisältyy näkemys todellisuuden moninaisuudesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, sillä kaikki tapahtumat muovaavat toisiaan ja niistä on mahdollista löytää monenlaisia suhteita. Arvolähtökohdilla on myös tärkeä osa tutkimuksen teossa, sillä arvot vaikuttavat siihen, miten ymmärrämme tutkivamme ilmiön. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009,161.)

Kvalitatiivinen tutkimus vastaa sellaisiin kysymyksiin, joita ei yksinkertaisella tavalla voi mitata määrällisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on myös aina läsnä tutkijan arvolähtökohdat, sillä ne vaikuttavat siihen, miten me ymmärrämme ilmiötä jota tutkimme. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa objektiivisuutta ei ole saavutettavissa, sillä tutkija ja se, mitä tiedetään, ovat kietoutuneet saumattomasti toisiinsa. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on löytää ja paljastaa tosiasioita. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.)

Laadulliseen tutkimukseen liittyy käsite hypoteesittomuus, jonka mukaan tutkijalla ei ole vankkoja ennakko-oletuksia tutkimuksen tuloksista. Toisin sanoen tutkija ei lähdä testaamaan jotain tiettyä teoriaa tai sen toimivuutta otoksessa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässäkin tutkimuksessa lähdettiin selvittämään asioita, joista ei voinut olla mitään ennakko-odotuksia sen mukaan, mitä tutkimuksesta käy ilmi. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda esille uutta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavien yksiköiden määrän ei tarvitse olla suuri. Yksi tapaus voi riittää jo aineistoksi, tai aineisto voi käsittää joukon yksilöhaastatteluja. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruun riittävyttä arvioidaan kylläisyyteen eli saturaatioon liittyvällä käsitteellä. Tutkija ei etukäteen päättä miten monta tapausta hän tutkii, vaan tutkittavien määrä määräytyy aineiston keruun yhteydessä.

On tiedostettava se, milloin ei enää saada uutta tietoa vaan asiat alkavat kertautua haastatteluissa. Kun asiat kertautuvat haastatteluissa, on tapahtunut kylläntyminen. (Hirsjärvi ym. 2009, 181–182.) Aineiston hankinnassa käytettiin teemahaastattelua. Opinnäytetyön tiukan aikataulun vuoksi tässä tutkimuksessa oli tiedossa jo melko tarkkaan haastateltavien määrä ja se, keitä haastatellaan. Haastateltavat eivät kokonaisuutena muodosta luonnollista ryhmää, vaan heitä yhdistää toimiminen saman yhteistyöalueen työntekijöinä. Toinen osaa joukkoa yhdistävä tekijä on se, että heillä on tietynlaista päätäntävaltaa oman toimialueensa toiminnasta. Kaikki informantit työskentelevät lasten ja heidän perheidensä hyväksi.

Kvalitatiivinen tutkimusote oli luontaisin tämän opinnäytetyön tutkimustehtävien kannalta. Kvalitatiivinen tutkimus tuo esille tutkittavien näkökulman ja kuuluviin heidän äänensä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 28). Tutkimuksessa haluttiinkin saada työntekijöiden omaa näkemystä selville, johon vaikuttaa heidän sen hetkinen työkuvansa sekä oma työhistoria. Se, mitä haastatteluissa tulee ilmi, ei ollut aiemmin tiedossa, joten laadullinen tutkimusote oli perusteltu valinta, sillä tutkimuksen avulla haluttiin saada uusia näkemyksiä eikä yleistää jo tiedettyä.

6.2 Tutkimustehtävät ja – menetelmä

Tutkimustehtävät selvenivät pitkän prosessin aikana. Yhteinen pohdinta Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin edustajien kanssa vei pienin askelin tutkimustehtäviä eteenpäin ja ne ovat muovautuneet prosessin aikana. Tutkimuksen aiheen kannalta oli tärkeää pohtia asioita yhdessä, jotta tutkimus palvelisi MLL:n Satakunnan piiriä mahdollisimman hyvin.

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa teemahaastattelua käyttäen Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen työntekijöiltä liittyen alueen perheiden palveluihin. Tarkoituksena oli saada teemahaastattelujen avulla tietoa siitä, millaisena työntekijät näkevät Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perhepalveluiden tilanteen. Tavoitteena oli saada käsitys myös siitä, mitä perheille suunnattua palvelua työntekijöiden mielestä ei ole tarpeeksi saatavilla, millaista palvelun pitäisi olla ja miten Mannerheimin Lastensuojeluliitto voisi osaltaan vastata palveluiden tarpeeseen.

Tutkimuksen avulla halutaan selvittää, millainen on Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perhepalveluiden tilanne? Millaisille perheille suunnatuille palveluille on haastateltavien mielestä kasvava tarve? Onko jotain perheille suunnattu palvelua mitä vielä kaivattaisiin? Tutkimuskysymyksenä on myös se, millainen on ostopalveluiden tilanne Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella. Viimeiset tutkimuskysymykset liittyvät Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintaan ja siihen, miten haastateltavat työntekijät näkevät, että piiri voisi osaltaan kehittää perheille suunnattuja palveluita niin, että ne vastaisivat parhaalla mahdollisella tavalla kuntien ja asiakkaiden tarpeisiin? Kysymyksiin liittyy vielä se, mitä yhteistoiminta-alueen työntekijät näkevät Satakunnan piirin vahvuuksina palvelujen tuottajan.

Tutkimuksessa oli tärkeää saada selville, miten Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen työntekijät näkevät sen, millaista perheille suunnattua palvelua kaivataan enemmän ja mikä niiden tilanne on tällä hetkellä. Tutkimuksessa selvitetään myös sitä, mikä on ostopalveluiden tilanne tällä hetkellä. Tärkeää oli selvittää, millaisia odotuksia ja toiveita työntekijöillä mahdollisesti on Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin suhteen. Näiden toiveiden ja odotusten avulla Satakunnan piiri pystyy kehittämään palveluitaan yhä enemmän vastaamaan kuntien ja asiakkaiden todellisia tarpeita.

Tutkimuksen menetelmänä oli teemahaastattelu. Teemahaastattelu rakentuu eri teemojen ympärille, mutta kysymysten tarkkaa asetelua ja sanamuotoa ei ole etukäteen tiedossa (Hirsjärvi ym. 2009, 208). Teemahaastattelussa oli tarkoitus keskittyä kolmeen eri teemaan, joita olivat pelkistetyksi; palveluiden tilanne, ostopalvelut ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin perhepalvelut. Haastattelussa on tärkeää tulla esille myös haastateltavan taustatiedot (Hirsjärvi & Hurme 2004, 66–67) kuten esimerkiksi se mikä on haastateltavan toimenkuva ja asema, kuinka kauan henkilö on ollut nykyisessä toimessa, mikä on haastateltavan vastuualue ja suhde asiakastyöhön sekä se, vastaako haastateltava tuloksellisuudesta ja budjetista.

Tutkimusta toteuttaessa oli tärkeää olla selvillä, mistä asioista puhutaan. Tärkeää oli olla tiedossa se, mistä asioista valittuja informanteja haastatellaan ja mitä olivat ne kysymykset, mihin tutkimuksella halutaan vastaus. Tärkeää oli myös painottaa tutkimuksessa sitä, että saadun tiedon avulla Mannerheimin Lastensuojeluliiton Sata-

kunnan piiri saa kehitettyä palveluitaan niin, että myös haastateltavat työntekijät sekä heidän asiakkaansa tästä hyötyvät. Kansalaisjärjestönä MLL:n Satakunnan piirillä on tärkeä rooli lasten ja heidän perheidensä asioiden puolestapuhujana ja osaltaan Satakunnan piiri haluaa olla mukana tuottamassa yhä ehkäisevämpää lastensuojelutyötä yhdessä julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa.

6.3 Tutkimusympäristö

Tutkimusta varten haastateltavaksi valikoitui Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen työntekijöitä. Haastateltavia yhdistää sama katto-organisaatio, Porin perusturvan yhteistoiminta-alue (Kts. luku 3 Porin perusturvan yhteistoiminta-alue), sekä se että muutamat informantit ovat jollain tasolla vastuullisemmassa asemassa esimiehinä ja osa on vastuussa myös budjetista. Haastateltavia valikoitui alun perin seitsemän, mutta kahdeksaa haastateltiin. Haastatteluista neljä haastattelua toteutettiin yksilöhaastatteluina ja kaksi haastattelua toteutettiin parihaastatteluna. Haastateltavista suurin osa työskentelee Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen lastensuojelun alaisuudessa.

Haastateltavat valikoituivat yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin edustajan kanssa. Haastateltavilta haluttiin laajaa näkemystä Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen palveluiden tilanteesta ja yleensä siitä, mikä on ajan henki muun muassa ostopalveluiden hankinnan osalta. Se, että osa valikoituneista haastateltavista on esimiesasemassa takaa sen, että heillä on myös tietynlainen kosketuspinta budjettiin sekä ostopalveluiden hankintaan. Luvussa 7. Tulosten tarkastelua haastateltaviin viitataan satunnaisesti sijoitetuilla kirjainkoodeilla A, B, C, D, E, F, G ja H.

6.4 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksen toteuttaminen alkoi haastateltavien valinnan jälkeen teemahaastattelurungon muotoilemisesta (LIITE 2). Tutkimussuunnitelmaa ja teoriapohjaa työstäessä hahmottui myös jatkuvasti se, mitä asioita ja teemoja haastattelussa lähdetään pohtimaan. Teemahaastatteluissa valttina on se, että haastattelutilanteessa on mahdollista

järjestää teemat ja kysymykset loogisesti keskustelutilanteen mukaan ja tarvittaessa on mahdollista kysyä tarkentavia kysymyksiä. Tutkimuskysymyksiin tarkka tutustuminen ja oma mielenkiinto tutkittavaan aiheeseen olivat niitä tekijöitä, jotka tekivät haastattelutilanteista luonnollisia niin haastateltavalle kuin haastattelijallekin.

Alun perin tarkoituksena oli suorittaa haastattelut jo keväällä 2011, mutta aikataulullisesti haastattelut olisivat olleet mahdottomia toteuttaa kesäajankohtana. Elokuussa 2011 oli aika ottaa yhteyttä haastateltaviin. Aiemmin ei ollut puhetta tutkimusluvasta ennen kuin yksi mahdollinen haastateltava otti asian puheeksi. Porin perusturvan yhteistoiminta-alue vaatii tutkimuslupan, jotta heidän työntekijöittensä työaikaa voidaan käyttää tutkimuksen tekemiseen. Tutkimuslupahakemusta varten kehittämisspöytäkirja tarvitsi lisäksi myös hyväksytyn ja esitetyn tutkimussuunnitelman. Hakemuspohja oli pilottikäytössä, joten oli helppo täyttää valmis kaavake tutkimuslupaa varten.

Tutkimuslupaprosessi vei yllättävän kauan työaikaa, johon ei oltu varauduttu. Ensin lupa-anomuksesta kommentoitiin, ettei lupa menisi läpi näillä tiedoilla, mitä he olivat saaneet. Luvan saamiseksi on tärkeää, että tutkimus palvelee myös heidän organisaatiotaan, vaikka tutkimus ei suoraan Porin perusturvan yhteistoiminta-alueelle tullutkaan. Pienellä tarkennuksella tutkimuslupa kuitenkin saatiin Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perusturvajohtajan myöntämänä.

Tutkimukseen suunniteltuja informanteja oli yllättävän vaikea saada puhelimen päähän. Kiireiden vuoksi muutamaa haastateltavaa lähestyttiin myös sähköpostilla, sillä siihen he voivat vastata juuri silloin kun on aikaa. Ajallisesti haastattelut toteutettiin neljän viikon ajanjaksolla, haastattelu tai kaksi per viikko. Kaikki informantit lähtivät mukaan haastatteluihin. Kaikkiin haastatteluihin löytyi sopiva aika ja ne saatiin toteutettua mitkä tiukemmalla ja mitkä vähän väljemmällä aikataululla. Pääsääntöisesti haastatteluihin meni noin tunti haastateltavan aikaa.

Haastateltavat ottivat haastattelun hyvin vastaan. Tutkimuksen näkökulmasta oli hienoa, että haastattelutilanteessa tuli aidon tuntuinen keskustelu, jota oli mahdollista viedä omilla ehdoilla eteenpäin. Omalla mielenkiinnolla ja kokemuksella sosiaalialan työstä saatiin aikaiseksi mielenkiintoisia pohdintoja ja vuorovaikutustilanteita. Oli

hienoa päästä tutustumaan alan ammattilaisten työhön ja haastatella heitä heidän näkemyksistään ja ajatuksistaan.

Teemahaastattelutilanteet nauhoitettiin nauhurilla, jonka jälkeen äänimuodossa olevat haastattelut litterointiin tekstimuotoon. Tutkimuksen kannalta ei ollut tärkeää, millaisia äänenpainoja ja täytesanoja haastateltavat käyttivät, tärkeää oli sanottu asia. Litteroinnin ei tarvinnut olla aivan sanantarkkaa vaan aineisto oli litteroitava niin, että sanoma tulee selville tarkasti. Litteroitu aineisto tallennettiin koodeja käyttäen henkilökohtaiselle tietokoneelle, eivätkä ne ole muiden saatavilla. Tulostetut versiot alkuperäisistä haastatteluista tuhottiin asianmukaisesti tietoturvaa silmälläpitäen. Litterointivaiheessa teemoittelun aloittaminen oli ajankohtaista, sillä tuoreessa muistissa olevasta haastattelusta on helpompaa löytää tiettyjä teemoja käsittelevät puheenvuorot. Litterointivaihe kuuluu olennaisena osana aineiston analyysiin, josta tarkemmin alaluvussa 6.5. Aineiston analyysi.

6.5 Aineiston analyysi

Haastatteluista saatu tieto tulee analysoida. Analysoinnilla tarkoitetaan aineiston tarkkaa lukemista, järjestelyä, erittelyä, jäsentämistä ja pohtimista sen sisällöistä. Analysoinnin avulla aineistoa tiivistetään ja tulkitaan. Analyysivaiheessa aineistoon otetaan jo jokin tietty lähestymisnäkökulma. Analyysin lähtökohtana ovat tutkimuskysymykset ja analyysivaiheessa pohditaan, mihin kysymyksiin vastausta etsitään. Aineiston käsittely tarkoittaa esimerkiksi puheen muuttamista tekstimuotoon, eli litterointia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä tutkimuksessa aineistoa lähestytään tutkimuskysymyksillä, joista tarkemmin alaluvussa 6.2.

Aineiston litterointi on vaihe, jolloin aineiston analyysia koodataan. Litterointiin liittyy saadun äänimuotoisen haastattelun kirjoittaminen tekstimuotoon ja samalla aikaa analysoida aineistoa. Aineistosta nousee aina jotain muuta mielenkiintoista, mutta on muistettava jättää pois kaikki ylimääräinen, tutkimuksen kannalta epärelevantti aineisto pois. (Tuomi & Saarijärvi 2009, 92–93.) Tutkimuksessa ei ole kieli ja kielen käyttö analyysin kohteena, joten kovin tarkkaa litterointia erikoismerkkeineen ei ol-

lut tarkoituksenmukaista tehdä. Aineistoa analysoidessa oli tärkeä muistaa, mitkä ovat tutkimuskysymykset.

Teemahaastattelun analyysivälineeksi sopii teemoittelu, koska teemat muodostavat jo itsessään jonkinlaisen jäsennyksen aineistoon. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin käsitellystä teemasta on sanottu. Tässä tutkimuksessa sillä, miten monta kertaa tietyt teemat esiintyvät lukumäärällisesti, ei ole merkitystä. Aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan ja näin ollen tiettyjen teemojen esiintymistä voidaan vertailla. Teemoittelun ideana on etsiä aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Saarijärvi 2009, 93.) Teemoittelu tapahtui värikoodein, sillä kaikki haastattelut oli litteroitu tekstiksi ja tulostettu paperille. Värikoodien käyttö oli looginen valinta, sillä tiettyjä teemoja käsittelevät puheenvuorot oli näin ollen helppo löytää. Luvussa 7 Tulosten tarkastelu lähestytään tarkemmin näitä valikoituneita yläteemoja, joita muodostui neljä.

7 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU

Tutkimusaineisto koostuu kuudesta litteroidusta haastattelusta, joita lähestytään neljän eri yläteeman näkökulmasta. Näitä yläteemoja ovat:

1. Perhepalveluiden tilanne
2. Ostopalveluiden tilanne
3. Perhepalveluiden sisällöt ja ehdotukset
4. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toiminta

Teemoja lähestytään tutkimuskysymysten avulla. Tutkimuksen avulla halutaan selvittää, millainen on Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perhepalveluiden tilanne? Millaisille perheille suunnatuille palveluille on haastateltavien mielestä kasvava tarve? Onko jotain perheille suunnattu palvelua mitä vielä kaivattaisiin? Tutkimuskysymyksenä on myös se, millainen on ostopalveluiden tilanne Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella. Viimeiset tutkimuskysymykset liittyvät Mannerheimin Lasten-

suojeluliiton Satakunnan piirin toimintaan ja siihen, miten haastateltavat työntekijät näkevät, että piiri voisi osaltaan kehittää perheille suunnattuja palveluita niin, että ne vastaisivat parhaalla mahdollisella tavalla kuntien ja asiakkaiden tarpeisiin? Kysymyksiin liittyy vielä se, mitä yhteistoiminta-alueen työntekijät näkevät Satakunnan piirin vahvuuksina kolmannen sektorin toimijana. Haastateltavat on lueteltu jo aiemmin alaluvussa 6.3. Tutkimusympäristö. Haastateltavien taustatiedosta on vielä tarkemmin seuraavaksi, alaluvussa 7.1.

7.1 Haastateltavat ja haastattelut

Tutkimuksen aineistona on siis kuusi litteroitua teemahaastattelua, jotka sisältävät kahdeksan ihmisen näkökulmat. Kaikki haastateltavat työskentelevät lapsien ja perheiden hyväksi Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen hallinnon alla.

Kaikki haastattelut tehtiin haastateltavien työpaikoilla. Monet haastattelut tehtiin työntekijöiden omissa työhuoneissa, mutta muutamassa käytettiin työpisteen yleisiä tiloja. Ajallisesti haastattelut kestivät tunnin molemmin puolin ja ne saatiin toteutettua pääsääntöisesti keskeytyksettä. Haastattelut litterointiin pääpiirteittäin melko tarkasti, mutta koska tutkimuskysymykset eivät vaadi kielenkäytön tarkkaa analysointia, jätettiin tarkat täytesanat pois eikä erikoismerkkejä käytetty.

7.2 Palveluiden tilanne

Teemahaastattelun aluksi keskityimme siihen, millainen Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen työntekijöiden näkökulmasta on perheille suunnattujen palveluiden tilanne heidän alueellaan. Teemaan kuului myös kysymys siitä, mille perheille suunnatulla palvelulla on lisääntyvä tarve ja mihin haastateltavien mielestä olisi panostettava. Palveluiden tilanteeseen liittyi myös kysymys siitä, mihin suuntaan perusturvan budjetti vie toimintaa tai vaikuttaako se jollain tavalla.

Vastaajan D mukaan perheille suunnattujen palveluiden tilanne on kohtalaisen heikko. Hänen mukaansa esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelua ei ole saatavilla ollenkaan kunnallisena palveluna ja ennaltaehkäisevää perhetyötäkin on varsin vähän. Hänen mukaansa tilanteen tulisi olla toinen. Ostopalveluina tuotettavien avohuollon

palveluiden määrä nousee jatkuvasti, sillä perusturvan oma perhetyön yksikkö ei riitä vastaamaan tarpeeseen. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina olevien lasten ja nuorten määrä on valtakunnallisestikin jatkuvasti nousussa. Vuonna 2010 avohuollon tukitoimien piirissä oli 78 500 lasta tai nuorta. Kuten kuviosta 4. sivulla 32 näkyy, asiakkaiden määrä vuodesta 2009 on noussut huomasti, noin 11 prosenttia.

Samaa perhetyön yksikön riittämättömyyttä puoltavat vastaajat H ja G. Haastateltava G kertoo, ettei perusturvan yhteistoiminta-alueen perhetyön yksikkö pysty kunnolla vastaamaan tarpeeseen. Hänen mukaansa yksikkö on jatkuvasti toivonut lisää työntekijöitä, mutta ainakaan vielä tähän toiveeseen ei ole vastattu. G haastateltavan mukaan olisi ihanteellista, että ostopalveluiden sijaan panostettaisiin omaan yksikköön, lisäämällä työntekijöiden lukumäärää. Koko yhteistoiminta-alueella on hänen mukaansa sama tilanne – alueen muilla perhetyöntekijöillä on myös paljon töitä. Koko yhteistoiminta-alueella on yhteensä kymmenen työntekijää, seitsemän Porissa, yksi Noormarkussa, yksi Merikarvialla ja yksi Ulvilassa. Haastateltava H sen sijaan kertoo Porin perhetyön yksikössä työntekijöiden tekevän työtä pääsääntöisesti parityönä, mutta on tilanteita, jolloin työntekijän on tehtävä kotikäyntejä myös yksin. Haastateltava G kertoo olevansa huolissaan työntekijöistä, jotka joutuvat tekemään yksin työtään ja kertoo toivovansa näille ehdottomasti työparin.

Haastateltavan C mukaan pitäisi sosiaali- ja perhepalveluihin kehittää uusia toimintamalleja, jotteivät kustannukset kokoajan vain nousisi. Hänen mukaansa tulisi katsoa avoimin mielin sitä, miten palvelut tulisi järjestää. Henkilö C mainitsee kuitenkin, että kaikkea toimintaa säätelevät lait ja lakisääteisiä palveluita on tietenkin järjestettävä. Hänen mukaansa yhteistoiminta-alueen toiminnassa on vielä yhdistymisen myötä toiminnassa päällekkäisyyttä, jonka hän uskoo poistuvan lähimpien vuosien aikana. Haastateltavan C mukaan pitäisi myös pohtia sitä, missä vaiheessa yhteistoiminta-alueen tulee tarkastella sitä, onko heillä oikeanlaista henkilökuntaa käytössään. Hän kertoo, ettei yhteistoiminta-alue halua tällä hetkellä lisätä henkilöstön määrää, vaan he joutuvat juuri ostamaan paljon palveluita muilta palveluntuottajilta.

Miltei kaikki haastateltavat nostivat ennaltaehkäisevän työn ja erityisesti lapsiperheiden kotipalvelun saatavuuden esille. Henkilö A nosti esille sen, että olisi ihanteellista, jos myös neuvolatyön työyhteisössä olisi perhetyöntekijä. Perheen ei apua saa-

dakseen tarvitsisi läheteitä, ettei tulisi ”niitä kynnyksiä”. A:n mukaan pitäisi toimintaa kääntää niin, että myös ennaltaehkäisevään työhönkin satsattaisiin, mutta hän epäili, ettei tarvittavaa satsausta ole tulossa ainakaan ihan lähiaikoina, ottaen huomioon niin perusturvan kuin yleisen huonon taloustilanteen.

Henkilö D: *Korjaavaa ja ennaltaehkäisevää, mutta totta kai se ennaltaehkäisevä on tärkeä, ettei sitä korjaavaa edes tulisikaan - - ehdittäis sitten puuttumaan ja saamaan perheelle apua ennen kuin asiat on ihan hirveän suuria ja tulisi edes sitä lastensuojelun asiakkuutta. - - Ei perheet varmaan saa kunnollista apua ennen kuin ne on lastensuojelun asiakkaina..*

Palvelut ovat haastateltavien mielestä riittämättömiä, mutta asiaan löytyy toinenkin katsontakanta. Haastateltavan C mukaan palvelut on riittävät, jos tarkastellaan ”*kylmää faktaa*”: aikuissosiaalityössä hakemukset käsitellään määrärajoissa ja lastensuojelun puolella avohuollon tukimuotoja on lisätty paljon. Hänen mukaansa myös palveluiden tasalaatuisuus koko yhteistoiminta-alueella on itsestäänselvyys ja perheneuvolaankin perheet pääsevät hänen mukaansa ”*ihan hyvin*”.

Haastateltavan E mukaan perhetyöntekijöiden määrä on Satakunnan alueella lisääntynyt muutaman vuoden sisällä. Haastateltavan F mukaan juuri avohuollon tukitoimena järjestettävän perhetyö ja ennaltaehkäisevä työ ovat ”*päivän sana*”.

Henkilö E: *Kun puhuttiin ennaltaehkäisevyydestä, niin se ei kohdennu - - kun perhetyötäkin pitäisi olla sillä tavalla, että sitä ennaltaehkäisevää ja sitten sitä korjaavaa lastensuojelutyöhön avohuollon tukitoimena.*

Henkilö F: *Lapsiperheiden kotipalvelu pitäisi olla saatavilla ihan tavallisille perheille.*

Vaikka lastensuojelulakiin tuli 1.1.2011 voimaan muutos, jonka mukaan lapsiperheiden kotipalvelua on järjestettävä, jos lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä niin parhaaksi näkee, eivät haastateltavat ole muutosta nähneet. Haastateltavan E mukaan

lakimuutos vaikutti ”henkiselä tasolla ainakin hiukan”, kun taas haastateltava F toteaa sosiaalityöntekijältä tarvittavan rohkeutta vaatia perheelle kotipalvelua.

Henkilö C: *Lapsiperheiden kotipalvelu on ehdottomasti sellainen mitä tarvitaan ja se on tietysti luontevaa, että se kuuluu sosiaali- ja perhepalveluiden alle ja nyt tarttis vaan miettiä, et millä systeemillä se hoidetaan..*

Monelta vastaajalta tuli ajatuksia siitä, että palveluiden painopiste tulisi olla ennaltaehkäisevissä palveluissa. Vastaajan E mukaan pelkkä alueellinen muutos ei auta, vaan tarvitaan rakennemuutos valtion tasolla. Hänen mukaansa tulisi perustaa perhepalveluministeriö, jotta poistuisi terveydenhuollon, koulutoimen ja sosiaalitoimen rajat ja palveluiden rahoitus tulisi perhepalveluista. E:n mukaan se olisi valtava muutos. Henkilöt F ja B kertovat myös muutoksen tarpeesta.

Henkilö B: *...Mitä on nää ennaltaehkäisevä- ja lastensuojelutyö kaikilla näillä hallinnon aloilla kunnan ja muilla toimijoilla. Voisi muidenkin viranomaisten työllä tehdä sitä lapsiperheiden ennaltaehkäisevää työtä. - - Rohkeasti tehdä lastensuojeluilmoituksia, ettei tilanteet pääsisi kriisiytymään niin pitkälle...*

Henkilö F: *Pakko räjäyttää, kun tää pyörii näin ja tää jatkuu.. pakko pysäyttää ja kääntää. Se on iso rysäys, se on todella iso rysäys.. Ei perusturvaan, ei me saada tänne enempää rahaa. Tää on loppu, tää rupee olemaan ihan loppu. Ei mikään kaupunki ja kunta, siis missään, voi velkaantua tällä tavalla. Sit täytyy niinkun rakenteisiin puuttua. Pakko miettiä sitä, et oikei nää tekee ihan oikeita asioita tässä oikein päin, mut jos me sittenkin mietittäis mihin käännettäis toiseen suuntaan.*

Haastateltava F sivuaa kommentissaan budjetin vaikutuksia toimintaan. Haastateltavilta tuli hyvin selväksi, että esimerkiksi ostopalveluiden kustannukset nousevat jatkuvasti. Haastateltavan B mukaan budjetin laatijoilla on yhdenmukainen käsitys siitä, mihin pitäisi satsata. Hänen mukaansa pääasiallinen toimintaa ohjaava tekijä on kuitenkin voimassa olevat lait. B kertoo, että kun tulee esimerkiksi erityistä huolenpitoa vaativa sijoitus, niin heillä ei ole missään tapauksessa mahdollisuuksia säästää. Haas-

tateltava D kertoo samaa kuin B:kin, palvelut on järjestettävä vaikka sitten kalliimpia ostopalveluita käyttäen.

Tutkimuksessa tarkoitus oli selvittää millainen on Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perhepalveluiden ja ostopalveluina hankittavien palveluiden tilanne. Aineistosta nousi selvästi esille, että varsinkin lastensuojelun avohuollon tukitoimet kuten perhetyö, on kuormittunut. Perusturvan yhteistoiminta-alue ei pysty yksin vastaamaan kasvavaan perhetyön tarpeeseen, vaan alueen ostopalveluiden kustannukset nousevat jatkuvasti. Ostopalveluiden kasvava määrä nähtiin kuitenkin vaikutuksena siitäkin, että ostopalvelut ovat nykypäivänä luontainen tapa täydentää kuntien itse tuottamia palveluita. Avohuollon tukitoimien määrä on myös noussut osaltaan siksi, että perusturvassa tehdään haastateltavien mukaan työtä myös erilaisella otteella ja perheet saavat tukea paremmin. Tähän tuen saatavuuteen on vaikuttanut osaltaan myös vuonna 2008 voimaan tullut uusi lastensuojelulaki, joka velvoittaa kuntia käyttämään yhä enemmän ensisijaisia avohuollon tukitoimia.

Toinen tutkimuskysymys oli, millaisille perheille suunnatuille palveluille on kasvava tarve. Miltei jokainen haastateltava toi esille sen, että avohuollon perhetyön lisäksi lapsiperheiden kotipalvelu on sellainen palvelumuoto, mitä pitäisi ehdottomasti olla saatavilla. Haastateltavat kokivat lapsiperheiden kotipalvelun niukan saatavuuden johtuvan myös siitä, että niin kunnallisella kuin valtiollisellakin tasolla ei panosteta ennaltaehkäisevään lapsiperheiden palveluun, vaan järjestetään vain ne palvelut, jotka sosiaalihuolto- ja lastensuojelulaki velvoittavat.

Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen strategiassa nimetään vuodella 2012 lapsiperheiden kotipalvelun aloittaminen. Se, miten palvelu järjestetään, ei ollut vielä haastattelujen aikana tiedossa. Vaikutti siltä, että haastateltavat pohtivat myös sitä, voisiko kotipalvelua järjestää myös joku muu taho kuin yhteistoiminta-alue itse. Myöhemmin tuloksista selviää, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamaa palvelua pidetään kyllä varteenotettavana vaihtoehtona, jos yhteinen sävel sopimusten suhteen vain löytyisi.

7.3 Ostopalvelut

Teemahaastattelurungossa (Liite 1) toinen käsiteltävistä teemoista oli ostopalvelut. Teeman alla olevat kysymysteemat käsittelivät sitä, millaisia kokemuksia työntekijöillä on kolmannen sektorin tuottamasta ostopalvelusta ja miten he näkevät sen, oliko siitä jotain hyötyä, että ostopalvelusopimukset tehtäisiin pidemmäksi aikaa. Teemassa käsiteltiin myös ostopalveluiden palveluntuottajien tilaa tällä hetkellä ja sitä, millainen prosessi ostopalveluina tuotettavan palvelun hankinta on. Teemaan kuului myös se, mitä työntekijät nostavat esille tällä hetkellä ostopalveluina tuotettavista palveluista.

Monissa haastatteluissa yhdistyi ostopalveluiden lisääntynyt käyttö ja Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen tuottamien palveluiden kuormittuminen. Haastateltava D nosti esille sen, että Porin perusturvan oman perhetyön yksikkö ei pysty vastaamaan lisääntyvään perhetyön tarpeeseen, vaan Porin perusturvan yhteistoiminta-alue on joutunut ostamaan lastensuojeluperheisiin perhetyötä ulkoisilta tuottajilta. Henkilö C nosti esille saman asian, mutta hieman eri näkökulmasta. Hänen mukaansa pienemmissä yhteistoiminta-alueen kunnissa on jo aikaisemmin käytetty huomattavasti avohuollon tukitoimen ostopalveluita ja niiden avulla on pystytty välttämään lasten huostaanottoja. Henkilö C kertoo, että nyt yhteistoiminta-alueen myötä ostopalveluiden käyttö yksityisiltä palveluntuottajilta on laajentunut koko alueelle.

Haastateltavien C ja D tavoin myös haastateltava B nosti esille sen, että ostopalveluita hankintaan yksityisiltä palveluntuottajilta paljon. Henkilö B kertoo syyksi esimerkiksi sen, että perhetyötä tarvitaan myös virka-ajan ulkopuolella.

Henkilö B: *Meidän oma perhetyö ei ole riittänyt ja siinä on tietysti sekin, että myöskin sitä palveluntarvetta on paljon iltaisin, viikonloppuisin. Jos tää meidän oma perhetyö – jos tekisi sitä vuorotyötä niin sitten pitäisi olla päivällä sitä väkeä sitten muuten. Tämä rajoittaa.*

Haastateltavan F mukaan työntekijällä pitäisi olla mahdollisuus tehdä työtä minä vuorokaudenaikana tahansa, jos siihen on tarve. Se, että kunnissa tehdään paljon virka-aikaista perhetyötä rajaa haastateltavan F mielestä paljon. Hänen mielestään perhetyö voisi painottua myös iltaan, sillä perheissä on kouluikäisiä lapsia ja nuoria sekä

perheen vanhemmat voivat käydä töissä. Hänen mukaansa kuntien työntekijöillekin pitäisi antaa mahdollisuus tehdä työtä myös virka-ajan ulkopuolella. Haastateltava E lisää haastateltavan F virka-aikaiseen työhön huomion, että kuntien työntekijät on usein palkattu tietynlaiseen työhön ja heillä on mahdollisuus pitää puoliaan paremmin. Kun taas yksityisellä puolella käytetään paljon pätkätyöntekijöitä ja lähtökohteisesti työskentely on iltatyötä.

Haastateltavan D mukaan ostopalveluiden palveluntarjonta on monipuolistunut kun on ammatillisia tukihenkiöitä ja yksityistä perhetyötä. Hän kertoo, että on laajempi valikoima ja voidaan ostopalveluna ostaa sitä, mitä ei itse tuoteta. Ostopalveluita hänen mukaansa Porissa käytetään myös, kun Porin perusturvan omaan perhetyöhön on jonoa. Henkilön F mukaan pienemmillä kunnilla sen sijaan ei ole sellaisia taloudellisia resursseja, joita ostopalveluina hankittavaan palveluun tarvitaan.

Henkilö E: *Mahtaako siihen olla paluuta ainakaan ihan äkkiä, että ostopalvelut on välttämätön tänä päivänä. Se on mennyt semmoiseen – ei siitä kovin helposti tai ole paluuta siihen, että kunta alkaisi itse tuottamaan niitä palveluita.*

Haastateltavat kertoivat myös, miten ostopalveluiden luonne on muuttunut. Varsinkin tänä vuonna (2011) avohuollon ostopalvelun hankinta on lisääntynyt ihan ”hurjasti” haastateltavan D mukaan. Hän kertoo Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella olevan monia palveluntuottajia mukana ja yhteistoiminta-alueella on lähdetty siitä, että toimintaan on tullut uusiakin palveluntuottajia mukaan ja he ovat alkaneet kokeilemaan millaista palvelua tuottaja tuottaa ja ovatko ne sellaisia palveluita, joka vastaa asiakkaiden tarpeisiin.

Myös Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen strategiassa luetellaan lastensuojelun avohuollon ostopalvelujen lisääminen ja monipuolistaminen. Strategian toteutumisesta kertoo se, että lastensuojelu on vuonna 2011 tarkoituksenmukaisesti ostanut palveluita monilta eri palveluntuottajilta sillä ajatuksella, että heillä olisi mahdollisimman monesta tuottajasta tietoa vastaisuuden varalle.

Avohuollon palvelujen palveluntuottajien määrä on lisääntynyt. Tämä näkyy Henkilön D mukaan siinä, että Porin perusturvan yhteistoiminta-alue pystyy paremmin hakeamaan sitä palvelua, mikä vastaa sen asiakkaan tarpeisiin. Palvelutarjottimen ollessa monipuolisempi pystyy hänen mukaansa työntekijä valitsemaan yhdessä asiakkaan kanssa mikä sopii asiakkaan tilanteeseen parhaiten.

Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen työntekijöiden mukaan tärkein kriteeri palveluntuottajan valinnassa on se, että palvelu vastaa parhaiten asiakkaan tarpeisiin. Asiakaslähtöisyys on ostopalveluiden hankinnassa työntekijöiden mukaan tärkeintä, ei hinta. Ostopalveluiden hankinnan prosessia avasivat haastateltavat D, C ja B. Kaikki nostivat esille sen, että ensin selvitetään, voiko perusturvan oma perhetyön yksikkö tuottaa perheelle tarvittavan palvelun. Haastateltava D kertoo, että perusturvan yhteistoiminta-alueella käydään ensin läpi palveluntuottajia joista on jo jonkinlainen kokemus. Hän kertoo myös, että perusturva on lähtenyt tietoisesti tänä vuonna kokeilemaan erilaisia palveluntuottajia, jotta heille selviäisi missä on hinta-laatu – suhde kohdillaan.

Haastateltavan D mukaan perusturvassa on kohtalaisesti tiedossa se, minkälaista palvelua mikäkin yritys tai yhdistys tuottaa. Henkilön C mukaan palveluntuottajien kirjosta räätälöidään perheelle sopivaa ja henkilön D mukaan keskustellaan yhdessä palveluntuottajan kanssa millaiseen asiaan tai tilanteeseen apua tarvitaan. Haastateltava B nosti esille myös persoonan vaikutuksen palveluntuottajan valintaan. Hänen mukaansa pohditaan myös, minkä tyyliin palveluun palveluntuottajan työntekijät ovat erikoistuneet ja monesti on tarve saada miespuolinen työntekijä esimerkiksi nuoren pojan ammatilliseksi tukihenkilöksi. Haastateltavan B mukaan palveluntuottajan työntekijän sukupuolellakin on siis jossain tapauksissa merkitystä, sillä Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perhetyön yksikössä ei työskentele miespuolista työntekijää tällä hetkellä. Palveluntuottajan valinnan jälkeen sosiaalityöntekijä, perhe ja palveluntuottajan edustaja tapaavat yhdessä ja tekevät suunnitelmat työskentelystä sekä yhteistoiminta-alue ja palveluntuottaja allekirjoittavat ostopalvelusopimukset.

Henkilö C kertoo palveluntuottajan tekevän tarjouksen perusturvan yhteistoiminta-alueelle, jonka he sitten hyväksyvät sopimusta allekirjoitettaessa. Porin perusturvan yhteistoiminta-alue tekee avohuollossa asiakaskohtaisia sopimuksia. Sillä, että teh-

dään vain asiakas- ja perhekohtaisia sopimuksia palvelun tuottajista on puolensa. Haastateltava C:n mukaan sillä on puolensa kun tehdään ensin lyhyempiä sopimuksia, sillä siinä tapauksessa, jos palvelu ei toimikkaan asiakkaan kanssa, niin perusturvan yhteistoiminta-alue ei ole sopimuksen kanssa ”*kiinni*”.

Kuntaliiton (2005) julkaisemissa lastensuojelupalveluiden hyvän hankinnan periaatteissa luetellaan, että palvelujen hankinnan tulisi olla suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja asiakaslähtöistä. Asiakaslähtöisyys palveluiden hankinnassa toteutuu, kuten aiemmin tuloksista kävi ilmi. Sopimukset ovat haastateltavien mukaan lyhytkestoisia ja asiakaskohtaisia. Tällä hetkellä sopimusten kanssa tähdätään monipuoliseen kokemukseen palveluntuottajista, mutta hyviä puoli nähdään myös siinä, että palveluntuottajien kanssa tehtäisiin pitempiaikaisia sopimuksia.

Haastateltavan E mukaan ensinnäkin pitkästä sopimuksesta on hyötyä palveluntuottajalle, joka pystyy suunnittelemaan toimintaansa pitempiaikaisesti ja palkkaamaan pysyvämpää henkilöstöä. Hän näkee yrityksen tai yhdistyksen hyödyn kautta pidempiaikaisesta ostosta hyötyvän myös ostava taho, kun palveluntuottaja voi kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti. Haastateltavan C mukaan lyhytaikaisista sopimuksista hyötyvät enemmän yksityiset, sillä heillä on pääoma takanaan ja he pystyvät tekemään lyhytaikaisempiakin sopimuksia. Henkilön C mukaan varsinkin järjestöt eivät pysty lähtemään asiakaskohtaisten sopimusten tekemiseen mukaan, vaan tarvittaisiin puitesopimuksia, joita hänen mukaansa Porin perusturvan yhteistoiminta-alue ei tällä hetkellä tee.

Kokemukset palveluntuottajista ovat henkilö B:n mukaan olleet hyviä. Hänen mukaansa ei ole tullut vastaan tilanteita, joissa joku palveluntuottaja olisi tehnyt työtä ”*toisella kädellä*”. Haastateltava B nostaa esille myös, että yleisesti ottaen he ovat saaneet myönteisiä kokemuksia palveluntuottajien kanssa toimimisesta. Henkilön E mukaan yksityisissä palveluntuottajissa on eroja esimerkiksi työn painopisteissä. Haastateltavista osa pohti myös sitä, miten ostopalveluina tuotettaviin avohuollon tukipalveluihin saataisiin yhdenmukaisuutta ja miten palvelun valvonta tapahtuisi. Haastateltava E pohti sitä, miten avohuollon tukipalveluita seurataan ja valvotaan.

Henkilö E: *Vaihtelu on ihan mahdollittoman suurta - - Hyvin monennäköiseltä pohjalta tehdään hyvinkin sellaista intensiivistäkin perhetyötä ja sit siitä puuttuu vielä nämä valvontajärjestelmät, palautejärjestelmät, aika tarkkaan et miten sitä seurataan. Et tämmöistä laitosmaista yksityistä palvelua nyt jollain tavalla seurataan. Mut tää on nyt aika auki tää avopalveluina järjestettävä yksityinen palvelu.*

Haastateltavien mukaan Porin perusturvan yhteistoiminta-alue ei ole kilpailuttanut ostopalveluita tuotettavia avohuollon tukipalveluita. Kilpailutus koettiin hankalaksi ja työlääksi. Kilpailutuksesta koettiin olevan enemmän vaivaa kuin hyötyä. Jotain hyötyä kilpailutuksesta kuitenkin löytyisi haastateltavien mukaan. Haastateltavan D mukaan positiivinen puoli ostopalvelujen kilpailutuksessa olisi se, että kilpailutuksen myötä palvelun tuottajista saataisiin paljon tietoa kun tuottajan tulisi ilmoittaa tietyt asiat. Hänen mukaansa palveluita olisi sen mukaan helpompi vertailla, kun olisi kaikista palveluntuottajista sama tieto. D:n kanssa samoilla linjoilla oli myös haastateltava B, jonka mukaan yksityisten sopimuksetkin ovat kirjavia ja vaikeasti vertailtavissa. Yksi syy sille, miksi Porin perusturvan yhteistoiminta-alue ei ole palveluita kilpailuttanut voisi olla se, että lain mukaan palvelut tulee kilpailuttaa vasta silloin, kun puhutaan yli 100 000 hintaisesta palvelusta.

Haastateltava E pohti kilpailuttamisen sopivuutta hoivapalveluissa. Hänen mukaansa ei ole kokemusta kuin laitospuolen palveluiden kilpailutuksista ja kilpailutuksen myötä kuitenkin hinta jäisi edelleen ratkaisevaan asemaan. Henkilö B peräänkuuluttaa myös tietynlaista laatukriteeristöä myös palveluntuottajien keskuuteen, että palvelun ostajat tietäisivät mitä vaatia esimerkiksi palvelua tuottavalta yrittäjältä. B nostaa esiin myös saman yhdenmukaisuuden minkä haastateltava E. Henkilö D nostaa kilpailutuksen huonoksi ja hyväksi puoleksi hinnan.

Henkilö D: *Mitä nyt on muilta isoilta kaupungeilta kuullut niin - - hinta ei välttämättä putoa. Päinvastoin saattanut käydä toisinkin päin, eli kun ne yleensä sidotaan ne hinnat muutamaksi vuodeksi niissä - - hankintapäätöksissä siten, että se hinta ei saa nousta esimerkiksi seuraavaan kahteen vuoteen vaikka. Sit tietty palveluntuottajat – saattaa ennakoi-*

da sitä, että pistää jo semmosen hinnan siihen, ettei niille tuu sitä hinnan korotusta.

Avohuollon tukitoimia tarjoavia palveluntuottajia on haastateltavan C mukaan tällä hetkellä paljon. Hänen mukaansa on niitä, jotka tarjoavat vain avohuollon palveluita, mutta on myös laitoksia jotka ovat suunnanneet toimintaansa myös avohuollon puolelle. Henkilön D mukaan yksityisten tuottamat avohuollon palvelut ovat ”*uusi juttu*”, joka on tullut viimeisen viiden vuoden sisällä. Yrityksiä nousee hänen mukaansa ”*kuin sieniä sateella*” ja lastensuojelun laitospalveluissa on mennyt jo laitoksia nyrkin. Henkilön C mukaan palveluita tarjoaa niin valtakunnallisia toimijoita kuin muitakin. Hänen mukaansa on iso kynnys aloittaa tuntemattoman palveluntuottajan kanssa yhteistyö.

Haastateltava D nostaa esiin yhdistyksistä Mannerheimin Lastensuojeluliiton sekä Ensi- ja turvakotiyhdistyksen, joiden kanssa Porin perusturvan yhteistoiminta-alue tekee yhteistyötä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiriltä ostetaan tukihenkilöpalvelua ja Ensi- ja turvakotiyhdistykseltä muun muassa turvakotipalvelua. Henkilön B mukaan järjestöt ovat vähemmistönä, kun suurin osa palveluntuottajista on yksityisiä. Järjestöjen tekemän työn ja avohuollon perhetyön lisäksi haastattelijat luettelivat muita ostopalveluina tuotettavia palveluja. B listasi, että yhteistoiminta-alue ostaa esimerkiksi tukiperheitä ja –henkilöitä. Hänen mukaansa on ostettu myös yksittäisesti lapsiperheiden kotipalvelua. Henkilö C tuo esille myös jälkihuoltopalvelut.

Vaikka haastateltavien mukaan ostopalveluiden kustannukset ovat nousseet huomattavasti viime vuosina, näkevät he siinä myös hyviä puolia. Henkilön C mukaan on säästetty, vaikka ostopalveluiden kustannukset ovatkin nousseet, sillä hänen mukaansa puolet niistä nuorista olisi ilman avohuollon palveluja sijoituksessa, joka on vielä kalliimpaa. Haastateltavat kertoivat myös, ettei heidän organisaatiossaan ole pohdittu oman toiminnan kustannuksia. Haastateltava H kertoo pohtineensa, että heidän oma työnsä on kuitenkin aina (lapsen) sijoittamista halvempaa. Henkilö C pitää oman palvelun tuotteistamista ja hinnoittelua järkevänä, sillä silloin he voisivat verrata mitä nyt ostopalveluina tuotettava palvelu maksaisi yhteistoiminta-alueen omana tuotantona.

Henkilö D: *Minusta se kerran tulisi halvemmaksi tuottaa itse. Kyllä varmaan jos-sain määrin tarvitaan (ulkoisia) täydentämään. Ei ihan kaikkea pysty itse tuottamaan, eikä oo ehkä ihan järkevääkään ihan kaikkea...*

Ostopalveluista nousi esille se, että palveluiden laatu ja sisältö ovat hyvin vaihtelevia – haastateltavat pohtivat sitä, että esimerkiksi kilpailutuksen avulla voitaisiin saada tietynlaista yhteneväisyyttä palveluntuottajien valintaa ajatellen. Ostopalveluita hankitaan yhä enemmän yksityisiltä palveluntuottajilta, joita on avohuollon tukipalveluissakin runsaasti. Haastatteluissa ilmenee sama kuin tilastotiedoissa (Kuvio 3. sivulla 31) viime vuosilta, yksityiset palveluntuottajat ovat syrjäyttäneet järjestöt ostopalveluiden tuottajana.

7.4 Perhetyön ja perhepalveluiden sisällöistä

Teemahaastattelurungon kolmas teema käsitteli Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamia perhepalveluita. Aiheesta nousi selvästi kaksi eri teemaa, joista ensimmäisessä käsittelemme sitä, miten haastateltavat näkevät perhetyön, kotipalvelun ja ryhmämuotoisen perhetyön sisällöt sekä sitä, millaiselle palvelulle olisi vielä tarvetta – ehkä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirinkin tuottamana. Teema on pilkottu vielä pienemmiksi alateemoiksi, joita ovat perhetyö, lapsiperheiden kotipalvelu ja ryhmämuotoinen perhetyö – sen mukaan, miten MLL:n Satakunnan piirin kehittämä perhepalveluiden pakettikin muovautuu. Teeman lopuksi tarkastellaan niitä ideoita, joita haastateltavat kokivat, että perhepalveluiden piiriin vielä tarvittaisiin.

7.4.1 Perhetyön sisältö ja luonne

Haastateltava D nosti esille sen, että lastensuojelun piirissä oleville perheille ei auta, vaikka ”syytettäisiin rahaa”, sillä taloudellinen tuki ei poista ongelmia. Hänen mukaansa parhaiten perheitä auttavat sellaiset palvelut, joissa pystytään järjestämään perheeseen joku ihminen avuksi. D ajattelee, että tämä ihminen voi olla tukihenkilö tai perhetyöntekijä, sillä aineellinen apu yksin ei riitä. Haastateltavat kuvailivat hyvin monipuolisesti sitä, mitä perhetyö on ja mitä se työntekijältä vaatii.

Henkilö B: *Lastensuojelun perhetyö on sitä semmoista erityisosaamista vaativaa, sillä tavalla tiettyä asennoitumista vaativaa ja hyvin ammatillista.*

Henkilö E: *Sä teet intensiivistä perhetyötä – sulla on joku suunnitelma ja keinot millä sä meet siihen tavoitteeseen.*

Sisältö vaihtelee perhetyössä sen mukaan, millainen perheen tilanne on. Haastateltavan G mukaan, joidenkin perheiden kanssa tehdään paljon ohjausta ja keskustelua, kun toisten kanssa taas työstettävät asiat liittyvät ”siihen ihan perus elämään”. Hänen mukaansa perhetyö on myös asiakkaan kanssa yhdessä tekemistä – yhdessä suunnitellaan ja pohditaan, miten tavoitteisiin päästään.

Henkilö F: *Kyllähän se kaikki tosiaan lähtee siitä, että sä saat luottamuksen siihen perheeseen.*

Hyvää perhetyötä on haastateltavan G mukaan tiivis työ. Esimerkkinä hän kertoo, että Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen perhetyön yksikkö tekee monissa perheissä intensiivistä työtä, jolloin työntekijä tai työntekijät käy perheessä kaksi - kolme tai jopa viisi kertaa viikossa. Intensiivisyyden lisäksi haastateltavat kokivat tärkeänä parityönä tehtävän perhetyön. Työntekijän turvallisuuden ja jaksamisen lisäksi haastateltavan D mukaan on tärkeää, että perheessä käy enemmän kuin yksi työntekijä myös sen vuoksi, että muutama työntekijä olisi perillä perheen tilanteesta esimerkiksi sairastapausten tai lomien vuoksi.

Henkilö G: *Ja ne (asiakkaat) on jotenkin niin tarvitsevia, ja sit kun ajattelee, että siellä on vielä lapset jotka tarvitsisi - - että kyllä siinä kaks tarvitsisi aina olla, joskus tarve tuntuisi olevan, et olis kaikille oma (työntekijä).*

Henkilö C oli tutustunut jo aiemmin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamien perhepalveluiden sisältöihin ja kertoi niiden olevan ”ihan ok”. Sisällöllisesti perhetyötä kuvaillaan monella eri tapaa. Yhdessä tekeminen ja vierellä kulkeminen olivat haastateltavien mukaan tärkeitä työn ominaisuuksia.

Henkilö F: *Just tää voimaannuttaminen ja kun se rakennetaan sille hyvälle mitä on olemassa, eikä sille mitä puuttuu. Se on psykososiaalista muutostyötä ja tota.. perhetyö on niin moninaista. - - Ja rinnalla kulkemista, ettei tehdä puolesta eikä.. vaan tehdään yhdessä.*

Henkilö B: *Vaativaa työtä, erilailla vaativaa... raskastakin. Vaatii semmoista sitoutumista ja sen oman aseman sellaista määrittelemistä, että missä asemassa mä olen tässä (asiakas)perheessä. Toteutan lapsen etua ja sillä tavalla pystyn olemaan vahvana vaikka perheen aikuiset esimerkiksi yrittäis estää että ei tuotais julki sellaisia asioita. - - Ei voi olla aina, ei voi olla aina ne hyvät suhteet, vaan joutuu tuomaan niitä epäkohtia esille... - - Nähdä se lapsen etu sieltä...*

Moniammatillisuus tai monialaisuus, niin kuin haastateltava A sen halusi ilmentää, nähdään myös tärkeänä perhetyöntekijän osaamisalueena. Haastateltavan D mukaan perhetyöhön liittyy monesti mielenterveyden- tai päihdeongelmia ja perheen auttaminen on yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, joten se vaatii moniammatillista näkökulmaa. Sama moniammatillisuus nousee teorialiedosta ja aikaisemmista tutkimuksista esiin.

Henkilö D: *Täytyy nähdä se perheen tilanne ja yhteiskunta vähän laajemmalla käsin.. et pystyy sit esimerkiksi verkostoitumaan niinkun tarvittavien yhteistyötahojen kanssa.*

Henkilö G: *Ja sä sit voit sanoa niistä asioista, sulla on rohkeutta. Tuoda esiin ne.. kun tässä meidän työssä varsinkin on niit ongelmisii..*

Perhetyön määrittelyissä nousee esille se, että perheelle on tärkeää ilmaista selkeästi ja avoimesti se, miksi heidän kanssaan työskennellään ja mihin halutaan muutosta. Tämä seikka nousi myös tuloksissa esille, kun haastateltavat peräänkuuluttivat perhetyöntekijältä tarvittavan rohkeutta puuttua ja nostaa asioita puheeksi.

Henkilö G: *Täydellä sydämellä (tehdään työtä).*

Työntekijöiden henkilökohtaisia ominaisuuksia haastateltavat eivät juurikaan avanneet. Haastateltavan F mukaan työntekijältä kuitenkin vaaditaan kuuntelutaitoa, rauhallisuutta ja rohkeutta. Muutama haastateltava avasi myös ihanteellista perhetyöntekijän koulutustaustaa. Haastateltavan D mukaan perhetyöntekijällä tulisi olla alempi korkeakoulutasoinen koulutus, kuten terveydenhoitaja, sairaanhoitaja tai sosionomi. Haastateltava F näki sosionomin ja kotipalvelun työntekijän hyvänä työparina, sillä heillä olisi vahvuudet ja osaaminen ”*eri tavalla*”. F:n mukaan tällainen työpari voisi käydä ”*yhdessä, erikseen ja samassa perheessä*”.

7.4.2 Lapsiperheiden kotipalvelun sisällöstä

Kuten jo aiemmin kerrottiin alaluvussa 7.2. Palveluiden tilanne selvisi, ei lapsiperheiden kotipalvelua ole perheille Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella juuri saatavissa. Kaikki haastateltavat kuitenkin tunnustivat ennaltaehkäisevän työn tärkeyden ja peräänkuuluttivat sitä, kuinka tärkeää olisi saada vietyä työtä yhä ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Tämä ehkäisevä (haastateltavat puhuvat ennaltaehkäisevästä työstä, tarkoittaen ehkäisevää työtä) työ on kirjattuna myös nykyisen Suomen hallituksen hallitusohjelmaan, joten senkin myötä ehkäisevään työhön voitaisiin satsata kunnissa enemmän kuin nyt.

Henkilö G: *..Jos siinä on hiukankaan sellaista tavoitteellista siinä, että millä sillä pyritään, että joku tulee ja siivoaa, et enemmän on niinkun siihen siivoukseen käytetty (kotipalvelua), ei mennä sit siihen muuhun ohjaukseen ja semmoiseen. - - Ei oo tarkoitus tehdä puolesta, kyvyttömäksi.*

Henkilö F: *Lapsiperheiden kotipalvelu pitäisi olla saatavilla ihan tavallisille perheille...*

Lapsiperheiden kotipalvelu määritellään tavoitteelliseksi, suunnitelmalliseksi ja määräikäiseksi työksi jonka tarkoituksena on tukea vanhemmuutta ja arjessa selviytymistä. Tuloksistakin selviää, että kotipalvelun tarkoituksena ei ole tehdä asioita asiakkaan puolesta, vaan tukea ja auttaa esimerkiksi kodinhoidossa. Kotipalvelu voi olla niin opastamista ja auttamista kotiaskareissa kuin myös keskusteluapua perheelle.

Haastateltavan C mukaan pitäisi olla niin eritasoista työtä kuin työntekijöiden eritasoista osaamistakin.

Henkilö C: *Ihan niitä perustyöntekijöitä, jotka siellä kotona sitten auttaisi ihan siivouksessa, ruuanlaitossa, kodinhoidossa. Ja sitten ehkä sitäkin tasoa tarvitaan, että olis sitten myös sellaista keskustelupohjaa, että kun puhutaan huolista ja ongelmista, niin pystyy kuuntelemaan ja ohjaamaan oikeaan suuntaan. Ettei tulis ihan mututuntumalla vaan se perustuisi johonkin koulutukseen.*

Haastateltavan D mukaan kotipalvelun tulisi olla normaalia perheen arjen tukemista ruuanlaittoineen, kodinhoitoineen ja vuorokausiyrityksineen. Kotipalvelun avulla perhettä ohjattaisiin myös tarvittaessa hakeutumaan normaalipalveluiden piiriin. Henkilön D mukaan kotipalvelua on ostettu tilanteisiin, joissa on selkeästi ollut jokin asia esimerkiksi vanhemman sairastuminen, joka estää perheen normaalia toimintaa. Hänen mukaansa kotipalvelun työntekijälle sopiva koulutus olisi perustasoinen koulutus, kuten lähihoitajan tutkinto.

Haastateltava C pohti myös sitä, minkä muotoista lapsiperheiden kotipalvelu nykyäänä on. Hän postoi myös sitä, tulisiko perheeltä periä tulojen mukainen maksu vai olisiko perusteltua kohdentaa lapsiperheiden kotipalvelu jollekin ”*rajatummalle asiakaskunnalle*”. Yleisesti kotipalvelu on kohdennettu matalan kynnyksen palvelu, jota perhe voi saada kuormittavaan tilanteeseen ja kotipalvelun työntekijällä on velvollisuus ohjata asiakasperhe tarvittaessa myös muiden palvelujen piiriin, jos kotipalvelun työskentely perheen kanssa ei riitä tilanteen kohentamiseksi. Kuten aiemmassa alaluvussa 7.4.1. perhetyön sisältö ja luonne kävi ilmi, että kotipalvelun työntekijä ja perhetyöntekijä olisivat yhdessä ihanteellinen työpari lastensuojeluperheissä joissa olisi sekä kodinhoidollisen avun että keskustelu- ja ohjausavun tarve.

7.4.3 Ryhmämuotoisen perhetyön sisällöistä ja kohderyhmästä

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin perhepalveluiden palvelupakettiin kuuluu ryhmämuotoinen perhetyö, jonka pohjalta käsitelimme haastateltavien

kanssa ryhmätoiminnan soveltuvuutta ja haasteita. Haastateltavat kokivat ryhmämuotoisen toiminnan hyvänä, mutta haastavana asiana. Haastavaa siitä tekisi haastateltavan B mukaan se, että ryhmää valitessa olisi mietittävä tarkkaan, keille ryhmä suunnataan.

Henkilö C: *Ryhmämuotoinen toiminta on sellaista minkä perään olen puhunut viimeiset kaksi vuotta, eli meille ei tuu riittämään enää sosiaalipuolen eikä terveydenhuollon ammattilaiset jokaiselle asiakkaalle omaa työntekijää vaan sitä täytyisi hyödyntää.*

Henkilö A: *Vertaistuki julkisissa palveluissa aika ohutta.. toimitaan aika yksilö- eli perhekeskeisesti.*

Henkilö H: *Ei heillä (asiakkaila) kauheesti oo (vertaistukea).. et on tietysti et he tapaa päihdepalveluissa tai seuroissa kun he käy siellä he saattaa nähdä samoja ihmisiä.. saattaa jutella ja kysellä - ja kukas teidän työntekijä on.. Se on enemmän tämmöstä, kun mä ajattelen et enemmän siihen positiiviseen tukemiseen...*

Henkilöt G ja A pohtivat sitä, että ryhmämuotoiseen toimintaan perheet eivät välttämättä sitoudu kovin hyvin, jos toiminta on suljettua. Haastateltava A pohti, että ryhmämuotoinen toiminta voisi olla enemmän ”sellaista leijuvaa”.

Henkilö F: *Huomataan tietysti, et joskus ei toimi, mutta jos ne on ohjattuja niin ja niis on joku tällainen hyvä pohja niin ne tavottaa useampia ihmisiä. Elikkä sen tyyppisten erilaisten tai eri ongelmiin, probleemoihin keskittyviä vertaisryhmiä, niin niitä vois olla.. tai perheryhmiäkin.. niitä vois olla paljon monennäköisiä.*

Henkilön B mielestä ryhmät tulisi valita hyvin täsmällisesti ja huolella. Sisällöstä hän nosti esiin vanhemmuuden tukemisen. Haastateltava D sen sijaan avasi vähän enemmän ryhmien mahdollista sisältöä. Hänen mukaansa ryhmissä voitaisiin yhdessä opetella arjen taitoja tai lapsen kanssa olemista, lapsen kasvattamiseen liittyviä juttuja. Vanhemmat saisivat ryhmässä jakaa kokemuksia esimerkiksi vanhemmuuden ras-

kaudesta ja haasteellisuudesta. Henkilön D mukaan vanhemmat saisivat ryhmien kautta tukea omalle jaksamiselleen ja voisivat huomata, etteivät ole asioiden kanssa yksin. Hänen mukaansa ryhmämuotoisessa työskentelyssä olisi tärkeää, että ryhmää vetäisi moniammatillinen tiimi, joka voisi koostua esimerkiksi terveydenhoitajasta ja sosionomista tai päivähoidon henkilöstä. Moniammattillisuus toisi ryhmään erilaista näkemystä ja osaamista.

Henkilö E: *Niissä varmaan molempiakin on (suljettuja ja avoimia), molemmista on hyötyä. Suljettu ryhmä on siinä mielessä, että siinä on niinkun selkeemmin, et siinä on alku ja loppu ja siinä on tavoite. Sit aika usein ihmisille jää niitten jälkeen semmonen tarve edelleen kokoontua. - - Tietysti olis varmaan järkevää mahdollistaa tiloja ja tämmösten avulla sellasta vähän avoimempaa.*

Tutkimuksissa kerrotaan, että ryhmämuotoisesta perhetyöstä hyötyvät myös lastensuojelun asiakkaat. Tätä yhteneväisyyttä haastateltavat eivät tiedostaneet, sillä heidän mielestään lastensuojelun asiakkailla ongelmat voivat olla jo niin isoja, ettei niistä mielellään puhuta muiden kuullen. Eräissä haastatteluissa kävi myös ilmi, että lastensuojelun asiakkaille oli järjestetty suljettua ryhmätoimintaa, mutta toiminta ei onnistunut. Epäonnistumisen syyksi lueteltiin esimerkiksi se, että asiakkaat eivät saapuneet paikalle ja työntekijät joutuivat hakemaan asiakkaita kotoa paikan päälle. Eräät haastateltavat kokivat, että joillain lastensuojelun asiakkailla lähtemisen kynnys voi olla niin korkea, etteivät he lähde säännölliseen toimintaan mukaan.

Haastateltavat kokivat, että ryhmien muodostaminen olisi hyvä tapahtua esimerkiksi neuvolan toimesta, jolloin ennaltaehkäisevä puoli olisi työn keskiössä. Haastateltavan E mukaan neuvolalla tai muulla lapsiperheiden peruspalvelulla pitäisi olla varattuna budjettia ryhmämuotoiselle toiminnalle, mutta totesi sitten, että ryhmämuotoiselta työltä puuttuu maksaja. Haastatteluissa kävi selvästi ilmi, että ryhmämuotoista toimintaa ei koettu mahdolliseksi toteuttaa lastensuojeluun varatuista varoista, vaan ennaltaehkäisevältä puolelta.

Hyviä kokemuksia ehkäisevän lastensuojelun piirissä toteutetusta ryhmämuotoisesta työstä on muun muassa PERHE -hankkeen kautta Jyväskylästä ja Mannerheimin

Lastensuojeluliiton toteuttamasta Vahvuutta vanhemmuuteen –hankkeesta. Nämä hyvät kokemukset (joita on käsitelty tarkemmin alaluvussa 4.3 Ryhmämuotoinen perhetyö) puoltavat sitä ajatusta, että ryhmämuotoiselle toiminnalle olisi nyt hetki, jos vain toiminnalle löytyisi rahoittaja.

Haastateltava C koki, että ryhmämuotoinen toiminta palvelisi parhaiten nuoria. Tämän saman, nuorten kanssa tehtävän työn muutkin haastateltavat nostivat esille. Siitä tarkemmin seuraavassa alakappaleessa 7.4.4 Kehittämisideointia.

7.4.4 Kehittämisideoita

Teemahaastattelurunkoon kuului kahtena alateemana se, millaisille perheille suunnatuille palveluille haastateltavat näkisivät, että olisi tarvetta, mutta palvelua ei ole saatavilla tai sitä on liian vähän. Haastatteluissa pohdittiin myös toiveita ja esitettiin uusia ideoita palveluista, joita myös Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri voisi järjestää.

Kuten aiemman alaluvun lopussa jo todettiin, haastateltavat peräänkuuluttivat nuorille ryhmämuotoista toimintaa. Haastateltavan E mukaan esimerkiksi 16–17-vuotiaille nuorille pitäisi olla ”*jotain muuta kuin se sijoitusvaihtoehto*”. Hänen mukaansa sen ikäisiin nuoriin ei ehditä sijoituksen aikana paljoa vaikuttamaan. E sanoo, että tähän tilanteeseen voisi ratkaisu olla ammatilliset tukihenkilöt. Hänen mukaansa näiden nuorten kanssa pitäisi tehdä intensiivistä työtä, mutta samalla heidän perheitään pitäisi tukea vaikeassa tilanteessa.

Henkilö E: *Jos ajattelee näitä nuoria mistä oli puhe, niin heidän vanhempansa todennäköisesti hyötyisi ja aika monet olis todennäköisesti valmiita lähtemään sellaisiin ja saisi toinen toisiltaan tukea, jota ohjataan kuitenkin. Ettei pelkästään vertaistukea.*

Henkilö C: *Jos se ryhmämuotoinen palvelee nuoria, niin sillon se on ihan ok.. – Sitten, kyllähän me kaikki tiedetään, että se on ihan turha tehdä työtä 14-15 –vuotiaan kanssa, jos me ei saada perhettä siihen jotenkin si-*

*dottua. Se on niinkun se haasteellinen, että se palvelu olis oikeanlais-
ta nuorille. - - Mutta just sillai, että se palvelu olis silloin kun tää vir-
ka-aikainen koneisto ei toimi, iltaisin ja viikonloppuisin.*

Nuorille ja heidän perheilleen tarkoitettua ryhmätoimintaa pohdittiin myös sen kan-
nalta, että koulua voisi aktivoida mukaan ennaltaehkäisevään työhön enemmän.
Haastateltava E näki, että kouluja voisi aktivoida enemmän vertaisryhmien niin sa-
nottujen ”tavisvertaisryhmien” kautta. Hänen mukaansa tässä voisi olla paikka Man-
nerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirille. Koulun kautta muodostetuilla
ryhmillä voisi olla monta eri kohderyhmää, sillä haastateltavan E mukaan olisi tärke-
ää saada koulu ”avautumaan arkipäivälle, sen perheen arjelle paremmin”.

Henkilö F: *Vapaaehtoista, vois tarjota tilaisuus esimerkiksi kun lapsesi menee
ekalle luokalle, niin meillä kokoontuu täällä ekaluokkalaisten van-
hemmat.. se on kuitenkin iso juttu kun se sinne lähtee.*

Haastateltava A sen sijaan kertoi pohtineensa sitä, miksi Internetiä ei hyödynnetä
enempää. Hänen mukaansa perhepalveluihin olisi hyvä saada myös nettipalvelua,
sillä nykyajan perheet ja nuoret käyttää paljon Internetiä. Hänen mukaansa Internet-
palvelu tulisi hyväksi tueksi esimerkiksi terveydenhoitajan työn rinnalle.

Henkilö A: *Olis niinkun joku asiantuntija siinä (jonka kanssa viestitellä). Mä
olettaisin, en ole varma, että avun tarpeessa olevat vanhemmat niin
voisi olla helppokin lähestyä ja ottaa yhteyttä, jos on vaikka masentu-
nutta tai muuten voimattomia. - - Jonkinnäköisiä uusia menetelmiä
tällaiseen perinteiseen ajatteluun, niitä niinko kokeilla.*

Myös jo lopetettua MLL:n Satakunnan piirin lastenhoitopalvelua kaivattiin. Haasta-
teltava G ihmetteli, miksi palvelu lopetettiin, sillä hänen mukaansa se olisi ollut sel-
laista palvelua, mitä myös lastensuojelu olisi voinut ostaa asiakkailleen. Muutama
haastateltava nosti esille tarpeen perhesijoituspaikoista. Haastateltavan H mukaan
pitäisi olla tila, johon suurempikin perhe voisi muuttaa. Hänen mukaansa ihanteellis-
ta olisi, jos samassa paikassa asuisi muitakin perheitä.

Henkilö H: *...sit siinä tavallaan ohjattais sitä perhettä tekemään just niinkon.. ja opittais siihen yhteisöllisyyteen ja muidenkin vähän huomioon ottamiseen... semmosen arjen rutiinien pyörittämiseen, missä pyöritettäis koko perhettä. - - Kun välillä ajattelee, et lapsia sijoitellaan ja viedään, mutta et kuitenkin siellä käy perhetyöntekijä kerran kaks viikossa, mut siinä kun se olis näkyvillä koko ajan. Se ois niinkun ideaali.*

Yksi tutkimuskysymys oli siis se, millaisille perheille suunnatuille palveluille voisi haastateltavien mielestä olla vielä tarvetta. Lapsiperheiden kotipalvelun lisäksi haastateltavat toivat esille moninaisia toivomuksiaan palveluiden suhteen. Haastateltavat peräänkuuluttivat erityisesti nuorille (16–17-vuotiaille) ja heidän vanhemmilleen jonkinlaista vertaisryhmätoimintaa ja ammatillisia tukihenkilöitä. Nuorten lisäksi haastatteluissa nousi tarve perhesijoituspaikoista ja koulun aktivoimisesta perheiden kanssa toimintaan. Haastatteluissa arveltiin myös, että jo lopetetulle Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin lastenhoitoavulle voisi olla tarvetta myös lastensuojelun kautta. Yksi haastateltava kummasteli myös sitä, miksi Internetiä ei hyödynnetä vertaistuen foorumina sen enempää.

Nämä kehittämisideat ovat hyvä pohja niin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toiminnalle kuin yksityisen puolen yrittäjillekin. Tuloksista selviää selvästi se, että ammatillisille tukihenkilöille ja nuorille tarkoitettulle ohjatulle ryhmätoiminnalle olisi tarvetta. Tämä tulos tulisi ottaa huomioon siinä, kun suunnitellaan uutta toimintaa ja kehitetään tai muokataan rakenteita. Perhesijoituspaikkojen puute antaa vinkkiä siitä, että tilaa voisi olla yksityiselle yrittäjälle, joka kyseessä olevaa palvelua voisi järjestää.

7.5 Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamat perhepalvelut

Kolmas teema muotoutui Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamien palveluiden ympärille. Teemaan liittyi se, mitkä haastateltavat näkevät olevan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin vahvuuksia kolmannen sektorin toimijana ja millä tavalla he näkisivät, että piiri voi osaltaan täydentää perhepalveluita Satakunnassa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri, lyhyemmin

MLL:n Satakunnan piiri, nähtiin toimijana enemmän ennaltaehkäisevien perhepalveluiden kentällä. Haastateltavat kokivat, että MLL:n Satakunnan piiri voi hyvin täydentää palveluita Satakunnan alueella.

Henkilö G: *Kyllä mä nään sen ennaltaehkäisevän puolen siinä saati lastensuojelun...*

MLL:n Satakunnan piirin toiminnan näkeminen enemmän ennaltaehkäisevästä näkökulmasta kertoo siitä, että piiri on mennyt oikeaan suuntaan kehittäessään palvelutuotteitaan, kun se vuonna 2010 päätti kehittää palveluitaan enemmän ennaltaehkäisevään suuntaan. Toiminnan hyvästä suunnasta kertoo myös se, että piirin vuoden 2011 toimintasuunnitelmassa kerrotaan, että palvelutoiminnan yhtenä tavoitteena on määrittää laatuksiteerit palvelutoiminnan eri osa-alueille. Laatuksiteereillä on tärkeä vaikutus, sillä ne edesauttavat myös tuotteen ostajaa valintatilanteessa, kun järjestöllä on selkeät kriteerit siitä, mitä sen tuottaman toiminnan laatu on.

Haastateltavan C mukaan tällä hetkellä tehdään varsin vähän yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Hänen mukaansa tämä johtuu siitä, että työntekijät toimivat niiden toimijoiden kanssa, joiden kanssa he ovat tottuneet toimimaan. C kertoo toivovansa, että keväällä saataisiin virkavaalin myötä sellainen henkilö organisaatioon, joka olisi tottunut toimimaan kolmannen sektorin kanssa. Tällöin yhteistyön kynnykskin olisi matalampi. Kynnys on matalampi haastateltavan C mukaan myös asiakkaalle, kun toimintaa tuottaa järjestö, vaikka palvelun maksu tulisikin sosiaalipuolelta. Matalan kynnyksen palveluiden tuottaminen on myös MLL:n Satakunnan piirin tavoite – tavoitteena on turvata lapsiperheille oikea-aikaista ja helposti saatavaa palvelua.

Kolmannen sektorin toiminta (MLL:n Satakunnan piiri yhtenä toimijana) nähdään myös parempana vaihtoehtona kuin suurten yritysten tuottamat hoivapalvelut. Haastateltavan E mukaan suurissa yksityisissä ketjuissa katoaa toiminnasta inhimillisyyttä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintaa haastateltava A kuvaili niin, että järjestön toimintaan sisältyy ”*nöyryys, kauneus ja hyvyys - - kauneutta ja pehmeyttä ja arvoja*”.

Henkilö C: *Mun mielestä tällä hetkellä palveluiden tuottamisessa täytyy olla tarpeeksi iso väestöpohja ja sitten tietysti MLL:lla on pitkä historia, että se tuo sitä vahvuutta ja MLL kuitenkin... se on sellainen, että valtakunnallisesti hyvin kohdentaa, että he on niinkun lapsien ja perheiden asialla.*

Kaikkien vastaajien mielestä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamien palveluiden käyttöä puoltaa se, että järjestön maine on hyvä ja sillä on pitkät perinteet. Hyvän maineen kerrottiin olevan edesauttava tekijä kun vie asioita eteenpäin. Hyvänä ja eteenpäin vievänä asiana nähtiin myös se, että järjestö edustaa lapsia ja perheitä. Samaa tarinaa kertoo myös MLL:n Satakunnan piirin toimintakertomus ja –suunnitelma. Piiri haluaa osaltaan olla turvaamassa palveluja perheille ja lapsille.

Henkilö A: *Julkisella puolella sotkeutuu politiikat ja kaikki. Sieltä tulee vaan se yksi asia – lastensuojelu, lapset ja perheet. Siinä on sellainen suuri ero...*

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin mahdollisuuksista palveluntuottajana kertoi myös haastateltavien asennoituminen kehittämistyöhön. Haastateltavat kokivat, että järjestöllä on hyvät mahdollisuudet vastata nopeastikin palvelutarpeeseen. Haastateltavan F mukaan MLL:n Satakunnan piirillä on nykypäivänä kehittävämpi työote ja järjestö elävät hänen mukaansa nykypäivää. Haastateltava E koki myös, jos palvelua tuottaa MLL:n Satakunnan piiri, voi ostaja jo valmiiksi luottaa siihen, että palvelu on laadukasta.

Sekä yksityisiltä toimijoilta että MLL:n Satakunnan piiriltä haastateltava E toivoo avoimuutta palvelun ostajan suuntaan. Hänen mukaansa on tärkeää olla avoimella asenteella liikenteessä niin, että palveluntuottaja raportoi ostajalle sekä huonoista että hyvistä asioista. Haastateltava E näkee MLL:n Satakunnan piirin myös luotettavana yhteistyökumppanina ja kiittelee siitä, että järjestö on ollut ulospäin suuntautuneempi ja tekee enemmän yhteistyötä ja ottaa kontaktia muihin sosiaalialan toimijoihin.

Haastateltava B oli sillä kannalla, että järjestönkin kannattaa olla heihin yhteydessä aina, kun haluaa toimintaansa kehittää. Hänen mukaansa he ovat mielellään Porin perusturvan yhteistoiminta-alueen lastensuojelussa yhdessä miettimässä ja kommentoimassa, suunnittelemassa yhdessä.

Henkilö C: *Kyllä mä uskon, että on ihan hyvät (MLL:n Satakunnan piirillä) mahdollisuudet, se on just niinkun - - meillä ei ole mahdollisuutta tehdä tällaisia puitesopimuksia - - vois saada niitä kokemuksia helpommin, jos olis mahdollista tehdä niitä yksittäisiä asiakassopimuksia. En tiedä onko se järjestökentässä mahdollista.*

Haastateltavat siis kokevat, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamat palvelut olisivat varteen otettava vaihtoehto ostopalveluiden kentälle. Ainut mutta palvelun hankinnassa on haastateltavien mukaan se, etteivät järjestön ja ostajan intressit sopimuksesta kohtaa. Yhteistyöalue tekee vain asiakaskohtaisia sopimuksia, kun järjestö taas tarvitsee pitempiaikaisen sopimuksen toiminnan ylläpitämiseksi.

Henkilö E: *Siinä tarvis olla jonkinlainen kunnan perusmaksu varmaan, millä kunta sit lupaa ostaa sen palvelun. Se on ehkä se vaikea kohta tänä päivänä. Et kuka kunta lähtee siihen kun mennään enempi ja enempi siihen, et ostetaan just tälle asiakkaalle.*

Henkilö F: *Täsmäpalvelua, et tätä tarvitaan.. mut ei sitouduta. Ne (järjestöä ja yhteistoiminta-alue) ei nyt niinkun kohtaa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton (Satakunnan piirin) täytyy ottaa riski.*

Kaiken kaikkiaan kaikilla haastateltavilla oli myönteinen kuva Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiristä ja sen toiminnasta. Kaikki näkivät mahdollisena järjestöpuolen tuottavan palvelun ostamisen. Syitä siihen, miksi palveluita ei olla ostettu on se, että ennaltaehkäisevällä puolella ei juurikaan ole tarvittavia määrärahoja.

Henkilö D: *Et varmaan koetaan vahvana palveluntuottajana, vaikkemme olekaan nyt ikävä kyllä ostaneet. Täytyis terästytyä ja koittaa jotakin..*

Viimeisenä tutkimuskysymyksenä oli, miten haastateltavat näkivät, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tulisi kehittää perheille suunnattuja palveluja, jotta ne vastaisivat kuntien ja asiakkaiden tarpeisiin. Kysymyksiin kuului myös, miten haastateltavat näkevät Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirinvahvuudet kolmannen palvelujen tuottajana. Pääsääntöisesti haastateltavat kokivat, että Satakunnan piirin perhepalveluiden palvelupaketti olisi hyödynnettävissä ostopalveluna. Haastateltavat olivat suurimmaksi osaksi lastensuojelun puolelta ja heidän mukaansa ennaltaehkäisevään ja ehkäisevään työhön perusturviin palveluihin ei kunnalla ole varaa, eikä varsinkaan budjetin ylittäneellä lastensuojelulla.

Haastateltavat kokivat Mannerheimin Lastensuojeluliiton hyvän maineen pitkän linjan toimijana lasten ja perheiden etujen ajajana hyvinä tekijöinä ja sellaisina tekijöinä, jotka puoltaisivat palveluiden hankkimista kyseessä olevalta järjestöltä. Haastatteluissa kävi myös ilmi se, että yksi syy sille, miksi Porin perusturvan yhteistoiminta-alue ole hankkinut palvelua Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiriltä, on se, että järjestöt yleensä tarvitsevat pitempiaikaisen sopimuksen toiminnan varmistamiseksi. Haastateltavien mukaan Satakunnan piirin tulisi tulla tilaajaa vastaan ja ottaa riski, sillä ilman palvelun kokeilua ostajakaan ei voi heidän mukaansa tehdä pitempiaikaisia sopimuksia.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mihin suuntaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tulisi perhepalveluiden palvelupakettiaan kehittää, jotta se palvelisi kuntia ja asiakkaita parhaalla mahdollisella tavalla. Tutkimusaineisto kerättiin kahdeksalta haastateltavalta teemahaastattelurungon mukaisesti ja aineisto luokiteltiin neljään yläluokkaan muodostuneiden teemojen perusteella.

Tutkimustyötä tehtäessä oli pohdittava tutkimuksen eettisyyttä. Tutkimuksessa tutkimukseen osallistuvilla on oikeus pysyä nimettömänä tai anonyyminä. Anonymitee-

tin säilyttämiseksi ja takaamiseksi informanteista kerrottiin vain vähän. Informanteista kerrottiin se, missä organisaatiossa he työskentelevät ja minkä hallinnon alla. Haastateltavien vastaukset koodattiin myös kirjainten taakse, joten tutkimusta lukevalle ei ole tiedossa sitä, kuka haastateltavista on sanonut mitään. Tutkimusta varten haettiin myös tutkimuslupaa organisaatiolta, jossa tutkimus toteutettiin ja sovittiin, että tutkimuksen valmistuttua valmis raportti toimitetaan myös heille. Yksi hyvän tutkimuksen kriteereitä on rehellisyys. Tutkimuksessa onkin tarkkaan eritelty se, milloin kyseessä on haastateltavan ajatus tai mielipide ja milloin viitataan johonkin jo tehtyyn tutkimukseen tai teorian tietoon.

Aineistosta saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin. Aineistosta kävi ilmi, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin kehittämä perhepalveluiden paketti on hyödynnettävissä ja he kokevat sen sisältävän niitä elementtejä joita perhetyöltä, kotipalvelulta ja ryhmämuotoiselta perhetyöltä vaaditaan. Ainut pohdinnan aihe oli, mille ryhmälle vertaisryhmätoimintaa voidaan hyödyntää. Ideoita erilaisista ryhmistä tulikin ja nuorille tarkoitettua ryhmätoimintaa voisi ja olisi tarvetta kehittää eteenpäin. Nuorten kanssa työskentelyssä on tärkeää aktivoida perhe mukaan työskentelyyn, joten Satakunnan piiri voisi olla pohtia miten se tulisi ja voitaisiin toteuttaa. Totta kai Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin Porkkanapesä -toiminta on osaltaan jo tuohon tarpeeseen vastaavaa, mutta työntekijät nimenomaan peräänkuuluttivat jo lastensuojelun alaisuudessa oleville nuorille suunnitelmallista ryhmätoimintaa.

Haastateltavat muodostuivat lähinnä lastensuojelun ammattilaisilta ja heiltä kaikilta tuli sama vastaus: ehkäiseville (informantit puhuivat ennaltaehkäisevästä) työmuodoille ei ole tällä hetkellä budjettia, mutta ehkäisevän työn tärkeyteen on herättävä, tilanne ei voi jatkua näin. Voiko siis olla, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin kehittämien ehkäisevien perhepalveluiden aika ei välttämättä ole vielä, kun asiaan ei olla kuntatasolla herätty? Asiantuntijat tunnistavat työn tärkeyden, mutta yksin he eivät siihen pysty vaikuttamaan. Pohdittavaksi jää, mitä täytyy tapahtua, jotta työtä ihan oikeasti aletaan tehdä ehkäisevästä näkökulmasta?

Ehkäisevä lastensuojelutyö mainitaan jo Kataisen hallituksen hallitusohjelmassakin ja siihen olisi panostettava myös valtiollisella tasolla. Lastensuojelulaissakin on lue-

teltu, että kunnan tulee järjestää ehkäisevää lastensuojelutyötä peruspalveluiden piirissä. Surullista tarinaa kertoo se, että peruspalveluissakaan ei välttämättä ehditä tai ole budjettia tehdä ehkäisevää työtä. Onko tämä myös syy sille, että avohuollon tukitoimien asiakasmäärät vain kasvavat? Ennaltaehkäisevää työtä ei ole määritelty, milloin sitä on järjestettävä, kun taas lastensuojelun asiakkaalle on lain mukaan järjestettävä ne palvelut, joita se tarvitsee. Tulokset laittavat miettimään, mitä pitäisi tehdä tai tapahtua, jotta päättäjät ja ”rahakirstun vartijat” heräisivät myös ehkäisevän työn tarkeyteen?

Ehkäisevän lastensuojelutyön lisäksi oli muutamia muita toivottuja palvelumuotoja joita tutkimuksesta kävi ilmi. Tällaisia olivat esimerkiksi perhesijoituspaikat, ammatilliset tukihenkilöt ja nuorille tarkoitettu vertaisryhmätoiminta. Tuloksista selvisi, että haastateltavat ovat pohtineet sitä, miten kouluja voisi aktivoida ehkäisevän työn tekemiseen ja yhteistyöhön. Koulu luetellaan ehkäisevän ja ennaltaehkäisevän lastensuojelun kentälle toimijaksi, mutta on totta, mikä tutkimuksessakin kävi ilmi, että koulussa voisi olla mahdollisuutta vielä ehkäisevämmän työotteen omaksumiselle. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan Piiri koettiin hyvänä yhteistyötahona enemmässä määrin myös kouluelämään.

Ostopalveluissa palveluntuottajat ovat nykypäivänä yksityiseltä sektorilta. Kuten tilastoistakin käy ilmi, kelkka on kääntynyt niin, että kolmannen sektorin toimijoita on yhä vähemmän ostopalveluita tuottamassa. Kuntien tulisi kuitenkin ottaa huomioon myös järjestöt ostopalveluiden tuottajina, sillä yleensä järjestöillä on mahdollista vastata kysyntään nopeasti ja kehittää toimintaansa siihen suuntaan, mitä ostaja tarvitsee. Tässä tapauksessa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirillä ostopalveluita tuottavana järjestönä on tilanne, missä sen tavoitteena ei ole tehdä voittoa vaan tuottaa hinnaltaan kilpailukykyistä ja laadukasta palvelua. Kuntien olisi tärkeä herätä myös siihen, että yksityiset palveluntuottajat tekevät toiminnallaan voittoa, kun taas Mannerheimin Lastensuojeluliiton kaltaisella järjestöllä on intressinä taata lapsille ja perheille tasa-arvoisesti heille kuuluvia palveluja, ilman voitontavoittelua.

Palveluntuottajana Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri koettiin varteenotettavana ja luotettavana vaihtoehtona. Tuloksista kävi ilmi, että Satakunnan piirin toimintaa pidetään laadukkaana ja sen toiminnan katsotaan lähtevän oikeista

intresseistä – perheiden ja lasten hyvinvoinnista. Kuten aiemminkin on jo todettu, ainoa seikka, miksi palveluja ei ole MLL:n Satakunnan piiriltä hankittu on järjestön tarve tehdä pitempiaikaisempia sopimuksia, kun Porin perusturvan yhteistoiminta-alue tekee vain lyhyempiä, asiakaskohtaisia sopimuksia. Tämä seikka on mielestäni sellainen, joka piirin olisi hyvä pohtia uudestaan, jos se on vain toiminnan jatkuvuuden kannalta mahdollista. Toisaalta lastensuojelupalveluiden hyvän hankinnan periaatteisiin kuuluu pitkäjänteisyys, joten olisiko kunnillakin tarvetta sitoutua pidemmäksi aikaa myös ostopalveluihin, kun niissä koettiin olevan ainakin tämän tutkimuksen tulosten perusteella, myös hyviä puolia.

Tutkimuksesta saadut tulokset puoltavat siis sitä ajatusta, että Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirillä on mahdollisuuksia laajentaa palvelutoimintaansa ja vakiinnuttaa sen asemaa Satakunnassa. Tutkimuksen perusteella nousi muutama näkökulma, joita järjestö voi pohtia, että olisiko toimintaa hyvä viedä myös niihin suuntiin. Tämän tutkimuksen perusteella voin sanoa, että Satakunnan piiri voi hyvillä mielin markkinoida toimintaansa eteenpäin ja pitkäjänteisesti juurruttaa myös palvelutoimintaansa Satakuntaan.

Uskon, että tämän tutkimuksen perusteella myös kuntien on mahdollista herätä kolmannen sektorin palvelutoiminnan hyödyntämiseen. Kolmannella sektorilla on usein takana vahva profiili, minkä mukaan se ajaa jonkun tietyn edustamansa asiakasryhmän etuja ja järjestöillä harvemmin on intressinä suuri taloudellinen hyöty. Kolmatta sektoria tarvitaan järjestämään terveys- ja sosiaalialan palveluja, jotta palvelussa säilyisi se inhimillisuus, mitä järjestöt usein edustavat. Mielestäni siinä, että esimerkiksi hoivapalvelut menevät suurille monikansallisille yhtiöille, jotka käärivät toiminnasta suuret tuotot, ei ole sitä, mitä sosiaalialan palveluilta ja niiden toiminnan etiikalta vaaditaan.

Jatkon kannalta tällä työllä on merkitystä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin perhepalvelupaketin kehittämiseksi. Tutkimuksesta nousee myös muutama muu sosiaalialalle sopiva kehittämiskohde kuten perhesijoitus ja ammatillisen tukihenkilötoiminnan juurruttaminen ja laajentaminen. Perhesijoituspaikkoja kaivataan ja sen perusteella voisi olla myös ideaa perustaa yritys, joka tuottaa kyseessä olevaa palvelua Satakunnan alueella. Jatkotoimenpiteenä voisin kuvitella, että olisi

tärkeää laajentaa tämän kaltaista tutkimusta vielä peruspalveluiden piiriin, päivähoidon, neuvolaan ja kouluun. Tutkimuksesta saatiin se tieto, että ainakaan lastensuojelulla ei ole ehkäisevään työhön juuri varoja, mutta olisi tärkeää selvittää myös se, voisiko peruspalveluissa olla mahdollista ostaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin tuottamia ehkäiseviä palveluja asiakkaille, jotka tarvitsevat erityisempää tukea.

Kaiken kaikkiaan tutkimus oli mielestäni onnistunut. Tutkimuksesta saatiin se tieto, mitä lähdettiin etsimään. Työ tehtiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirille ja näkisinkin, että he saavat tämän työn pohjalta vastaukset niihin kysymyksiin, joihin alun perin oli tarkoitus. Tutkimuksen tekeminen on ollut avartavaa ja mielenkiintoista. On ollut hienoa päästä työn tiimoilta tapaamaan useita lastensuojelun ja terveyspalvelujen ammattilaisia ja kuulla heidän näkemyksiään. Antoisaa on ollut työskennellä yhteistyössä myös työn tilaajan, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin kanssa ja tutustua tarkemmin heidän toimintaansa. Tutkimus on avartanut näkemystäni myös sosiaalialan tämänhetkisestä tilanteesta ja siitä, mihin suuntaan ollaan menossa ja mihin suuntaan pitäisi mennä.

LÄHTEET

Heino, T., Berg, K., Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys, lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Helsinki: Stakes.

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset – Selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Helsinki: Stakes.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu – Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hyvä käytäntö – Lastensuojelun perhetyön vertaisryhmät. 2009. Viitattu 12.9.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/hyakaytanto/kuvaus/?PracticeId=5b4cb032-b882-4a01-aa7b-264e75f79f61>

Hirsjärvi S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15. uud.p. Helsinki: Tammi.

Järvinen R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi – perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kananoja, A., Niiranen, V. & Jokiranta, H. 2008. Kunnallinen sosiaalipolitiikka – osallisuutta ja yhteistä vastuuta. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kansalaisyhteiskunta www-sivut. 2011. Viitattu 12.9.2011. <http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/>

Kemppainen, J. Vertaisryhmät vanhemmuuden tukena, vahvistajina ja osallisuuden edistäjinä. 2008. Teoksessa R. Viitala M, Kekkonen & A, Paavola (toim.) Perhekeskustoiminnan kehittäminen – PERHE -hankkeen loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Selvityksiä 12/2008. Viitattu 12.9.2011. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3767.pdf&title=Perhekeskustoiminnan_kehittaminen__PERHE_hankkeen_loppuraportti_fi.pdf, 59-60.

Kunnat.net www-sivut. 2011. Viitattu 11.9.2011. <http://www.kunnat.net/>

Kuntaliitto.fi - Lastensuojelupalvelujen hankinnan hyvät käytännöt. 2005. Viitattu 6.11.2011. <http://hankinnat.fi/binary.asp?path=1;29;353;10336;59563;79853;80221&field=FileAttachment&version=1>

Laki julkisista hankinnoista. 2007. L 30.3.2007/348 muutoksineen.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta. 1992. L 3.8.1992/773 muutoksineen.

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston tiedote 28.10.2010. Lapsiperheiden vaikea saada kotiapua. Viitattu 7.9.2011.
<http://www.avi.fi/fi/Tiedotepalvelu/2010/Sivut/Lapsiperheidenvaikeasaadakotiapua.aspx>

Lastensuojelu 2010. 2011. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 7.11.2011. http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr29_11.pdf

Lastensuojelulaki. 2007. L 13.4.2007/417 muutoksineen.

Lith, P. 2006. Yritystoiminta ja kuntien ostopalvelut sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö. KTM julkaisuja 25/2006. Viitattu 9.9.2011.
[http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/all/4DB9CB2FCA27FE0AC22571A400415E4A/\\$file/jul25elo_2006_nettti.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/all/4DB9CB2FCA27FE0AC22571A400415E4A/$file/jul25elo_2006_nettti.pdf)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto - Vuosikertomus 2010. 2011. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Viitattu 12.9.2011.
<http://www.mll.fi/@Bin/13714557/vuosikertomus+2010+nettiin.pdf>

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintasuunnitelma 2011. Viitattu 13.9.2011. <http://satakunnanpiiri.mll.fi/@Bin/137810/TOSU+2011.pdf>

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin toimintakertomus 2010. Viitattu 5.10.2011.
<http://satakunnanpiiri-mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/dc4d93bb642679e5b4c086fcc02e23e6/1317811277/application/pdf/154596/ToKe%202010.pdf>

Mannerheimin Lastensuojeluliiton www-sivut. 2011. Viitattu 12.9.2011.
<http://www.mll.fi/>

Ministeri Risikko: Kotipalvelut paremmin lapsiperheiden saataville. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 154/2010. Viitattu 7.9.2011. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/view/1508059>

Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori – Yhteistyön uudet muodot. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Oksanen, A. 2010. Kuntien yleiset hankintaohjeet. 3. uud.p. Helsinki: Suomen kunталиitto. Viitattu 7.11.2011.
<http://hankinnat.fi/binary.asp?path=1;161;120419;120423;158502;162663&field=FileAttachment&version=2>

Pori – Perusturva 2016 –strategia 16.9.2011. Viitattu 27.9.2011.
http://www.pori.fi/material/attachments/perusturva/61jxX909x/Perusturva_startegia_130911.pdf

Porin perusturvan www-sivut. 2011. Viitattu 27.9.2011.
<http://www.pori.fi/perusturva.html>

Porin perusturvakeskus toimintasääntö 2011. Viitattu 27.9.2011. http://www.pori.fi/material/attachments/perusturva/5zTfQqG9t/Perusturva_toimintas_aanto_ltk130411.pdf

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. 2011. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Viitattu 19.9.2011. <http://www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf332889/fi.pdf>

Reijonen, M. ”Mitä työtä se perhetyö oikein on?” – ammattina perhetyöntekijä. 2005. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön – Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 7-15.

Reijonen, M. 2010. Perhetyö. Viitattu 28.10.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelukasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/perhetyo/>

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 6.11.2011. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/>

Seppänen, P., Hansen, M., Janhunen, T., Kytöpuu, K., Salo, S., Seppänen, S. Tapio, N. & Vilén, M. Perhetyön työkalupakki täydentyy. 2010. Teoksessa M. Vilén, P. Seppänen, N. Tapio & R. Toivanen (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä – Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja, 207-257.

Sosiaalihuoltolaki. 1982. L 17.9.1982/710 muutoksineen.

Sosiaali- ja terveystalveluiden hankinta ostopalveluna – ohjeita tarjouspyynnön ja hankintasopimuksen laatimiseksi. 2007. Helsinki: Kuntaliitto. Viitattu 10.9.2011. http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/hallinto-jarjestaminen-tuottaminen/sote-ostopalvelu/Documents/Sosiaali_ja_terveyspalveluiden_hankinta_ostopalveluna%5B1%5D.pdf

Sosiaaliportin www-sivut 2011. Viitattu 8.9.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uud.p. Helsinki: Tammi.

Uusimäki, R. Perhetyö palvelujärjestelmässä. 2005. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön – Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-Kustannus, 17-42.

Viitala, R. & Saloniemi, R. 2005. PERHE-hanke. Perhepalvelujen kumppanuusohjelma. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 4/2005. Viitattu 8.9.2011. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3823.pdf&title=Perhe_hanke__Perhepalvelujen_kumppanuusohjelma_fi.pdf

Vettenranta, V., Holma, T. & Rosu, S. 2008. Lastensuojelupalvelujen hankkimisen ja tuottamisen näköaloja – raportti kyselystä palvelujen hankkijoille ja tuottajille Kuntaliiton LapsiARVI-hankkeessa vuonna 2007. Helsinki: Kuntaliitto. Viitattu 7.11.2011. <http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p080303082435A.pdf>

Yksityisen sektorin osuus – sosiaalipalvelut. 2010. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus. Viitattu 9.9.2011. <http://info.stakes.fi/yksityinenpalvelutuotanto/FI/yksityisenosuus/sosiaalipalvelut/index.htm>

Ylinen, V. 2008. Uusi lastensuojelulaki ja ehkäisevä lastensuojelu 30.1.2008. Viitattu 29.9.2011. <http://www.sosiaaliportti.fi/File/dd862e7c-07cb-4e64-87fe-128a30aaa7cf/Uusi%20lastensuojelulaki%20ja%20ehk%C3%A4isev%C3%A4%20lastensuojelu.ppt>

1. Taustatiedot

- Toimenkuva ja asema
- Työsuhteen kesto
- Toimialue, vastuualue
- Suhde asiakastyöhön
- Tuloksellisuus & budjetti – onko vastuussa, miten

2. Palveluiden tilanne

- Perhepalvelut, mitä ovat
- Perhepalveluiden tilanne omalla alueella
- Yhteistoiminta-alueen perhepalveluiden tilanne
- Mille perhepalvelulle lisääntyvä tarve
- Parhepalvelut – mihin panostettava?
- Tuloksellisuus ja budjetti – tavoitteet, prioriteetit

3. Ostopalvelut

- Tuotteistaminen – tiedetäänkö, mitä oma palvelu maksaa
- Kolmas sektori tuottajana
- Pitempiaikainen osto
- Pitempiaikaisen oston hyödyt
- Ulkopuoliset palveluntuottajat tällä hetkellä
- Ulkoisten tuottajien tuottamat palvelut – tilanne
- Kuka vastuussa hankinnasta
- Käytäntö/ohjeistus tällä hetkellä
- Kuka päättää linjauksista
- Vastuu – tilaus & sopimukset
- Prosessi – tilaaminen ulkopuoliselta tuottajalta
- Päätös – millä perusteella (kilpailutus?)
- Mitä perheille suunnattuja palveluita ulkopuoliset tuottavat tällä hetkellä

4. MLL:n Satakunnan piirin perhepalvelut

- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri: Lapsiperheiden koptipalvelu, lastensuojelun perhetyö, ennaltaehkäisevä perhetyö & ryhmämuotoinen perhetyö – Millä tavalla toteutus, jotta palvelisi parhaiten asiakkaita/kunnan työntekijöitä
- Satakunnan piirin perhepalveluiden sisältö - toiveet
- MLL:n Satakunnan piirin tuottamat palvelut – täydentävät jo olemassa olevaa, miten
- Millaista osaamista toivotaan työntekijöiltä
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piirin vahvuudet kolmannen sektorin toimijana – näkemyksiä

Perusturvakeskus

OPINNÄYTETYÖN/TUTKIELMAN/ TUTKIMUKSEN
TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opinnäytetyön tekijää/tekijöitä koskevat tiedot	<p>Suku- ja etunimet Kurru Riikka Maria</p> <p>Virka/toimi tai oppiarvo/koulutustausta ja koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma</p> <p>Perusturvakeskuksen palveluksessa ☐ Kyllä, missä ☒ Ei</p> <p>Kotiosoite Valtakatu 25 A 2 , 28100 Pori</p> <p>Yliopisto ja laitos/Ammattikorkeakoulu/oppilaitos, jossa opiskelee Satakunnan ammattikorkeakoulu</p>				
Opinnäytetyön ohjaaja oppilaitoksessa	<p>Opinnäytetyön ohjaaja(t), ohjaajien oppiarvot ja yhteystiedot (sähköposti/puhelin) Frigren Kirsi-Leena, lehtori. kirsi-leena.frigren@samk.fi / 044 7103497</p> <p>Opinnäytetyön tutkimussuunnitelma hyväksytty esitetyssä muodossa ☒ Kyllä</p>				
Opinnäytetyötä koskevat tiedot	<p>Opinnäytetyön nimi julkisessa muodossa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunta Piirin perhepalveluiden kehittämishaasteet</p> <p>Lyhyt selostus opinnäytetyön suorittamisesta julkisessa muodossa (kirjasinkoko 10) Tutkimuksen tavoitteena on selvittää Porin perusturvan lastensuojelun ja terveydenhuollon työntekijöiden näkemyksiä siitä, millainen perhepalveluiden tilanne on Porin perusturvan yhteistoiminta-alueella ja mitä heidän mielestään pitäisi kehittää. Tutkimuksen on tarkoitus toimia pohjana ja suuntaa antavana Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan Piirille, kun he kehittävät perhepalveluiden pakettia yhä kunta- ja asiakasystävällisemmäksi vastaamaan parhaalla mahdollisella tavalla kuntien ja asiakkaiden tarpeisiin.</p> <p>Asiasanat (max 5 kpl) Mannerheimin Lastensuojeluliiton Satakunnan piiri, perhepalvelut, Porin perusturvan yhteistoiminta-alue, ulkoinen hankinta</p> <table border="1" data-bbox="459 1341 1437 1599"> <tr> <td> <p>Opinnäytetyön taso</p> ☐ Väitöskirja ☐ Lisensiaattitutkimus ☐ Pro gradu -tutkielma ☐ Ylempi AMK:n opinnäytetyö ☐ Kandidaattityö ☒ AMK:n opinnäytetyö ☐ Muu, mikä? </td><td> <p>Opinnäytetyön tieteenalana</p> ☐ Lääketiede ☐ Hammaslääketiede ☐ Hoitotiede ☐ Terveystieteiden ala ☐ Yhteiskuntatieteet ☐ Hoitotyö ☐ Sosiaalityö ☐ Muu, mikä? </td></tr> </table> <table border="1" data-bbox="459 1599 1437 1722"> <tr> <td> <p>Opinnäytetyö on osa laajempaa hanketta perusturvassa</p> ☒ Ei ☐ Kyllä, mitä </td><td> <p>Aineiston keruun arvioitu aloituspvm. 19.9.2011</p> <p>Aineiston keruun arvioitu päättämispvm. 7.10.2011</p> </td></tr> </table>	<p>Opinnäytetyön taso</p> ☐ Väitöskirja ☐ Lisensiaattitutkimus ☐ Pro gradu -tutkielma ☐ Ylempi AMK:n opinnäytetyö ☐ Kandidaattityö ☒ AMK:n opinnäytetyö ☐ Muu, mikä?	<p>Opinnäytetyön tieteenalana</p> ☐ Lääketiede ☐ Hammaslääketiede ☐ Hoitotiede ☐ Terveystieteiden ala ☐ Yhteiskuntatieteet ☐ Hoitotyö ☐ Sosiaalityö ☐ Muu, mikä?	<p>Opinnäytetyö on osa laajempaa hanketta perusturvassa</p> ☒ Ei ☐ Kyllä, mitä	<p>Aineiston keruun arvioitu aloituspvm. 19.9.2011</p> <p>Aineiston keruun arvioitu päättämispvm. 7.10.2011</p>
<p>Opinnäytetyön taso</p> ☐ Väitöskirja ☐ Lisensiaattitutkimus ☐ Pro gradu -tutkielma ☐ Ylempi AMK:n opinnäytetyö ☐ Kandidaattityö ☒ AMK:n opinnäytetyö ☐ Muu, mikä?	<p>Opinnäytetyön tieteenalana</p> ☐ Lääketiede ☐ Hammaslääketiede ☐ Hoitotiede ☐ Terveystieteiden ala ☐ Yhteiskuntatieteet ☐ Hoitotyö ☐ Sosiaalityö ☐ Muu, mikä?				
<p>Opinnäytetyö on osa laajempaa hanketta perusturvassa</p> ☒ Ei ☐ Kyllä, mitä	<p>Aineiston keruun arvioitu aloituspvm. 19.9.2011</p> <p>Aineiston keruun arvioitu päättämispvm. 7.10.2011</p>				
	<p>Opinnäytetyön suorituspaikat</p> <table border="1" data-bbox="459 1800 1437 2047"> <tr> <td> ☐ Perusturvakeskus ☒ Sosiaali- ja perhepalvelut ☐ Aikuissosiaalityö ☒ Lastensuojelu ☐ Perheneuvola ☐ Vammaispalvelut ☒ Terveys- ja hyvinvointipalvelut ☒ Avosairaanhoidon ja terveydenhuolto ☐ Suun terveydenhuolto </td><td> ☐ Vanhustenhuollon palvelut ☐ Kotihoito ☐ Ympäristö- ja terveydenhuollon palvelut ☐ Kuntoutus- ja sairaalapalvelut ☐ Sairaalapalvelut ☐ Kuntoutuspalvelut ☒ Sisäiset palvelut ☐ Talous- ja resurssipalvelut ☒ Tutkimus- ja kehittämisspalvelut </td></tr> </table>	☐ Perusturvakeskus ☒ Sosiaali- ja perhepalvelut ☐ Aikuissosiaalityö ☒ Lastensuojelu ☐ Perheneuvola ☐ Vammaispalvelut ☒ Terveys- ja hyvinvointipalvelut ☒ Avosairaanhoidon ja terveydenhuolto ☐ Suun terveydenhuolto	☐ Vanhustenhuollon palvelut ☐ Kotihoito ☐ Ympäristö- ja terveydenhuollon palvelut ☐ Kuntoutus- ja sairaalapalvelut ☐ Sairaalapalvelut ☐ Kuntoutuspalvelut ☒ Sisäiset palvelut ☐ Talous- ja resurssipalvelut ☒ Tutkimus- ja kehittämisspalvelut		
☐ Perusturvakeskus ☒ Sosiaali- ja perhepalvelut ☐ Aikuissosiaalityö ☒ Lastensuojelu ☐ Perheneuvola ☐ Vammaispalvelut ☒ Terveys- ja hyvinvointipalvelut ☒ Avosairaanhoidon ja terveydenhuolto ☐ Suun terveydenhuolto	☐ Vanhustenhuollon palvelut ☐ Kotihoito ☐ Ympäristö- ja terveydenhuollon palvelut ☐ Kuntoutus- ja sairaalapalvelut ☐ Sairaalapalvelut ☐ Kuntoutuspalvelut ☒ Sisäiset palvelut ☐ Talous- ja resurssipalvelut ☒ Tutkimus- ja kehittämisspalvelut				

**OPINNÄYTETYÖN/TUTKIELMAN/ TUTKIMUKSEN
TUTKIMUSLUPAHAKEMUS**

Kohderyhmä ☐ Potilaat ☐ Omaiset ☒ Henkilökunta ☐ Asiakirjat ☐ Muu, mikä	Tutkittavien/havaintoyksikköjen määrä 7
Aineiston keruumenetelmä ☐ Kysely ☒ Haastattelu ☐ Havainnointi ☐ Asiakirja-analyysi ☐ Muu, mikä	
Opinnäytetyö saadaan julkaista Porin perusturvakeskuksen intranetissä ☒ Kyllä ☐ Ei	
Opinnäytetyön tekijänä sitoudun noudattamaan perusturvakeskuksesta saatua ohjeita ja sääntöjä ja raporttoimaan opinnäytetyön tuloksista tutkimusluvan valmistelijalle. Päiväys Porissa 5.9.2011 Riikka Kurru Opinnäytetyön tekijä/tekijät	

Lupahakemuksen valmistelua koskevat tiedot	Valmistelija: suku- ja etunimi/virka/toimi /sähköpostiosoite/puh/gsm postista Anne-Marie Korsgründ-Kauvola, ylihoitaja 0447013418 Lupahakemus saapunut (pp.kk.vvvv)
Yhteyshenkilön nimeäminen tarvittaessa Riikka Kaalikoski	
Opinnäytetyön raportointi ☒ Valmis raportti toimitetaan sähköisesti luvan valmistelijalle (liite 2) Riikka - Liisa Varjus ☐ Työ esitetään ☐ palvelualueen työryhmässä ☐ osastokokouksessa ☐ jokin muu tapa, mikä	
Päiväys 23.9.2011 Valmistelija perusturvakeskuksessa postista Anne-Marie Korsgründ-Kauvola	
kohta Ulkoinen hankinta - asiantuntijana työn suorittaja voi käyttää Päivi Yli-Kauhaluoma-Nurmi (on tarvittaessa käytettävissä)	

Alla olevaa päätöskohtaa käytetään silloin, kun päätös voidaan antaa lomakepäätöksenä (kts. JYL 1/2010, kohta 4.3)

PÄÄTÖS	☒ Myönnetään hakemuksen mukaisesti ☐ Myönnetään edellyttäen, että ☐ Hakemus hylätään seuraavin perustein
Tutkimusluvan alkamispäivä 23.9.2011	
Tutkimusluvan päättymispäivä 30.11.2011	

Päiväys

23.9.2011

Tutkimusluvan myöntäjä
nimenselvitysTaru Mäkelä
TEEMU NOORMAN

Tarvittavat liitteet

- ☐ Opinnäytetyön suunnitelma
- ☐ Aineiston keruulomake
- ☐ Kysely/haastattelulomakkeen saatekirje
- ☐ Muut liitteet, mitkä

Lisäksi tarvittaessa

- ☐ Opinnäytetyötä suorittava muu henkilöstö
- ☐ Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma
- ☐ Hakemus tietojen saamiseksi salassa pidettävistä asiakirjoista
- ☐ Vaitiolositoumus/salassapito- ja käyttäjäsitoumus
- ☐ Tutkittavan tiedote ja suostumus
- ☐ Eettisen toimikunnan lausunto
- ☐ STM:n lupa
- ☐ Henkilörekisteriseloste